

Библиотека
САВРЕМЕНА КЊИЖЕВНОСТ

Књига 528

НАЈКРАЋЕ ПРИЧЕ 2025

(Приредио Ђорђе Оташевић)

Алма

Београд, 2026

I

ПРИЧЕ

Славица Азић

СЛИЧНОСТ

– Знаш, Мирко, ускоро ће Нова година, а ја сам тужан – рече Гаврило. – Питам се зашто Деда Мраз мени, а видео сам и теби, увек донесе много мањи пакетић него Гвоздену. Његов је увек огроман, препун најлепших слаткиша, најбољих играчака и ко зна чега све још. Исто тако се понаша и Зеко за Ускрс. Још се ја баш трудим да будем добар и да слушам и родитеље и учитељицу. Добро, можда нисам баш увек све то до краја испоштовао, али Гвозден је баш неваљао, бахат је, прави се важан, увек попује када учитељица нешто захтева. Како да то ни Деда Мраз, а ни Зеко не виде?

Гледа и слуша Мирко свога друга Гаврила. И он се много растужио, па у жељи да утеши друга рече:

– Нисам баш сигуран од чега то зависи. Можда Деда Мраз гледа нешто друго. На пример, гледа колика је Гаврилова кућа, огромна, па сва украшена. Најлепша и највећа. Па јелка огромна, једва стане у њихов велики хол. Сваке године нови украси. Могуће да је због тога. Ми то ништа немамо, па онда... Шта знам. А можда – подиже Мирко поглед према Гаврилу, – можда Деда Мраз воли велики ауто, а Гвозденов тата има три и то све већи од већег. Посебно им је леп онај бели џип. Знаш, Гаврило, немој бити тужан, то је сигурно због тога свега, а посебно џипа – заврши Мирко.

– Добро, ако Деда Мраз воли џипове, а зашто онда Зеко? – досети се Гаврило.

Мирко трепну, замисли се, па рече:

– То је Зеко видео од Деда Мраза. Неће да прави разлику, воли да су њих двојица слични, баш као што су њихови поклони слични онима којима се дају. Веруј ми, Гаврило. Сигурно није до нас – заврши своје излагање Мирко.

Обојица помирљиво климнуше главама.

Тања Ајтић

КОМШЕНИЦА

Она зна све у крају. Батајница. Носи сељачке широке сукње и прслук. Кошуља јој исто тамна као и кецеља. Увек насмејана, а сама у великој лепој кући. Деца јој са породицама у земљама Балкана и Италији. Близу, али њој далеко. Разговарамо добронамерно увек. Једног дана каже: „Идеш?“ Одговарам: „Идем!“ „У град?“ пита. „У град!“ Каже: „Ти на ову страну, ја на ону другу“. Не вреди да даље објашњавам, није то што мисли, сада, али разиђосмо се.

Златомир Алексић

ЦВРЧАК И МРАВ

Прошлог лета, док је, као и сви из мравињака, вредно радио у зноју лица свог, један мрав чу како недалеко од његовог радилишта пева цврчак. Предузимљив, мрав на првој, истина краткој паузи за ужину, приђе цврчку и понуди му сарадњу.

– Чујем, имаш одличан наступ. Рекао бих да то ипак радиш само за своју душу, без пара?

Цврчак се зачуди да се за певање, свирање и врцање на чвору црне смрче може нешто зарадити, те прихвати понуду вредног мрава да му овај буде менаџер и организује наступе током летње сезоне. Зараду деле фифти фифти, а зиму ће, опет заједно, провести у топлијим крајевима.

Све остало знате. Ако вас интересују детаљи читајте у наредном броју „Звезда естраде“. Ту је и деманти нетачног писања конкурентских „Езопових басни“.

Снежана Алексић

НЕСАНИЦА

У мраку собе крећу се сенке. Мењају облик, смањују се и повећавају. Гомилају. А онда се распрше. Онда опет мењају облик, повећавају се, распрше се. Што дуже гледам у мрак, више се плашим. Срце убрзано куца. Главу заvlaчим под покривач. Покривач ме притиска. Можда није само покривач. Бацам покривач са себе. Скачем из кревета и притискам прекидач. Светлост је испунила собу. Потпуно сам сама.

Иво Мијо Андрић

ПАСЈА НАРАВ

Е, мој пријатељу, говорио сам ја теби да не држиш пса у кући. Која ти је корист од њега? Никаква! Мота ти се око ногу, сједи у фотељи као премијер, режи на сваког госта, ждере само свјеже месо и скупу псећу храну, лиња се и представља опасност за свако људско биће. То што ти мислиш да пас чува кућу, то ти је прича за мали дјецу. Никога он не чува нити било што може сачувати. Његов лакеж свима смета, а никог не плаши. Најмање лопове који се таквих чувара не боје.

Ево, видиш овог твог џукелу. Сједи на скупом ћилиму, буљи у мене као да сам дошао с друге планете и режи на сваки мој покрет. Тако ме је исто гледао и режао пас жениног брата кад сам код њих дошао у госте. Сједио је цијело вријеме на метар од мене, мјеркао сваки мој покрет, а онда ме изненада крвнички зграбио за ногу. И видиш какву ми је раздеротину на десној поткољеници направио. До краја живота носит ћу је као упечатљив доказ крволочне пасије нарави.

Питаш због чега ме тако грдно угризао. Ни због чега, кажем ти, ни због чега посебног. Ја сам му само мало десном ногом стао на реп. Онако, из зајебанције, да му скрећем пажњу да гледа на нешто друго. Да не буљи у мене као да сам с Марса пао.

Оливера Аризановић

МУВА

Причала ми је прабаба, а њој њена и њој њена и све тако до наше беле пчеле, да у оном часу када је Свети Ђорђе пробуразио копљем аждаху, она, у ропцу, отвори уста и из њих излете мува у свет.

Смиља Арсић

КРАЉЕВСТВО ЗА КЛУПУ

Полупразан ноћни воз клопара по лошој прузи. У топлем вагону свега петнаестак путника. Дете, заспало на крилу мајке. Љубавници без скрупула, присиљавају младу жену иза њих да непрестано окреће главу у страну. На бочним седиштима десно, две младе плавуше у тихом разговору. Представник штампе показује своју легитимацију стеченом лежерношћу док се господин крај њега смеши уз урођену ноншалантност. Иза њих спава девојка испружена на неким седиштима. Клошар иза ње са масним шеширом, подераном кошуљом и фармерицама, урастао у косу и браду, непрекидно нешто мрмља. Иза њега младић, забављен мобилним телефоном. Пушта га да дуго звони уживајући у мелодији не обазирјући се на околину. Још неколико путника позади, уваљено у седишта, спава. Сви су се они, игром случаја, нашли на овако малом простору; на истом месту, у исто време и иду у истом правцу још петнаестак минута до одредишта. Крајњи резултат путовања није детерминисан заједничким присуством и усмерењем. Свако име свој разлог и циљ путовања. Ипак, имали су заједничку обавезу да покажу карту и да толеришу једни друге, док траје путовање.

У једном тренутку воз нагло успорава и уз завијање и шкрипање шина и точкова, зауставља се. Тајац у вагону. Сви гледају кроз прозоре у мрак. Знају да су на домак града, који се не види од дрвећа. Знају да су близу и не показују нервозу. Време споро пролази а нико их не обавештава зашто су стали, нити докле ће стајати. Пола сата, сат,

сат и по, два сата стоје, а неизвесност куца у било. Не свима. Дете мирно спава на крилу мајке, а она се не помера, брижно му угађајући. Господа остају доследна својим статусима, не показујући негодовање. Плавуше уживају у разговору. Младић потпуно занет својим мобилним, као да не примећује да се воз не креће. Они који спавају нису приметили да је воз стао. Љубавници уживају љубећи се. Само жена иза њих мимиком негодује, што због њих непрекидно окреће главу у страну. Има толико слободних места у возу а она никако да се одлучи да промени место. Нејасно је како то неки људи трпе различите непријатности, чак и онда када могу да их избегну. У целом вагону једино клошар изражава нестрпљење; најпре себи у браду, па све гласније. Устаје са седишта, шета напред-назад. Повремено опсује и викне, али, видећи да га нико не подржава, седне мрмљајући. Набија шешир на чело, па га подиже и враћа на главу. Читава два сата! А онда, нагло, као што се зауставио, креће воз уз стидљив звиждук. Убрзава, и за десетак минута улеће у станицу. Путници лагано излазе, укочени од дугог седења. Гласно олакшање изражава једино клошар, гура се да сиђе и трчи.

Заузима позицију на празној и тврдој станичној клупи, где ће провести остатак хладне ноћи, покривен само шеширом.

Ванчо Арсов

ПРИЧИЦА О ПРИЧИ

Тешко је написати – кратку причу.
Лако је написати – роман!
Тако резонује филозофски Аналитичар.
Зар не, филозофи највише знају. Филозофи јед-
ноставно – диктирају!
Ха-ха-ха! Али Писац не пише по диктату!
Јасно вам је то, зар не! Остаје енигма...
Кад ће вам се разјаснити?
На куково лето!!!

Милојка Бандука Јововић

ШТА ОНО РЕКОШЕ

Цури отпад туђих сливова. Поткопава човјека, испира ријеч, убија, омаловажава, затрпава традицију, а ти не видиш да се ископаваш, отичеш у недодир.

Скупљен си пред силом јер она има много ногу и руку, она има колико хоће, шта жели, она има и – свога бога.

Свако је доба имало такве јер се они могу такмичити само у гажењу да им не присједне.

Осјећаш да си живио од – црвене мараме – до – црвеног каранфила. Било је изрежирано, али слушај, иди, стићи ћеш до испита зрелости, до дизања руку кад се и твоја пребројавала, кад си могао да питаш, да кажеш...

Кад све то пројури, отвориш очи, и не желиш ни да питаш, ни да кажеш.

Понекад погледаш укућане: – Шта оно рекоше, какво ће бити вријеме?

Борислав Батин

СТАРИ ПРИЈАТЕЉ...

Пита ме пријатељ:

– Где си, бре, јеси жив?

Шта да му кажем, а да не увредим њега и себе?

Ћутим и смејем се...

Тресну ме по леђима, онако баш јако, пријатељски, загри ме, па ме трипут љуби...

Не пушта ми руку и пита:

– Јеси ли то ти Обраде, пичко стара?

Ћутим и смејем се...

Како да му кажем да не увредим њега и себе?

Не сећам се да се зовем Обрад.

Али то је већ мој проблем.

Треба частити оваквога пријатеља, лепо ме човек препознао и још и крстио.

Рекох му:

– Хајдемо, частим те, данас ми је имендан.

– Е, баш се обрадовах кад те видех, Обраде Шљивићу....

Рече ми он и тресну ме баш онако јако, пријатељски, песницом у десно раме...

Морао сам десет вињака да испијам левом руком.

А он никако да се напије ракије од мога новог презимена, прослависмо и мој презимен дан.

Те се те ноћи срећан вратих кући. Сутрадан, наћох у телефонском именику адресу Обрада Шљивића и ето ме на тој адреси у посету мом новом пријатељуа од синоћ. Врата ми отвора баш тај мој нови пријатељ с питањем:

– Где си, бре, јеси жив, а сетио си ме се коначно, куме
мој... сетио си се ко сам.

Окретох се и пођох...

Е сад, објасните ви мени ко је он и ко сам ја?

Жељка Башановић Марковић

СЛАВА ТЕБИ ЛИФТЕ

Свако јутро улазе заједно у лифт. Он с друге стране ходника, она из стана до лифта. Ко притиска дугме лифта, зависи од тога носи ли нешто у рукама.

Кад уђу у лифт, ћуте.

Једног јутра лифт стане између другог и првог. Тресне као да удари у нешто, зацвили као истегнута опруга и угаси се.

„Јесте ли добро?“ пита он.

„Јесам. Ви?“

„Јесам.“

Тишина. Негде одозго чује се како неко хода.

„Притисни аларм“, каже она.

„Већ јесам.“

Ђуте опет. Она стави ташну на под. Он олабави кравату.

„Касним на посао“, каже она.

„Ја сам у пензији.“

„Срећани сте.“

„Није то баш нека срећа“, рече он уз уздах.

Она га погледа први пут. Он је гледао у под.

„Жена ми је умрла пре годину дана. Ионако немам где да журим.“

Она не зна шта да каже па одлучује да ћути. То му одговара више од сажаљења.

„Колико дуго станујете овде?“ пита он после.

„Дванаест година.“

„Ја једанаест. Никад нисмо разговарали.“

„Нисмо.“

„Чудно.“

„Није“, каже она. „Тако функционише зграда. Сви знају ко си а нико те не познаје.“

Лифт се помери, засветли, отворе се врата.

На улазу се разиђу на различите стране. Она пожури. Он остане гледајући за њом.

Сутрадан, ујутру улазе заједно.

„Добро јутро“, каже он.

„Добро јутро“, каже она.

Лифт ради нормално.

Штета, помисли он. „Хвала Богу“, рече као да ће то сакрити мисли.

„Могли бисмо на кафу“, упита он најзад.

Она застане. Окрене се.

„Ја сам звала хитну помоћ оне ноћи.“

Он ћути.

„Чула сам је како пада. Стајала сам пред вашим вратима. Куцала сам два пута, па отишла. Помислила сам да није моја ствар.“

Врата лифта се отворише, али нико није крочио да изђе.

„Стигли су касно“, рече он тихо. „Рекли су да је могла бити спасена.“

Ћутали су као да одају почаст у том малом лифту.

„Кафу пијем у осам“, рече она најзад. „Знате где станујем.“

Већ следећег тренутка излетела је журним кораком. Он је стајао збуњен док се врата не затворише сама. Није био сигуран да ли је договор пао с њом илис лифтом. Боже ме сачувај!

Тодe Ристо Блажевски

КУЋНИ САВЕТНИК

– Чекајте, чекајте, још само ово да вам кажем – дужио је „мој саветник“ и настављао је своје саветовање до бескраја. Мало касније, ја сам опет покушао (још увек културно), да га замолим да престане и да ме пусти да отрчим до моје куће (која ми је буквално горела), да видим, како да је спасавам, па сам му скоро одсекао:

– Доста ме саветујете како да спасавам кућу, ја треба нешто да учиним хитно, да позovem ватрогасце, или тако нешто! – али он је тврдоглаво ширио своје излагање:

– Оставите ватрогасце, они и онако долазе кад је већ касно! – и настављао је своје саветовање.

– И тако! – завапио сам ја после неколико минута – изгоре ми кућа док сте ме ви непотребно задржавали.

А он ће на то:

– Е, па ја сам вам тачно то објашњавао, како да вам не изгори кућа, мислим, како да не дозволите да вам изгори кућа, али коме ја причам.

Рекао је то и изгубио се жустро.

Марија Божовић

КУЋА

Почела сам као замисао у његовим рукама. Није имао нацрт, само стрпљење. Сваког јутра долазио је раније него сунце, а одлазио кад би се и ноћ уморила. У темеље је уграђивао своју одлучност. Ништа није журио. Говорио је да кућа мора да расте полако, да би трајала.

Када сам добила кров, довео је породицу. Ушли су на прстима, као да сам од стакла. Била сам сведок првих корака, шапата иза затворених врата и молитви које су се изговарале тихо.

Волела сам празнике. Мирис колача улазио би у моје зидове. Божићи су ме грејали, Ускрси испуњавали радост.

Синови су одрастали и доводили своје жене. Улазиле су у мене с малом дозом страха и великом надом. Ускоро су и оне постале моје. Деца су трчала мојим ходником, а ја сам их чувала од падова колико сам могла.

А онда је једног дана све постало необично тихо.

Нисам разумела зашто пакују слике. Зашто сећања скидају са зидова као да више нису њихова. Видела сам како га изводе напоље, по снегу, човека који ме је направио. Нисам знала зашто га нико не брани. Нисам знала зашто одлазе. Само сам гледала како ми затварају врата и остављају ме.

После су дошли други.

Променили су ограду, боју, двориште. Ниједна промена није била моја. Била сам љута, али више збуњена.

Као да сам одједном постала нечија туђа ствар, а не нечији дом.

Он је пролазио сваког дана. Застајао би. Гледао ме је као што се гледа неко ко те више не препознаје, али ти знаш њега. Новима је сметао. Говорили су му да иде. Речи су им биле тврде. Он је одлазио полако.

Једног дана више није дошао.

Сада понекад видим унуке. Прођу, не заустављају се. У очима носе исту тугу коју ја чувам у зидовима. Вратиће се. Не знам како, ни када, али куће живе од наде.

До тада стојим угашена.

Не празна, само затворена.

И никад нећу престати да их чекам.

Ивана Бојовић

САН ЈЕДНОГ ТРЕНЕРА

Уснио је неки чудан сан. Упекло сунце. Тек по које дрво обесило своје гране, а велики кошаркашки терен сија се као тепсија. Трибине пуне света. Прихвата кошаркашку лопту, трчи, спотиче се, прескаче, премеће, пада... Устаје, наставља, удара лоптом о земљу... Прави неочекиване скокове из разних погибелјних положаја. Једном руком додирује небо, а другом циља ка кошу. Чују се бесомучне овације и аплаузи! Сваки његов узлет изгледао је као стравично васкреће. У једном тренутку, док је лопту пребацивао из руке у руку, она се некако измигољи, склизну и узлете ка небу. Пробао је да је задржи, али, авај! Врелина је бивала све јача. Боже! Хоћу ли успети? Сам сам. Само смо ја и моја одлучност да надмашим сунце, да победим себе, да се издигнем изнад свих овоземаљских зала, блата, муља и кала! Убрзавам. Још два корака... кошаркашка лопта је, тик, изнад моје главе. Што сам јој ближи, она је све даље и даље. Грашке зноја сливају ми се низ лице. Правим још један корак у етру, извијам се, пружам руке, али она бива све сјајнија, мања и даља. Далеко смо одмакли од земље. Мој библијски реквизит постаде само једна тачка на небеском своду, пре него што је заувек нестао.

А тренер Зоран? Оран, будан, стајао је доле као први и потоњи човек, с дигнутим рукама ка небу, које су још увек сањале да могу да додирну лопту и убаце је у кош.

Пајо Бркић

И НЕ ТРУДИМ СЕ

Светозар је био познат по томе што је много псовао. У животу се свим и свачим бавио. Што год да је радио, могле су се чути сочне псовке из његових уста.

Насупрот Светозара, његов комшија Гостимир био је побожан човјек. Редовно је ишао у цркву, молио се Богу и помагао свештенику све што је требало.

Једне недјеље, по повратку из цркве са службе, Гостимир се сврати до Светозара да договори сјетву травице. Још на дворишној капији могао је чути Светозара, који је, уз сочне псовке, викао на супругу.

– Светозаре, немој да псујеш. Нећеш моћи умријети.
– благим тоном рече Гостимир.

– И не трудим се! – спремно дочека Светозар.

Гордана Бујица

ГОЛУБОВИ

Покупио је мрве од доручка у једну кесицу, у њу ставио још два парчета старог хлеба и запутио се у парк. Тамо су га већ чекали његови пернати пријатељи.

Већ годинама седа на исту клупу. Одатле је имао одличан поглед на место где се први пут срео са својом покојном супругом. Педесет година су били у браку. Једно без другог нигде нису ишли. А онда је једнога јутра отишла тихо као што је и живела. Остао је сам.

Насмешио се на сећање на њихов први сусрет. Висока, витка средњошколка са дугим црним плетеницама лаког корака прелазила је преко парка. Одмах му је запала за око. Приметила је његов поглед, насмешила се и тако лаконога отрчала из парка. Сутрадан ју је чекао у исто време на истом месту. Тако је почела та велика љубав.

Било му је много тешко те зиме када је умрла. Толико година заједничког живота. А сада мора бити сам. Деца су далеко, имају своје животе, а он како се пробуди, гледа у голе зидове.

С доласком пролећа и лепог времена почео је излазити у парк. Увек је бирао ову клупу с погледом на њихов кестен. Временом се почеше скупљати голубови око њега. Сада је то његов свакодневни ритуал. Ево их, већ слећу. Узе парче хлеба и поче да га кида на ситније комаде. Ускоро је био окружен голубовима. Један му слете и на раме. Доносили су му радост. Уживао је у тим тренуцима у парку.

Сетио се једног летовања на планини. Апартамент у поткровљу није имао терасу. Увек би устао пре супруге,

скувао кафу и стао уз прозор. Пијуцкао је кафу и гледао како се дан буди. На кров под прозором почели би се скупљати голубови. Нашао би неког хлеба, мрвица, изломљеног кекса и помало им бацао. Уживао је гледајући их. Али ту је био један прелеп мужјак који је све терао и није им дозвољавао да једу. Звао га је господаром крова. Није му се свиђало што је терао и женке. „Ма какав си ти кавалер?“, говорио би му.

Сад је опет окружен својим пријатељима. Полако се празнила кесица. Истресе мрве из кесе и упуту се кући поред кестена успомена.

„Сутра ћу вам поново доћи, драги моји пријатељи.“

Живко Букоња

ЗВЕЗДАНЕ СЕЛИДБЕ

Путник кроз време своје путеве не бира насумично. Зна у ком правцу креће када стаје на стазе које у будућност или прошлост воде. У световима које посећује постоје разнолика бића несхватљива човековом поимању. Повремено среће и људе који су му драги, али не воли када види да људскост занемарују. Посећује путник и младе планете на чије тло људска нога још није крочила. Када човек неку од њих насели, дуго времена све тече и мења се у складу с ритмом космичких токова.

Временом људи забораве одакле су стигли и ко су. Потом следи убрзање. Човек стиче знање и велику моћ, али постаје бахат и заборавља своју одговорност, а свет се брзо мења. Опседнут собом, не жели да види како планету на којој живи уништава. Нехатно, или намерно ради човек и против човека.

А када схвати шта чини, покушава да штету умањи. Доноси законе за очување животне средине, оснива резервате за биљни и животињски свет, на сав глас прича о екологији. Али као да прилично касни јер је планета рањена и више никада неће бити иста. Човек то зна и с надом и стрепњом према звездама гледа.

Другу неку планету тражи, на коју ће изабрани да слете, да им буде нови дом. Када и њу упропасти, тражиће неку нову.

Не мора тако заувек да буде. Стећи ће човек моћ да гради нове светове и на њима окружен лепотом живи – ако се од свог Творца не одметне.

На једној планети чије време истиче, Путнику је пришао необични старац и питао га:

„Шта ће бити с овом планетом?“

„Ово је време освешћивања људског рода, има наде. Твоји ће унуци спасавати свет и моћи ће да се купају у реци из које си ти пио воду“, одговорио је Путник.

„Надам се да ће тако бити“, рече чувар сећања прохујалог времена.

А ова земља коју знамо, може за живот да буде боља када њени народи одлуче да јој век продуже. Све до времена када ће, ради опстанка човека и свести, селидба неминовна бити.

Марин Буовац

ЛЕТ КОЈИ ЈЕ ТРАЈАО ДВИЈЕ СЕКУНДЕ (АЛИ СЕ БРОЈИ)

У Удбини вјетар не пуше – он има карактер. Лара је тврдила да га разумије. Село је тврдило да она разумије само проблеме.

„Направит ћу строј за летење,“ рекла је.

„Направит ћеш неред,“ одговори сусјед, већ унапријед нервозан.

Строј је био... амбициозан. Двије даске, котач од бицикла, конопац који је изгледао сумњиво и план који је звучео као: „Видјет ћемо.“

Цијело село се окупило. Не зато што су вјеровали – него зато што нису хтјели пропустити.

Лара се попела, раширила руке и викнула: „Ако успијем, ви сте сви свједоци!“

„Ако не успијеш, исто!“ добаца нетко.

Залети се. Вјетар пухне. Строј задрхти. Село задржи дах.

И онда – *крц!* Све се распадне.

Лара направи мали, врло кратак лет од отприлике двије секунде и елегантно (или барем одлучно) слети у траву.

Тишина.

Онда Лара устане, погледа остатке строја и каже: „Добро. Технички – летјела сам.“

Село прасне у смијех.

„Колико?“

„Довољно да знам да није за мене.“

Од тог дана, нитко се више није ругао њеним идејама. Не зато што су биле успјешне, него зато што су биле – храбре и урнебесне.

А и зато што су сви хтјели видјети што ће сљедеће покушати.

Мирјана Васић

УКУС РАНОГ ПРОЛЕЋА

Живица устаде, отресе груменчиће земље и осушене гранчице шимшира с колена. Пољуби слику, бришући јој мермерне хладне углове, као и углове својих муљевитих очију. Прекрсти се узимајући лопату и намештајући је преко рамена, попут обраница, прескочи опсег и запути се дому.

Осећа се мирис влаге, испарава отопљени снег, удише зраке првог пролећног сунца. Осећа лахор у својој густој црној прошараној белом, коси којој су, Живица зна то и сама, неопходни шампон и вода.

Живица се упути ка кући не тако удаљеној од гробља. Задрхта угледавши надулог паука у ћошку крај светлог адама. Упали решо, пристави кафу себи и да подели свом покојном мужу Кољи. Погледа у слику на зиду, идентичну оној мермерној, око чијег је кута обавијена црна лента. Приседне испијајући кафу.

За пар дана је Васкрс које Живица жељно ишчекује јер доћи ће јој унука с факултета, наживаће се у њој. Кад Васкрс прође а дођу први плодови, Живица ће засукати рукаве и отпочети своје надничарске рутине.

Шта јој доноси то пролеће? Та нова година изновних покушаја за бољим и лепшим. Понекад безуспешних, некад повољних. Само Јелицу да ишколује. Нека поживи још пролећа само Јелицу да ишколује. Испијајући горку кафу, помисли како је и њен живот тако горак. Свако пролеће. Али трепеће она и горка пролећа и горке кафе јер, ето, само да се Јелица образује.

Потом ће ваљда престати да штеди шећер, па ће га сипати у кафу. а у чај мед. А њен малени слаткиш, који ће доћи већ колико прекосутра, зашећериће њен живот.

Засладиће се и њена пролећа.

Момир Васић

ЖИВОТ

Засадио сам на тераси мушкатле, босиок, менту. Ставио сам најквалитетнију земљу, редовно заливао, ђубрио, испоштовао све савјете стручњака и аматера са јутјуба. И поред све моје пажње и љубави коју сам му посветио моје цвијећа тавори, мучи се на сунцу, киши, вјетру. Таман помислим кренуло је, а оно се неки струк из чиста мира осуши. Оно цвјетова што су мушкатле имале при куповини свело је и отпало.

Једно јутро угледам да је из пукотине у бетону промолила главу нека биљка. Чудно.

Врло брзо израстао је и процвјетао диван лила цвјетић. Вјетар је од некуд донио сјеме и оно се без заливања, ђубрења и љубави изборило за живот. Изборило се љубављу за животом.

Не губимо наду, живот нам је на дохват руке, вјерујмо у њега и волимо га.

Татјана Велевски

РАСПОРЕД

Окупан раним јутарњим сунцем, упутио се полако према хидрофору. Гледао је несигурно велико двориште, као да је порасло. Пустио је воду кроз дугачко црево. Паприку залива свако јутро, лагано, да се добро натопи земља.

– Добро јутро Драгане! – маше му комшија док пролази поред капије – Хоћеш код мене на ракијицу?

– Не могу сад. Ја имам свој распоред – одговара.

– Добро, комшо, после ћемо.

Лишће паприке се задовољно подигло. Сео је уз тежак уздах за сто на тераси, спустио руке и главу на сто и задремао. Пробудило га је сунце које је све јаче грејало. Муве су летеле око њега. Ушао је у кућу и попио чашицу ракије. Затим је доручковао.

Изашао је поново у двориште. Гледао је дугачак ред кошница испред себе. Врзмао се околу тражећи ножић. „Та жена“, мрмљао је себи у браду, „увек премешта ствари“. Љутит, отишао је до радионице и вратио се. Време је лепо и пчеле су мирно улазиле и излазиле из кошница. Ушао је у кућу.

Спустио се опрезно у столицу за љуљање и укључио ТВ. Звук телефона га прене.

– Здраво! Како си, тата? Шта има ново?

– Ништа. Све по старом. Мало одмарам, мало радим. Ти? Како си?

– Добро. Имам пар дана одмора. Мислила сам да дођем код тебе.

– Мила, не треба ми твоја помоћ. Ја могу сам.

– Знам, тата. Хоћу да те видим и да будем мало с тобом.

– Добро.

Такси је стао пред лепу белу кућу. Мила је изашла гледајући двориште. Носила је велику торбу.

– Прелепо је овде – рекла је, улазећи с осмехом.

Извадила је из торбе потрепштине за кухињу. Приметио је да је на столу све што он воли.

– Шта би хтео за ручак?

– Спреми шта хоћеш.

– Добро.

Поподне и сутрадан косила је траву. После вечере су дуго причали, поделили пиво као некад.

Сунце је већ одскочило кад се сутрадан пробудио. Одмах је изашао напоље. Љутито је тражио црево.

– Мила! – викао је

– Устао си?

– Звао сам ти такси. Врати се кући. Реметиш ми распоред.

Милан Влајковић

ДУБОКА ПРОШЛОСТ

Прича, и гледа у празно: „Кајем се, кајем. Молим Бога да ми опрости... Нисам била мудра... Крива сам... Недостатак оца мучио ме је. Само сам ја била без оца... погинуо у првом рату... Стричеви су били ту... али само... најмлађи... Који је морао да зато да на посебан начин истрпи околности које је дао рат“.

Поглед усмерава према одговорном, небу. Као да се враћа у... И очекује помоћ од... ко зна кога: „Како је то време некада било када је отац нестао... Када се десило... и то... да хране није било довољно, када се због угрожене исхране водило рачуна... није дозвољавало... када су се у исхрани правиле контроле, правиле штете, крало, и десило да се догоди ситуација да... када много се страдало због много чега, породици управо десило да се... то крије.“

И даље: „Када је много тога, сада само прошлост. Када најмлађи је једини био је ту, да одради и на сваки начин нама помогне, једини то могао, хтео, волео, чинио, допуњавао и решавао последице несреће и недостатке које су околности дале. С тешком муком, без потпуне отворености, не истичем да сам њега посебно мрзела, нисам подносила, имала нетрпељивост, љубомору, али да јесте тако, било је... Тада сам била млада, не тако мудра... мислила... шта сам мислила. Да им... Када сама помислила да треба да им се осветим... за... за шта... Нисам знала... Али сам урадила. И направила свима несрећу... Да уз наговор, сада баш не знам који је то први рекао и препоручио стрини, стрицу, да стрина оде у виноград и свињску кожу, наше заклане свиње закопа у земљу, да се не би открило

38

да је свиња заклана, да инспекције не дођу, а онда... отишла у полицију и рекла да свиња није наша него украдена... а онда стриц у затвор, батине, осуда околине и рођака.... док се после силног времена утврдило да је свиња била наша... али, али... И тако је створена та трајна мржња, нетрпељивост, прекинуте, покидане све породичне границе, мука, несрећа, патња...

После много времена стриц је умро, стрина... ја остала... да имам казну и доживљавам овакву прошлост, за цео живот.

Нисам очекивала да ће то да ми се деси... Да имам овакву судбину, прошлост... Да овако не схватим своје грешке и имам овакве последице... Крај... Не живим, они који су ту не могу да ми помогну... али прошлост носим... памтим, памтим, осећам немоћ тугу... дошло ми је у свест моје понашање са стрицем... Желим, хоћу у нови свет, све тегобе су се пробудиле... терет је... само желим да ми стриц помогне, макар с оног света, да одем, одморим се, престанем да се мучим, носим терете сећања на неправду коју сам направила... А Бог као да не жели да ми помогне, да одем... видим то око себе..."

Јелица Влаовић

ИМА НАДЕ

Моја Теодора је ученица петог разреда основне школе.

На крају тромесечја причале смо о оценама.

„Одлична сам!“

„Браво!“

„Шта имаш из српског?“

„Пет.“

„Лепо.“

„Срамота је имати четири из матерњег језика “

„Има наде, Теодора. Има наде...”

Стефан Вучевски

ФАРМОНАЧЕЛНИК

На фарми Црвића код Вршца, окупиле су се животиње и слушале Петла Петоша, који је скочио на бунар и почео да прича:

– Драги фармађани, пошто смо јутрос остали без фармоначелника, јаје да му душу прости, ред је да изаберемо новог. И ја се први кандидујем. Обећавам да више нећу кукурикати раном зором!

– Онда ћеш завршити у супи – рекао је Гусан Груја, па су се све гуске наглас насмејале.

– И обећавам да више нико неће завршити у супи! – Петао Петош је викнуо.

Крмача Тумба је на то рекла:

– То је исто обећавао и бивши фармоначелник, па га, ено, Црвићи једу кашиком.

Прасићи су се уплашено скупили око своје мајке.

– Е па, ако мене изаберете, од данас је са тим готово! – Петао Петош је викао.

– Тако је! – кокошке су се раскокодакале.

– И обећавам да ћемо имати дупле порције хране и чистије двориште! Никада више овде неће бити свињца!

– Браво! – Коза Калинка је викнула.

– Еј! – Крмача Тумба се увредила.

– Ниси ме разумела! – Петао Петош је рекао Крмачи Тумби, па додао: – Биће свиња, али неће бити нереда!

– Еј! – Крмача Тумба се и на то увредила.

Тада је викнуо Магарац Малета:

– А ја вам обећавам да вас нећу лагати као Петош и да ћу се стварно потрудити да нам живот на фарми буде лепши!

Код капије, одвојени од осталих животиња, седели су црни мешанац теријер Лајко и наранџасто маче Трајко. Маче Трајко је питало Лајка:

– Хоћемо ли и ми моћи да гласамо?

– Не – одговорио је Лајко старим грубим гласом. – Нас Црвићи сматрају својом породицом, а не обичним животињама са фарме.

***

Након гласања, овце су блејале, остале животиње су се радовале, а Магарац Малета је сазнао да је само он гласао за себе. Зачуђен, питао је новог фармоначелника:

– Не разумем, како сам изгубио од тебе лажова?!

– Баш зато што ти у кампањи ниси лагао, магарче – насмешио се Петао Петош.

Љубинка Гавран

34 МУ РЕНОВИРАЊЕ

Прво је пукао један радијатор, потопио станчић и ниже спратове: интервентна-хитна помоћ за несрећна грејна тела, сажали се, дође и затвори велики вентил. Па о-рук, некако се штета поправи, напрсли радијатор се сахрани, намести се нови. Онда, убрзо пукне други радијатор, опет потоп – исти сценарио, исти пострадали. (Велики потоп се стално понавља, зависи шта је коме велико.)

После догађају припадајуће хистерије и избезумљења, начињени су следећи кораци: Било је строго забрањено прилазити затвореном великом вентилу. Затим је следило последично отицање остатака воде, брисање, сушење, избацавање потопљеног, чишћење, па реновирање. У складу с могућностима.

А кад су, тако, суровом судбином пострадали, те стицајем апокалиптичких околности постали искусни у чишћењу и реновирању мањих простора, решише да реновирају и зграду (у којој је у међувремену кренула епидемија пуцања радијатора), и град, кад им је већ успут, и домовину „Шта ћемо, наша је...” (било да је република, краљевина, протекторат, кнежевина, федерација, унија, окупациона зона, ма, неважно), и континент, и све преостале угрожене земљане Земаљске површине, а онда водене површине и дубине, потом атмосферу и остале гасовите и ине природне и вештачке омотаче и објекте, те остатак планета Сунчевог система, а потом и читаву галаксију, од периферије ка центру светлосни корак по корак. Тако већ искусних душа, чула и осталих екстремитета и вибрација,

очистићемо и реновирати сав космос, и видљиву и невидљиву материју, па и антиматерију – чик да пукне.

Али прво, засуцимо рукаве, спремимо (духовне и материјалне) сунђере, кофе, четке, чекиће, лопате, мајсторе и слично, почнимо од боравишта сопствене душе.

А онда и затим, све разарајуће силе мултиверзума могу само да нам пљуну под вишедимензионални прозор.

Зорана Гавриловић

РОШТИЉИЈАДА

Леа се тога предвечерја обукла свечаније него што је прилика захтевала. Није то била раскош, већ тиха потреба да се, после дугог одлагања живота, најзад нечему обрадује. Пребацила је лагану мараму преко рамена, погледала се у огледало као да проверава да ли је још увек ту она иста жена која је некад умела да се радује без разлога, па кренула у град.

Роштиљијада је већ испунила главну улицу. Дим се вио над тезгама, густ и мирисан, помешан с мирисом печеног меса, паприке, врућег хлеба и шећерне вуне. Из звучника је допирала музика, продавци су дозивали пролазнике, деца су вукла родитеље за рукав, а град је, бар на неколико дана, изгледао као да је заборавио свој умор.

Леа је ходала полако, готово свечано. У њој су још била жива сећања на деведесете: на празне улице, редове за хлеб, кратке вести које су се слушале без даха и страх који се увуче у кућу па више није гост него укућанин. Зато јој је ова гужва, ова бука и овај мирис роштиља деловала као мало чудо. Град је поново имао снаге да живи.

Код тезге са чачанским роштиљем зауставила се више због мириса него због глади. Наручила је порцију јагњетине и села на крај једног дугачког стола. Тек што је преломила хлеб, крај ње је застао висок, уредно обучен господин, с оном ненаметљивом елеганцијом људи који су одавно престали да се доказују.

— Извините, да ли је слободно? — упитао је.

— Јесте — рекла је Леа и померила ташну.

Сео је, захвалио, и неко време су јели ћутке. То ћутање није било непријатно; било је пристojно, готово старинско. Кад је завршила, Леа је устала.

— Пријатно.

— Хвала, такође.

И чинило се да је то све.

Сутрадан ју је исти мирис поново одвео до исте тезге. Наручила је исто, села за исти сто, а мало затим угледала њега. Насмешио се.

— Опет слободно?

— Опет јесте.

Трећег дана већ су обоје знали да ће се срести, иако то ни једно ни друго не би признало. Кад је стигао, спустио је тањир пред себе и рекао:

— Мислим да је време да се упознамо. Ја сам Игор. Пореклом из Чачка, али живим у Чикагу.

— Леа. Живим овде, у Лесковцу.

Разговор је почео опрезно: о храни, гужви, граду. Игор је говорио мирно, с једва приметним туђинским ритмом човека који је дуго живео далеко. Причао јој је о Чикагу, послу, зими крај језера и нашим људима који годинама говоре да ће се вратити, док им деца полако не проговоре енглески, а повратак постане реч без адресе.

Леа му је говорила о Лесковцу: о радњама које су нестале, кућама које су добиле нове фасаде, људима који су остарили не приметно. О свом животу причала је без улепшавања и без жалбе, као неко ко је научио да живи и с оним што није изабрао.

Од тог дана сретали су се сваког поподнева, у исто време, за истим столом. Роштиљијада је око њих трајала у шареном, димљивом заносу; људи су се смењивали, музика се мењала, али је њихов сто постао мала тачка реда усред вашарске пролазности.

Нису говорили о љубави. Та реч би, можда, покварила све. Била је превелика за сто прекривен папирним тањирима и мрвицама хлеба. Али између њих се полако стварало нешто налик поверењу, а поверење је, у неким годинама, дубље од заноса.

Кад се роштиљијада приближила крају, град је већ губио свечани изглед. Продавци су били промукли, столови лепљиви, музика заморна. Тога дана су дуже ћутали.

— Сутра путујем — рекао је Игор.

Леа је климнула главом као да је то знала од почетка.

— За Чикаго?

— За Чикаго.

Гледали су људе који су пролазили крај њих носећи кесе, балоне и уморну децу у наручју.

— Можемо да останемо у вези — рекао је он. — Ако желите.

Леа се насмешила. Није то био осмех жене која очекује обећање, него жене која зна цену сваке лепе реченице изговорене на растанку.

— Можемо.

Разменили су мејлове на комаду папира и, на одласку, Игор јој је пружио руку. Задржао је њену мало дуже.

— Драго ми је што сам вас срео, Леа.

— И мени је драго, Игоре.

Кренула је кући полако, истим кораком којим је првог дана дошла. Само што је сада град изгледао другачије. Не лепше, не млађе, не мање рањено — него присније. Као да је, за једним обичним столом, у диму и буци, живот тихо потврдио да не мора увек почети испочетка да би се померио; понекад је довољно да неко седне крај вас и пита да ли је слободно.

Лука Гаћа

КОМЕТА

Коначно су дошли на сам врх ружичасте планете.

Пас и младић су само овде дивови. Видели су цео универзум – и више од тога. Звездана пространост обојена је разнобојним облацима, планетама и споротонућим метеорима. Бели пас је изморен, али пронашао је довољно снаге да маше репићем. Поносно је гледао у поносног власника. Младић, еуфоричан, ипак је успео да уздахне. Знао је, није био спреман..

..али он се овде *ништа* није питао.

Погледао је у пса, затим је клекнуо. Прогутао је кнедлу, срце му је ударало као никада пре. Иза силом-затворених очију се одвијају *све* сцене и моменти проведени са љубимцем – и добро и лоше. Они којих је могао да се сети буде космичку празнину. Убеђен је да је и пас пролазио кроз исто.

Знао је... да га више никада неће видети.

Испружио му је длан, пас је ту одморио главу. Универзум га је дозивао, те морао је да се одазове. И он је, храбри мали, затворио те црне очи и почео да кроји своју неку, нову реалност. Захвалан је на свакој интеракцији коју су имали, и топлој и хладној. Младић је пратио сцену кроз велике сузе, чак не памти када је последњи пут заплакао. Трудио се да не игра главну улогу, пркоси јези.

Знао је да дивова више није било.

Маја Гринвалд

ГУМИЦА ЗА КОСУ

Цео живот носим дугу косу и увек ми требају гумице и шнале да бих је скупила у пунђу или реп. Шишала сам је 3-4 пута на кратко, али бих је одмах пуштала да израсте. Интересантно, да и кад је баш дуга, имам осећај да је супер кратка.

Тако сам провела рано детињство – ошишана као дечак. Мама је шишала сестру и мене.

Носиле смо шишке. Никад машине, шнале или гумице за косу. То би било непрактично и мами би одузимало време од свакодневног, вишесатног кафенисања и оговарања с комшиницама.

И на школској кецељи сам носила крагну исхеклану од белог и тегет конца да се не би видело кад је прљава и да би могла да се носи дуже између два прања.

Мајка није била опседнута сечењем само косе.

У то време, ђачке торбе су биле направљене од браон коже. Мени је моју купио дека и само смо једна девојчица у одељењу и ја имале црвене торбе. Спреда је имала велики џеп и три златне копче и баш ми се свиђала. Мама је из неког разлога, жилетом исекла џеп с две мање копче и торба је постала обична, ћелава, црвена актен ташна.

Па машине на сандалама. Другарица и ја смо имале исте сандале. Моје су биле ружне.

Њене нетакнуте, с машнама.

То је било у првом основне. А кад сам била у средњој, исекла је једну бакину мини хаљину и направила од ње кратку блузу иако је бака поклонила хаљину мени.

Најнелогичније сечење се десило кад ми је шила вечерњу хаљину од свиле са шареним крупним цветовима за наступ на до тада најважнијем концерту. Исекла ју је испод колена а онда ушивала назад, покушавајући да уклопи дезен и рационализујући да овако „боље пада“.

Много година касније сам открила логично објашњење. Мама није волела мини сукње. И пошто је сва свила отишла на моју вечерњу хаљину, успела је да од остатака материјала састави само минић. Није био добар за до пијаце, али је за по кући био океј.

Шејла Громић

УБИСТВО

Ах, убиство. Одузимање нечијег живота је јако злобан чин. Узимаш улогу Бога и мислиш да си јак јер си некоме пресудио? Јако тужно. Радим као специјални истражитељ за убиства, па ми беживотно тијело дође као и када видим живу али тиху особу, то им је заједничка особина.

Петак навече, посао зове. Ново тијело је пронађено у једној кући. Дошао сам на мјесто злочина. Види се да је убојица неки професионалац. Пази на детаље и прецизно убија. Прозори су били затворени, није било знакова да је особа провалила у дом овог несретника. Ствари су биле на свом мјесту, ништа није такнуто нити украдено. Значи да је убијање овом злочинцу само хоби. Занимљиво. Многи људи пјевају, цртају, плешу, углавном раде нешто нормално када им је досадно. Но ова особа, искрено, плаши ме. Случај остаје отворен за даља истраживања, чак ни моје колеге немају објашњење за овакво нешто јер нису могли наћи никакве доказе. Град спава са једним отвореним оком, људи никад не знају када могу бити његова слиједећа мета. Дошао сам кући, поздравио своју жену и отишао да се туширам. Након напорног дана важно је да се добро одморите и да се не замарате око посла. Легао сам да спавам, али сан ми није хтио доћи. Устао сам па сам размишљао.

Размишљам о оном случају. Сјећате се да сам рекао да ме та особа плаши?

Да, тако је, плашим се самог себе. Бојим се шта бих могао сљедеће да урадим некоме ко само жели да живи на овој планети. Али жао ми је, неко мора живјети и на гробљу, зар не?

Љиљана Грубач

337.0

Очи гледају у празно, нисам то хтела, оне су хтеле да се одвоје од тебе. Мозак иде за њима. Не знам ни где бих да будем ни шта да радим, то је неодређено, само да нисам овде и да није овај тренутак, да не морам да погађам да ли ти се још једе или си завршила свој оброк, да ли ти се можда спава или си жедна, да не морам да ти нудим како бих открила твоје жеље јер не можеш да ми кажеш... Ма не, може све то, само да има крај, да после тога хоћеш нешто сама да радиш, уместо што тражиш мој поглед, ослонац на мени, моје руке мој загрљај. До уписа у вртић треба да протекне еон. Како ћу издржати?

А опет, под твојим погледом душа се претвара у теч-но блаженство што се меша с мојом крвљу, додир твојих малених прстију су капи топле кише која пада на моју надланицу, твој загрљај ме носи у свет изван стварности, сатима бих те хранила, мазила, грлила или само држала у наручју док спаваш, да бих гледала твоје божанско лице и дочекала твој осмех. Како ћу се икад одвојити од тебе?

Da capo al fine. Непрекидно.

Саша Славица Д. Дамњановић

ДВЕРИ НЕБА

Поноћно Небо Двери је своје отворило и велики празник најавило. Ветар утихне, реке и потоци на трен своје токове заустављају. У вино се претварају, узводно потеку, Воденице престају да мељу. Воде постају Свете. Цео Свемир застане у тишини. Зором раном узима се неначета вода, зрна пшенице се у њу баце. Освештана водица носи се с литургије у домове и чува као брза помоћница. Крст од леда већ је спреман у хладну воду да буде поринут као бродница Вере и Православља. Од прошлогодишње Богојављенске водице рука свештеника га је уз Божји благослов сачинила. Помогли су му Свети Оци и благослов Бога живог. Потапа се у ледену воду и призива Свети Дух. Литургија у црквеном храму у част празника примиче се своме крају. Причестила се чета одабраних који су Божићни пост испоштовали. Витезови новог доба с вером у Господа храбро су на обалама река и језера чекали да им чиниоствујући свештеник знак да. Као Сокола јато у хладну воду су момци и девојке ушли. Ледени огртач тела им је обавио када су запливали. Водена стаза тридесет три метра дугачка у част Његовог Крштења и овоземаљског Живота. Богојављенски Крст као Светионик Вере путоказ им је био. С молитвом на срцу и у Души чета одабраних до Крста је допливала. Рука једног као све руке заједно Крст Богојављенски из воде је изнела. Победници су сви који су у хладну воду ушли. Светлост Вере у Господа и Воде што су Свете постале чином Његовог Крштења штите их и чувају. Из многобројних грла до Небеских висина сеже као један глас Бог се јави Ваистину се јави. Сложни као је-

дан у нади за спас душа грешних. Вода освештана као плашт над вернима. Рука на срцу, поглед ка Небесима, молитва на уснама. Богојављенски Крст симбол Вере поново је окупио верни народ под један Свод. Благослов с Неба до њих је стигао. Бог се јави, Ваистину се јави.

Мирјана Димитријевић

ЗАЈЕДНО У ОЛУЈИ

Стајала је на киши и плакала. Пуцали су громови, дували ветрови. Пркосила је олуји која ју је са свих страна опколила. Бојала се, али је обећала себи да ће издржати. Мислила је да може поднети сваку олују коју јој живот намени.

Људи су само пролазили поред ње. Свако је журио неком склоништу с кишобраном или кесом изнад главе. Било је, наравно, и оних скроз покислих. У гомили је само један човек на њу обратио пажњу. Морао је да застане јер ју је препознао. Исто тако је некад стајао на киши и био тужан, док му она није пружиала руку. Њихове душе су се у том моменту разумеле.

Није могао да одоли. Његово срце је вапило да јој помогне као што је она некад њему помогла. Зато јој је пришао и пружио руку. Она се најпре колебала, а затим ју је прихватила и стиснула. Нашла је у њему разумевање и утеху које је тражила. Више није била сама. На тренутак су се чак насмешили једно другоме.

Стајали су заједно и одолевали олуји. Држали су се за руке док су се купали на киши. Деловали су стамено и храбро, попут два кипа. Затим се време полако стишавало. Убрзо је сунце отерало тмурне облаке и појавила се дуга. У њеним очима је сијао трачак оптимизма и наде, док је у његовим било радости.

Иако је све било готово, није још увек пуштала његову руку. Ћутке су кренули даље. Корачали су полако и усклађено, окупани сунчевим зрацима. У њиховом срцу је

пупело ново осећање, које је тек требало да процвета. Сада када су нашли једно друго, мање су се бојали неизвесне будућности. Заједно су били јачи од било какве олује.

Дарко Дрљевић

МОДЕРНА БАЈКА

Била једном једна бака, добра, слатка и умиљата, која је пуно вољела своју унуку Црвенкапу. Једнога дана, одлучи бака да пође у град и посјети своју драгу малу Црвенкапицу, која је на њу готово заборавила.

Напржила је пуну корпу приганица које је филовала са домаћим џемом од шљива и кренула на пут. Послије дугог пута, стигла је у град. Ходала је помало уплашено и изгубљено огромним булеварима, окружена страшном гужвом пролазника и буком аутомобила. Ходала је несигурним кораком полумрачним улицама, које су вијугале усред огромних стаклених и бетонских солитера. Са свих страна су је заглушивале разне полицијске, болничке и ватрогасне сирене, као и прегласна музика из разних кафе барова и кафана. Надлијетали су је дронови, хеликоптери и авиони, плашили возачи електричних тротинета и мотора, пресријетали је разни џукци, пијанци, дрогаши и просјаци... Нудили је разним дрангулијама улични трговци и ситни преваранти.

Једва је некако стигла до стана на двадесетом спрату солитера, гдје је живјела њена Црвенкапица. Када је ушла у њену собу, Црвенкапа је није ни примијетила. Лежала је на кревету, држећи обијема рукама свој нови Ајфон, буљећи у њега не трепћући.

Бака је упита: Црвенкапице, зашто су ти толике очи?

– Да боље видим објаве на телефону.

- А, зашто су ти толики прсти?
- Да боље куцкам поруке на њему, бако.
- А, зашто су ти толицка уста?
- Зато што не причам ни са ким. И не досађуј више! – одговори љутито и с великом муком Црвенкапа.

Доната Думичић

ЦЕКЕР СРЕЋЕ

Многи ће кад прочитају наслов, помислити да су у цекеру ствари, е, нису. У њему су осмјеси, али само они искрени из срца од душе, да, само такви.

Кад год сам, а често јесам, наилазила на препреку на овом путу што живот се зове, извадила сам из њега осмијех. Цекер је вазда пун јер свакога дана, увијек изнова, дијелим осмјехе добром што ми наиђе. Има, драги моји, доброг, али је заклоњено шумом свега и свачега.

Гдје је Ваш цекер среће, има ли у њему осмијеха? Да га нисте заборавили од брига или загубили од туге?

Ако је тако, а надам се да није, не брините, осмијех је у Вама, а тај невидљиви цекер се не носи у руци него у срцу, драги моји. Да, у срцу је.

Весна Ђонових

КУБАНСКИ ДОЛАР

Сваки мишић његовог жилавог, времешног тијела се ломио у жустром ритму салсе, попут моћних таласа што ударају о зидове Малекона на опште усхићење пролазника, које је привлачио као магнет. С набораног, озареног лица му није силазио широки, карипски осмијех, а у живахним очима су горјеле вреле кубанске ноћи, натопљене румом, цигарама и неописивим осјећајем слободе. *Liberdad o muerte!*

Са захвалношћу и топлином је испратио погледом двоје туриста, који су нервозно одмахивали рукама према такси возачу угланцаног, тикизно плавог олдтајмера.

Упутио се према њима и с оном истом топлином и поносом им пружио исту новчаницу од једног долара, коју је малоприје добио од њих.

Јасна Ђуг

ИНТЕРНЕТ ЈЕ ЧУДО

Шетам с пријатељицом. Вријеме идеално, сунчано, птице цвркућу са свих страна у парку. Зеленило запосјело све сивило послје зиме која се одужила. Пријатељица прича о кући, дјеци о послу. Искрено мало шта ми уђе у мозак – али је не прекидам него само повремено клиннем главом.

„Да ли и ти мислиш да је Земља равна плоча?“ – изненада то питање уклопи у дотадашњу причу, као да ме упита да ли је клупа крај које управо пролазимо сиве боје или се њој само чини.

„Откуд ти сад то?“ – питам мислећи да је нешто прочитала па хоће са мном да подијели.

„Ја мислим да јесте“, брзо изусте као да се боји да јој мисао не побјегне.

Застајем и гледам је да видим да ли се зеза или озбиљно мисли.

„Само не знам зашто нам то јавно не обзнане. Због чега то крију од нас“ – наставља.

И даље мислим да се зеза и пристајем на то: „Јел равна плоча као квадрат, правоугаоник или трокут?“

„Знаш, брате, шта је плоча. Округла као оне старе грамофонске плоче“.

„А има ли рупу на средини као те плоче?“ И даље хоћу да се зезамо јер је боља прича од прича о кући, послу, дјеци, јер се у тим причама увијек исте ствари врте.

„Сигурно у средини нешто има јер се окреће“.

„Значи, не стоји него се врти у круг“.

„Па, наравно, зато је сунце и мјесец у току дана и ноћи на различитим мјестима“.

„Па мора да је као грамофонске плоче на нешто – на такнута“. И даље сам убијеђена да се зеза.

„То је засигурно она фамозна зона у коју никоме нема приступа, а о којој смо толико пута читали“, додаје озбиљно.

„Мислиш – Зона 51?“ – кажем озбиљно колико је могуће.

„Е, та. Ко зна шта нам све крију. Да није интернета, никад много тога не би сазнали“.

Изазимо из парка. Не желим на кафу у оближњи ресторан јер ми више није до разговора, а могао би нас ко и чути. Одлазим кући не желећи да вјерујем да мисли озбиљно. Не, моја најбоља пријатељица. Па знам је – у душу. Чим сам дошла, узимам телефон и шаљем јој поруку: „Јел ти оно о Земљи озбиљно ил' се зезаш?“

„Ти стварно не вјерујеш у то што сам ти рекла? Узми бар мало прогуглај, немој само брстити по књигама. Буди мало у току с временом. Не да мислим него сам сасвим увјерена у то. Интернет је чудо. Видјет ћеш. Поздрав, видимо се“.

Сједам и зурим у празно. Мало ми је некаква мука у стомаку, мало више некаква туга унутра негдје у прсима. Не могу објаснити тачно шта ми је.

– Интернет је чудо, интернет је чудо – одзвања ми у глави.

Живко Ђуза

ИСКУСТВО

– Здраво, ћале! Да те напoкoн обрадујем. Објављени су коначни резултати избора. До ногу смо их потукли и ускоро преузимамо власт.

– Хм. Добро, добро.

– Шта је сад одједном!? Говорио си да ћеш гласати за опозицију?

– Јесам говорио. И гласао сам...

– Зар се ни мало не радујеш?

– Па, шта да кажем? Није ми мрско...

– Откуда таква безвољност!?

– Е, мој сине, добро знам да мој самар неће с мене!

Весна Ђукановић

ПИТАЊЕ

С које год да је стране гледала, добијала је другачију слику иако је гледала у исту ствар.

Која је то ствар била, није знала. По глави јој се врзмало све и свашта. Да ли је мерила, људе, корону, платно за стољњаке или кафу из вакуум кесице која сигурно није имала приказану грамажу.

Изостајао је потпуни приказ гледаног.

Да ли је проблем у времену?

У сивилу истих дана?

У понављању истих, у шарени папир упакованих речичи?

Није одусатајала.

Потражила је у најдубљој фиоци стола заборављени кројачки метар. Није га користила...

– ...па, добро, нисам, није то грех. Ко ће шити на ово време, а немам ни потребе. Распарано остаје распарано без наде да ће спојено дати ново. О, Боже, какве ли ме то мисли обузимају? Распарано и ново, почела сам да се губим у сопственој кожи. Да га ја узмем, па да мерим...

Посао је потрајао дуже него што је мислила. Метар је имао два краја и два почетка. Могла је да мери с једне и друге стране. То је и радила. Проблем је био што је исти метар давао две различите мере. Благо је затресла главу. Да ли то луди, да ли је обузимају тајне мрачне силе или ко зна шта јој се увукло у главу, па не види и не разазнаје очигледно.

Устала је, на брзину прогутала заостатак новогодишње вечере, залила остатком изветрене кока-коле, коју не би смела, због повишеног шећера...

..Али празници су... – рекла је сама себи или некој сили која је благо узнемирила ваздух у соби.

...да ствар буде зачињенија, с тацне је кријући од себе појела два парчета торте да се не баце. Поново је мерила. Опет различите мере. Да проба с вагом, питала се?

Док је последњи глас питања клизио с усана, бацила је метар, на брзину се обукла, обула и појурила напоље. Зауставила се када ју је попрскла хладна киша. Узела је кишобран.

– О, људи, данас ништа није како треба, још и киша уместо снега, па ко да не полуди? Још сам само ја нормална, ако јесам? Боље да не питам.

Маја Ђукановић Османчевић

ЦРВЕНИ КАРАНФИЛИ

„Добар дан, тето, да ли имате каранфиле?“ питала је девојчица од неких десетак година цвећарку, која је у том тренутку видела само њену дугу плаву косу и крупне бадемасте очи. Цурица је извиривала иза огромних цветних аранжмана.

„Знате“, наставила је девојчица, „данас моја мама пуни тридесет година, а она много воли црвене каранфиле. Радујем се мамином рођендану. Јуче, после школе, чим сам урадила домаћи задатак, читаво поподне мами сам помагала да направи своју рођенданску торту. Правиле смо њену омиљену торту с чоколадом. Сад журим кући како бих помогла мами да украсимо и сто. Знам да ће она на сто ставити онај прелепи свилени столњак. Њега увек стави када брат и ја прослављамо наш рођендан. Брат и ја смо близанци, мада сам ја пет минута старија од њега. Тето, често замишљам како би мама од тог столњака могла да ми сашије најлепшу хаљину. И мама воли да носи лепе хаљине, а у поверењу, кад мама није код куће, и ја понекад обучем неку њену хаљину. Тада се дуго огледам на великом огледалу у предсобљу и маштам да сам велика и да се спремам за посао. Жеља ми је да постанем учитељица. Све учитељице у мојој школи су лепе, али моја учитељица је најлепша. И она, тето, воли црвене каранфиле. Ми деца, њени ђаци, одвојимо од свог џепарца понеки динар и за 8. март је обрадујемо великим букетом. И она буде пресрећна... зато што воли... црвене каранфиле.

*

„Добар дан, драго дете“, поздравила је улазећи у цвећару ниска и седа старија госпођа црнокосу девојку, која је у том тренутку држала букет необично лепих, белих ружа.

„Изабери ми, дете, као и прошли пут, осам најлепших црвених каранфила. Пошли смо на гробље, код мајке, брат ме чека у колима. Данас би нашој мајци био рођендан, а брат и ја знамо да ће се и овог пута, као и увек, пуно обрадовати када види нас двоје и црвене каранфиле.“

Маргит Ђурин

ДО СЛЕДЕЋЕ ПРИЛИКЕ

Већ је прошло неколико месеци како су се преселили у поткровље, препуштајући просторије у приземљу млађем нараштају. Већ су се сместили где су намеравали и где су услови дозвољавали. Дошло је време да се окаче и слике које су биле склоњене у гаражу.

Тај посао није могла сама да обави јер је међу сликама било неколико гоблена повећих формата у раскошним барконим рамовима. Морале су се постављати типле, што је значило да се буше рупе у зиду. Морала је да моли мужа да јој помогне, а он баш није увек био расположен за такве неважне послове.

Чак и када би пристао, неспоразуми с њим нису престајали. Када је показала где жели да их окачи, он је рупе бушио прилично високо, тек десетак сантиметара испод плафона. „Јао, човече, мало ниже! Слике треба да буду испод линије рагастова! Овако изгледа као да су окачене на сам плафон. Ова ионако ниска просторије од 2,2 м делује још ниже!“ – завапи жена. „Нећеш, ваљда, да главом ударамо у рамове?“ – узврати јој.

Данима се нервирала. За свој јед је покушала да нађе утеху код деце, да им објасни да такав положај слика квари естетски доживљај, али је они нису подржали. „Боже, кево, због чега си ти нашла да патиш! Други људи немају шта да једу, где да се склоне, болују од разних болести, падају бомбе по њима, а ти се жалиш због умањеног естетског доживљаја!“

Повукла се у себе, схватила је да се мора помирити с оваквим стањем. До следеће прилике, до следећег кречења, када ће моћи да се буше друге рупе, десетак сантимера ниже.

Можда, и неће морати. Можда ће се до тада навићи, или ће променити критеријуме за естетски доживљај.

Живота Ђурић

ИЗВАЂЕН ИЗ ВРЕМЕНА

Купио је стари сат који касни, на бувљој пијаци где се време продаје јефтиније од сећања. Продавац му је, без питања, рекао да сат никада не треба навијати до краја. Насмејао се и клинуо, не слушајући.

Код куће га је очистио, пажљиво отворио кућиште и наместио казаљке. Када их је гурнуо напред да надокнади кашњење, у соби је нешто тихо кликнуло — као да је механизам прогутао тренутак. Погледао је кроз прозор: човек на улици стајао је усред корака, голуб у ваздуху није мрдноу крило.

Убрзо је схватио: време је стало — али само за све остале.

Испрва је био одушевљен. Хођао је кроз непомичан град, читао отворене књиге преко туђих рамена, довршавао недовршене разговоре у тишини. Ништа није могло да га пожуре, ништа да га спречи. Данима — или је то била само једна предугачка секунда — живео је између откуцаја.

А онда је пожелео да врати све назад. Сео је за сто, узео сат и покушао да врати казаљке уназад. Механизам се опирао, шкргутао као да памти сваку секунду коју је украо. Када је коначно успео да их помери, сат је застао.

Тишина се продубила. Ништа се није променило.

Тек тада је разумео: сат није зауставио време. Само га је из њега извадио.

Драгиша Ераковић

ЖЕЉА

Стари монах приметио је младог човека како се већ дуже времена моли. Посматрао га је неко време, а онда му приђе.

- Јеси ли добро, сине? – упита га он брижно.
- Јесам – одговори му он.
- Дуго се молиш па помислих да имаш велику муку.
- Имам само једну жељу, оче.
- Реци ми твоју жељу. Можда ти могу помоћи.
- Сумњам, оче.

– Молићемо са заједно. Шта је у питању? Која је то твоја жеља – Питао је монах мислећи да је младићу неко у породици болестан или...

- Желим много новца – одговори младић.

Монах га изненађено погледа. Када се мало прибра он га упита:

- Зашто хоћеш да будеш сам?

Ово питање готово натера младића да се гласно насмеје и искрено признаде:

– Ја још нисам видео, ни чуо, за човека који има пуно пара да је усамљен.

– И ти мислиш да сви ти људи око њега, који га обасипају пажњом, љубављу и нежно ударају по раменима, да су му пријатељи?

– Па зашто су ту око њега и с њим, ако му нису пријатељи? – питао је младић монаха, уместо одговора.

- Не односи се на све, али нису сви око њега.
- Него?
- Они су око новца.

Ту се разговор заврши. Монах се лагано удаљи, а збуњени младић још неко време је стајао испред икона, али се није молио.

Љиљана Живковић

КРЕЧ НЕ ПАМТИ

Упорно је листао, превртао старе извештаје, али нешто му није дало мира. Нешто му је упорно измицало. На Полицијској академији је бриљирао не једном, јер га је интуиција тачно наводила на починиоца. Сада? Нешто га блокирало. Слушао је вести. Тренутно није било актуелног метеоролошког упозорења.

Повећан је број несталих лица на једној градској општини. Тескоба у пределу стомака. Решење му је вероватно било пред носем, али га није видео.

Женин позив га додатно узнемирио. Комшија изнад њих поново је користио моторну тестеру, и то у стану! Прозор канцеларије му пуцао равно на ново градилиште иза насипа. Застао је. Ти догађаји су били повезани. Патрола је пред поноћ упала у комшијин стан. Наводно миран, повучен, често на службеном путу. Неупадљив. Само да није било ужасног звука моторне тестере. Било је језиво иако је тело било однесено, највероватније у деловима, било је довољно доказа за форензику. Патолошки безобразлук! Радити тако нешто над станом службеног лица. Некад се веровало да управо жуч одређује човеков карактер.

Невидљиви атмосферски токови могли би у будућности изазвати катастрофалне непогоде на европском континенту. Надзорне камере на градским раскрсницама су одрадиле своје. Комшија је ревносно путовао до суседног града, до суседног градилишта. Последице зимских снежних олуја, последице поплава, упозорења на олујни ветар, настојао је да се припреми за предстојеће догађаје.

Лука Заграђанин

ГРАД КОЈИ ЈЕ ЗАБОРАВИО ДА ТРЕПЋЕ

У овом граду уличне светиљке никада не прегоревају. Свака сијалица је пажљиво калибрисана да имитира хладно, непријатељско подне чак и у три ујутру. Људи ходају погнутих глава, не због стида, већ зато што су фасаде прекривене хиљадама ситних огледала. Ако погледаш превише десно, видећеш свој страх; ако погледаш лево, видећеш човека који те прати само зато што и он гледа лево.

Нико не затвара очи, чак ни док спава. Капци су постали суви и тешки, као стара кожа на ципелама. Прича се да је пре много година постојао човек који је успео да зажмури читав минут, али су га нашли како покушава да опише мрак полицајцима који нису знали шта та реч значи. У овом граду, мрак је проглашен за државног непријатеља број један. Свака мисао мора бити осветљена, свака намера изложена на тацни под флуоресцентним цевима. Главни трг је огроман бели круг где се људи скупљају да би ћутали заједно, плашећи се да ће им звук гласа направити сенку на савршено глатком поду. А сенка је овде грех који се не прашта. Док стојиш тамо, осећаш како ти се зенице полако сужавају док потпуно не нестану, оставајући само белину која те полако гута, чинећи те делом пејзажа који више не уме да сања.

Бранка Зенг

ХЛЕБ

Осврнем се, све чешће, на оно прошло, проживљено. Зашто, не знам, али ми то буде као нека игра у којој укуси и храна увек испливају на површину.

Ево једног примера. Имала сам седам-осам година, мама је чула за неки лековити извор у Србији негде код Нишке бање. Отишли смо тамо, прво возом из Београда до Сврљига а онда коњском запрегом, тачније чезама. Бојала се, али не задуго. Чак сам једно време држала ди-згине и управљала коњем. Путовали смо неколико сати док нисмо стигли до тог сеоцета. Лепо су нас дочекали, сместили у једну собу, гостињску собу. Касније сам сазнала да им је то била једина соба. Убрзо је послужена вечера за мене и маму. На белом стољњаку, замирисало је румено тек испечено пиле. Било је ту још по нешто, али не сећам шта је то било. Мој поглед се задржао на нечем неу-гледном и тамном, мени је личило на повећи камен, домаћица га је пркрстила и затим одсекла један комад, пружи-ла га мени. Било је то некако чудне боје и мириса, ставила сам га поред тањира на који су у међувремену стављени батак све са карабатком. Погедам у маму а она ми климне главом да узмем да једам. „Али, мама, ја бих хлеб“, кажем, а домаћица се збунује, „Ево, хлеб, јутрос сам га испекла од тек самлевоног ража и жита“. Одломим залогај, тог хлеба а он, накисео и неукусан. Није био као онај наш банатски од две киле, од радње до куће поједеш окрајак, а мати те грди што си нагрдио хлеб. А он, мирише на зидану пећ,

има и пепела мало на доњој кори, али то отресеш па се сладиш.

Ето, тако је прошао мој први сусрет с црним хлебом. Данас купујем црни хлеб од старих сорти жита, збијен и влажан и увек некако топао, мирисан и мами да га прекрије пекмез од кајсије или свињска маст, понекад га и сама умесим. Дефинитивно су проживљене године имале утицај на моја чула укуса и мириса.

Снежана Илић

НЕСАНИЦА

„Ја не знам шта је ово, тачно ћу да поцепам чаршаве од оволиког тумбања.“ помисли Данка окрећући се по кревету. После неког времена се одлучи да ипак баци поглед на сат. Ко зна, можда је зора близу.

„Молим те, Боже, само да није три ујутру“, прошапутала. Већ ноћима се будила у то време. Сат је показивао 2.58. Опсова у себи. Ето ти сад. Ћебе се поново усталаса. И њен се муж добрано тумбао и већ прелазео на њену страну кревета. То му се већ и може опростити некако, али кад је почео да вуче ћебе, Данка осети како је лагано хвата бес. Кратким и прецизним потезом повуче ћебе на своју страну и леже целим телом на ивицу. Муж се није бунео, учини јој се на моменат и да је захркао. Па, да, мушкарци, они не пате од несанице, само су јадне жене осуђене увек на све муке овог света.

Време се вукло као пребијена звер. Помисли у неко доба да да лепо дигне руке од свега и да устане. У тај мах зачу глас: „Јеси чула, оженио се Митар?“

Она се штрецну мало затечена па се насмеја: „Митар? Митар Иванкин?“

„Да, бре, Митар“, потврди муж.

„Па нек му је са срећом, и време је било, ајд, ћути ту сад и спавај, разбићеш ми сан.“

Опет се развуче нека тишина. „А Чеда пао с мотора“, зачу се опет.

„Ма шта, бре, причаш, па откуд Чеди мотор?“

„А на ког ти Чеду мислиш?“

„Како на ког Чеду, па на оног твог колегу, који други Чеда има?“

„А не, не, није тај Чеда, ово је Чеда из Пожаревца што ономад свраћао код нас.“

„Аааа, па што лепо не кажеш?“, замисли се мало Данка па онда одреза: „А јел можеш ти мало да ћутиш? Само што ме сан није ухватио.“

Заћуташе опет. После неког времена муж прошапута: „А кол'ко то има сати? Ако смо догурали до пет, можда бисмо могли да пијемо кафу?“

„Хм, чек да видим.“ Сат је показивао 4.52. „Па, ту је негде, скоро па пет, ај полако, одо ја да кувам.“

„Ајд, ајд, скувај, сад ћу и ја.“

Протеже се Данка, погледа кроз прозор, чини се као да свиће, а недуго затим замириса кафа из кухиње. Рајског ли мириса. Довикну: „Готова кафа!“ Сркну први гутљај. Милина!

„Готова кафа!“, викну опет, сад већ мало чангризаво.

Нема одговора. Дошлепа се у великим собним папучама до спаваће собе, а тамо њен муж, уролао се у ћебе као кифлица и хрче, пуца соба!

Биљана Јаковљевић

САОПШТЕЊЕ

На огласном паноу Градског позоришта, преко рекламних плаката у боји, који су месецима мамили грађане да купе карте, залепљен је велики бели плакат на коме је одштампан следећи текст:

Поштована публико

1. Вечерашња премијера балета се отказује
јер је примабалерина сломила ногу на генералној проби.

2. Отказује се сутрашња премијера опере
јер је примадони пукао глас на генералној проби.

Хвала на разумевању.

Управа позоришта

Испод је дописано руком, нечитко:

*Молимо управу позоришта да забрани генералне про-
бе како би могле да се одрже премијере за које смо одавно
купили карте.*

Гледаоци

Чедомир Јаничић

РОБИНЗОНИ

Пуста острва и ми на њима. Свако на свом. Без наде да се икад сусретнемо. Прочитах поруку која је допловила у боци.

Ниси молио за милост, за спас. Сабраним, штедљивим стилем известио си ме о једном давном бродолому и поменуо другаре које су одавно појеле рибе. Затим си укратко описао своје очајање, изневерена надања, бродове који те нису опазили, дивљаке који су од тебе начинили некакав идол.

Ниси ни покушао да одредиш свој положај. У кухињи те нису учили звездама ни портуланима.

Завршио си великодушно, величанствено:

„Ако прочитате ово писмо, најлепше вас молим да поручите мојој вереници, Леополдини Дамрау, крчмарици из Куксхавена код Хамбурга, да су јој прости наши завети и да живи срећно с другим.“

По цену места за потпис још и ово: „Пада ноћ. Острво и ја нестајемо у небићу.“

Твоје писмо вратих у море. Оно исто у које си га ти бацио пре три столећа.

Хвала ти.

Никола Јеж

УПРАВНИК ЗА „НИШТА“

У мојој згради постоји један стан који нико никада није отворио. На вратима пише само: „Управник за ништа“. Никада нисам чуо да неко улази или излази одатле.

Али сваке ноћи тачно у 2:47, испод врата се провуче папир. Празан.

Комшије кажу да га треба покупити и вратити без икаквих питања.

Једног дана сам заборавио да га вратим. Папир је остао код мене.

Ујутру сам се пробудио и затекао дневну собу испуњену столицама. Ниједна није била моја. Није била ничија. Само су стајале... и гледале ме, без погледа.

Испод једне од њих пронашао сам други папир. На њему је писало:

„Ништа си узео, ништа си добио.“

Од тог дана све што сам знао почело је да се топи. Речи су ми постале течне, а мисли су почеле да ми шуме као кесе. Огледала су каснила шест секунди са одразом.

Комшиница која је живела испод мене, нестала је.

Сви тврде да никада није ни постојала. Име је и даље на поштанском сандучету, али пошта не долази. Кажу да ако три пута изговориш њено име у ходнику зграде, Управник ти пошаље обавештење.

Сваки пут када бих покушао да питам старог комшију о свему, само би ми рекао:

„Немаш ти довољно празнине за таква питања.“ Синоћ се испод врата провукао нови папир. Овог пута је на њему нешто писало. Ситним, скоро невидљивим словима:

„Задовољан си, а не знаш ни чиме.“

Нисам спавао од тада. Не зато што сам узнемирен, већ зато што не знам да ли је дан или ноћ. Ни да ли сам ја и даље ја. Можда сам сада један од оних који седе у празним столицама. А можда сам — онај папир.

У сваком случају, ако неко покуца на врата и не каже ништа – не отварај!

То је можда Управник.

Или си то можда ТИ?

Страхиња Јеж

ЧАРАПЕ КРАЉА ПЕТРА
(ИЗ ДНЕВНИКА ЈЕДНОГ ВОЈНИКА:
МОЈ ПОСЛЕДЉИ ДАН УЗ КРАЉА)

Београд, 16. август 1921.

Срце ми се слама. Не могу да поверујем шта нас је задесило, иако, истини за вољу, није да нисмо то очекивали.

Његово краљевско височанство, краљ Петар, напустио нас је.

Јуче нисам ништа записао у ову своју свеску. Били смо заузети последњим тренуцима живота краља Петра. Управо је преминуо. У народу влада велика туга. Није нас напустио само краљ, напустио нас је добар човек, омиљен у свом народу. Верујем да нема Србина коме у овом часу није туга око срца.

По Београду су заставе спуштене на пола копља. Улице су необично тихе, као да и сам град пати. Чак ни звона нису звонила, као да су и она занемела од туге. Људи стоје крај црквених врата, не говоре ништа, само гледају у земљу. Осећа се нешто што се не може записати, али човек зна да је ушао у историју.

Након пробоја Солунског фронта, као што сам већ бележио ранијих дана, припала ми је част да будем крај Његовог величанства, да му служим, и испунио сам своју велику жељу из детињства, а тек ми је двадесет и две године.

Сећам се дана када ми је, пре спавања, тихо рекао: „Ти си одан, момче. Такав и остани.“ Нисам смео ништа да

одговорим, али сам те речи понео у срцу, као највећу награду.

Последњи сати били су необични, пуни тишине, бола и неке светости. У тим последњим мукама, краљ је затражио да му се обују чарапе које је давно добио од извесне госпође Макрене из села Словац, крај Ваљева, у спомен на њеног сина. Све ове године краљ Петар није заборавио ту жену. Његова последња жеља била је и да историја не заборави њу, брижну мајку, достојну сваког поштовања.

С њим је отишао последњи витез старог доба. А на нама је да памтимо, и чувамо оно што је он зидао, у рату и у миру.

Сада, кад је све минуло, седим у једном ћошку дворског крила, с овом свеском у крилу и свећа ми је скоро догорела. Тишина је дубока, не нарушава је ни корак. Не знам шта ће донети сутра, али знам да сам данас био сведок краја једне епохе. И нећу то заборавити.

Бранко М. Јовановић

РЕЧ

Лепотица, паметна, поштена. Ја онако. Али сам пришао. Брак.

Проблем. Ја. Тренирао сам као суманут. Радио и теглио као да је забрањено одморити се.

Лекари, операција, никако да имамо децу.

Пукнем и кажем: „Оставићу те. Није ред да немаш потомке.“ Кажеш: „Усвојићемо.“

Отворило се небо, ја оздравих и добисмо дете.

Имамо дете. Моје, твоје. Наше.

Реч направила оквир из кога не излазим.

И то је то.

Маријана Љ. Јовановић

НЕМАМ ВИШЕ ВРЕМЕНА

Ове године сам напунила шездесет година. Озбиљна цифра. Свикла сам се да себе стављам на зачеље колоне јер своје најближе увек стављам испред себе.

Нерадо себи признајем да сам уморна од таквог живота. Волим ја све моје, није их тешко волети, добри су људи, али је понекад тешко с њима живети. Време ми брже пролази него раније. Много што-шта ускраћујем себи и непотребно, јер то тако треба. Све више долазим у ситуацију да уместо да се дружим с људима који ми пријају, ја другујем с тишином, јер ми је она најсигурнија и најлакша. Кад се, пак, одлучим да одем негде, буде ми лепо и редовно помислим како би било глупо да сам то пропустила.

Изузетно драг човек поклонио ми је триплет, округлу, џепну лупу, да се с њом, дубоко загледам у своју душу. Користим је све више.

Немам више времена да се љутим на драге људе јер ћу се и овако одљутити како већ сутра. Од небитних се без речи само опарам, и није ме брига шта мисле. Не чекам више специјалну прилику да обучем неку своју свечану хаљину. Више се не доказујем ником. Трудим се колико могу да у сваком дану бар мало уживам. Довољно ми је ако се у њему није ништа ружно десило. Ретко кад кријем емоције. Схватила сам да ми скривање емоција много снаге односи. Све више сам свесна значења реченице: „Није сутра нови дан, сутра је дан мање.“ Немам пуно времена да чекам боље сутра или неку бољу прилику. Морам да

летим док су ми крила још јака, да могу безбедно да одлетим и кући да долетим. Знам да ћу тако и моје усрећити.

До сада сам гледала како да неке људе само ћутке прерастем. Одлучила сам коначно да сад прерастем и себе. Није лако, али ако не пробам, нећу ни успети.

Прво што сам урадила, приуштила сам себи возњу скутером на мору. То сам желела преко тридесет година. Јако сам уживала! Кренула сам...

Славица Јовановић

СВЕТИ САВА И СЛАВУЈ

Једног дана Свети Сава је пролазио пречицом поред дворца непознатог владара и видео на земљи спуштени златни кавез и у њему малог и тужног славуја, предивну птицу певачицу.

Ослушкујући његову песму тугованку, упита Свети Сава: „Шта би желео у свом заточеништву?“ А славуј му одговори: „Једну грану, само једну грану сањам као сламку спаса и слободу, да могу да изађем из ове тамнице, где ме мој глас утамничи.“

Ти си, славују мој, као свитац затворен у длану и не сија, нит светлуца, ти си крај бунара жедан, а још ако је тај бунар пресушио... Ти си као згасла звезда, једна се уга си а запламти читаво звездано јато, надовеза се Свети Сава. Треба те пустити на слободу да певаш о срећи. Засадићу ти дрво јаворово и жалосну врбу да пастири праве гусле и свирале, да иду музика и песма заједно. Засадићу ти читаву шуму и ниско растиње, шта ти је по вољи, под плавим поднебесјем. Бићу твој спаситељ и бранитељ, твоје стихољубље. Никад више нећеш бити усамљен, свитања ће ти мирисати на тамјан и босиљак, спокојство невиних. И бићеш компас Космоса, жила куцавица песме. Да са страхопоштовањем слушају твоје мелодије. Дариваћу ти небо које су закрилиле птице. Ти, славују с очима боје потока, најузвишенији славују. Славуј одговара: „Заветоваћу се својим стиходарјем, Свети Саво, наградили те богочовечном песмом. Ти си босоноги ходочасник у обући од трња, светилиште, монах који ме оснажи, који ми рече лозинку за слободу.

Бићу твој спаситељ и бранитељ

Ето, и жалосна врба пати што нема порода, има само маце и ресе као плаветно поднебесје. Али за Врбицу деца ките своје главе врбиним гранчицама и она се обрадује као живо биће. Растужени славуј трептаја сазвежђа. Ти си, Свети Саво, лозинка за слободу, лелујање гране на ветру. Не слутећи трептај мог ока, ожилила се молитва у мени. Знао сам да ће доћи заштитник. Мени овај златни кавез не значи ништа кад у њему не могу да полетим, да осетим слободу неба. Певање је као писање златном оловком или гушчијим пером. Код мене свако перо лебди и пева.

Свети Сава се саже, отвори кавез и славуј му у знак захвалности слете на раме. После поука богочовечних осоколи се славуј и запева песму луга јер оно што га је преполовило, то га је и препородило песмом. А песме му умилне као брушење драгог камена, препуне надахнућа. Нашао је своју грану и слободу. Пронашао је и друге Славује, те трептаје Универзума и далеких сазвежђа. Слободан као птица.

Нада Јовичић

УНУТРАШЊИ ДИЈАЛОГ

Ја – Ти мислиш да ме познајеш?

Опет Ја – А ко, ако не ја?

Ја – Зашто онда не утичеш на оно што радим погрешно?

Опет ја – Радиш баш у складу са собом, својим начелима, заблудама, наученим аутоматским механизмима...

Ја – Зашто ме не зауставиш? Не опоменеш? Не усмериш на неки кориснији и по мене безбеднији начин понашања?

Опет ја – Моћ промене је у твојим рукама. Ти треба јасно да освестиш шта чиниш и како саботираш себе.

Ја – Једино што јасно видим је то да све чешће причам са самом собом. Кудим себе. Кудим и грдим. И све чешће то наглас радим... А онда се љутим што сам тако самокритична, што нисам нежнија према себи...

Не знам колико је добро то што унутрашњи дијалог водим наглас. Плашим се да ускоро нећу моћи да се контролишем ни на улици, у превозу... и да ће сви да открију моје дилеме и странпутице.

Опет ја – Ти се онда концентриши на оно што радиш у датом тренутку. Скрећући пажњу на конкретне поступке, контролисаћеш и своје мисли. А ако ти се унутрашњи глас који их прати учини прегласан – стани. Буквално стани. Укопај се у месту и гледај шта се дешава. Ако чујеш свој глас изван својих мисли, не плаши се да је већ касно, да си прешла границе нормалности.

Верујем да си довољно зрела (да не кажем стара) и да си схватила да је понекад човек сам себи најбољи саговорник.

Јер, ко може боље да те познаје од тебе саме!? Ево, нас две Ти, тј. две Ја одлично се слажемо, зар не? Колико година нам је требало да прихватимо једна другу као незаобилазни део Тебе/Себе и да схватимо да смо заједно јаче. И, на крају крајева, имамо свет који одувек заједно градимо. Наравно да смо свесније и себе и своје дуалности и наравно да смо, као такве, довољне једна другој. Узрок што понекад наглас изражавамо своје мисли вероватно је у наталоженим годинама. Тешко је задржати толико искуство у једној глави. Нешто мора и да исцури, или излети, да ослободи место новим искуствима.

Све док смо нас две у складу (да не кажем у љубави) лако је мени с тобом.

Хајде сад да се загрлимо и спавамо. Време је за самообнову.

Лаку ноћ ти желим!

Ја – Миран сан теби. Ја морам још о нечему да размислим...

Опет ја – Само немој прегласно, молим те!

Тереза Кале

БАЗЕН

Уронила је дубоко и осетила олакшање иако није дисала. Остаци кисеоника су јој давали осећај слободе. Кад је изашла из воде, видела је да је базен празан, а њене очи затворене. Стајала је на ивици, чекајући да се пробуди.

Горан Кљајић

ТЕРАПИЈА

Терапијска сала.

Више штенара него место где би неко људима могао указати људскост, саосећање и пружити помоћ.

Неколицина особа, можда петнаестак, оба пола, седи око предугог стола.

Персона која води дешавање, попуњава себи живот, прекраћује време, или шта већ, и полази од тога да неко исприча своје искуство, кад већ она нема никакву методу да помогне, а сигурно и кад би имала, да не би било жеље за помоћ.

Посао је то, треба сачекати крај радног времена.

Зато нека други говоре.

Млад човек, још младић, а и човек, негде пред тридесету, потпуно правилног изгледа, чврсте грађе по природи, добро ухрањен, али нимало дебео, и пријатног лица, – јави се за реч.

„Ја бих да испричам мој случај.“

И кад не беше противљење, него одобравање водитељице, настави:

„Мој отац је милиционер“, било је прво што је рекао.

Не баш прво: говорио је зашто је дошао, да не би долазио као старији, и да има жену и децу, али „отац“ му је био као неки увод, иако није имао никакве везе с потоњом причом.

Касније, много касније, та реченица увода, и то спомињање оца, и то да је он милиционер, добило је звук вриска за помоћ, од тог оца, зашто га он није заштитио од пута у лудило којим га је друга, родитељска, рука водила.

„Као дечака и младића, мајка ме је стално терала да ја своју одећу уредно сложим у ормар. И кад бих ја све најуредније сложио, она је долазила да то прегледа, почињала да виче како ништа не ваља, и све, у замаху, рушила из ормара, уз викање, рушила с полица на под, и наређивала да поново слажем. И тако неколико пута, и тако сваки дан.“

Он није прекинуо причу, него је настављао:

„Све док једног дана нису почели да ме гањају по улицама и ливадама око наше куће и по нашем делу града.“

Она што је водила, била је глува на ту причу, ништа није рекла, као што је, сигурно, била глува на све приче које је чула, и које ће чути.

Присутни су ћутали, вероватно су слушали.

То је било све од терапије, терапије за коње, ваљда.

На излазу, један је, ипак, тише, а нервозно, прокоментарисао:

„Шта ће овакве приче! Сви смо ми, у младости, имали некаквих проблема. Са својима.“

Други нису давали ни тихе коментаре.

Ћутали су.

Александар М. Ковачевић

ПУТОВАЊЕ

Мало сам путовао, боље речено врло ријетко. А жеља за путовањима је постојала. У сновима сам често бунцао кад би се брод, на којем сам пловио, приближио некој луци. Тада бих упловио у своју будност, свој најдубљи сан, па сам се спремао поново поћи, чекајући само повољан вјетар.

Комбиљ Јарослав

У ПОТРАЗИ ЗА ПРАВДОМ

- Тражим правду – рече Бранко.
- А где си је изгубио? – шалећи се, приупита га Ненад.
- Како, где сам је изгубио? Нисам је изгубио, већ је тражим на суду!
- Е, баш си нашао где да је тражиш...
- Шта тиме хоћеш да кажеш?
- Ништа ново, тек толико да те дозовем памети.
- Мани се ти мене и моје памети. Правда мора да буде задовољена!
- Аха...
- Шта „Аха“? Опет те питам: „Шта хоћеш да кажеш?“
- Па ниси мали, ваљда си досад схватио шта хоћу да кажем. Уосталом, да ти појасним. Да би истерао правду, мораш доказати истинитост тога што тврдиш. А истина је, као и све остало што има два краја, тешко доказива. Уз добре адвокате и ћошкасте законе, истина се очас измигољи из руку.
- Ти си, по обичају, почео да филозофираш.
- То теби тако изгледа јер од живота очекујеш да буде једноставан и по правилима која, по твојим схватањима, нису противуречна. Међутим, живот није ни изблиза тако једноставан.
- Ти обожаваш да закомпликујеш и оно што је деци јасно. Уосталом, имам адвоката, а истина је на мојој страни, па немам о чему да бринем.

– Волео бих да си у праву и да се спор реши у твоју корист. Али, дешавало се да на суду и округло испадне на ћоше...

– Баш си напоран. Адвокат ми је рекао да ћу спор сигурно добити, само што ће мало дуже потрајати јер је предмет врло замршен, те да ћу морати имати доста стрпљења...

– И доста пара! Колико да знаш, прво су настали адвокати, па су они створили појам *правда*, како би могли да „терају“ правду и „музу“ клијенте. А ту су и судије, које деле правду, па је и код њих, понекад, важно ко боље стоји...

– Како мислиш: „Ко боље стоји?“ Шта ти то значи?

– Е, мој Бранимире... Кад крене парница, кашће ти се само...

Душка Контић

БУЧНА ТИШИНА

Тишина је бојила зидове и правила резове на њеном лицу, у једном тренутку лице јој се распало у милион стакластих крхотина... сакупила је стаклиће и направила нову себе, сретнију, паметнију.

Одлучила је да оде у непокорене, непознате свјетове. У затворена врата зарила је нож и рекла збогом старом начину живота. Тешко је донијела одлуку. Оставила је породицу, спаковала своје битисање у мали, болни кофер уздисаја, да пригрли тишину, да се одмори, да покуша да преживи пакао који је урнисао данима. Другачије није могло, тиранин се смијао, није видео њену згужвану блузу натопљену сузама. Тешко су пролазили дани у очајању, преиспитивањима и жељи да макар на трен види своју дјецу. Тишина је била неподношљива, јача од грмљавине, заслепљујуће муње су парале изморени ум и рањено срце. Страхови су крстарили њеном утробом, бол до бола се низао, ломио је, крио се у кофере, па ненадано излазио, распомамљен. Дуги дани су тражили исходиште, плакало је напуштено огњиште, није имала гдје да се врати, превише мјеста су узели суноврати непроспаваних ноћи. Пијанство партнера и њена немоћ да исправи грешке и сачува породицу рађале су рањену риму у њеним мислима. Пусте одаје су јечале непроболом. Сузе су се сударале у нијемим просторијама и китиле немоћне груди које су се надимале под теретом туге. Неподношљива, самотна, бескрајна ноћ, уливала се у крике тишине, несавадива туга је кропила преткоморе срца и гасила снове. Да ли је била љубав, како се све одједном промијенило,

98

зашто је човјек за кога би учинила све постао неумољиви странац, питала се у дугим, предугим сатима кроз убоде троме казаљке. Питања без одговора бубњала су у њеној глави, стихови су сами од себе почели да теку.

Од муке, из бола, рима се уздизала и освјетљавала мрачне стазе, путокази су се отварали и водили је у љепоту ријечи. Посветила се пјесми, духовном одрастању уз промисао Бога. Из њене душе еманирао је тужан стих, створила је најљепше баладе које су читали људи из цијелог свијета.

Драган Кравар

СУСРЕТ

После двадесет година, срео је на углу улице. Није га одмах препознала, али то се и дало очекивати. Остарио је. Изменио се. Добио је залиске, а боре су му прошарале лице.

За разлику од њега она се некако пролепшала. Постала је женственија и привлачнија. Држање јој се променило. Године су је учиниле зрелијом и елегантнијом.

Неколико размењених реченица и један њен осмех пробудили су успомене. Вратила га је у давно ишчезле године. Улепшала је дан, као што сликар додавањем једне боје промени импресију на платну.

Међутим, након овог сусрета празна постеља постала је хладнија него обично. Инсомнија му је зарила канџе у уморно тело. Самоћа је добила неке нове димензије, и као лавина обрушила се на њега.

Крајиновић Предраг

ДРУГАЧИЈИ СВЕТ?

Дуго и брижљиво су се припремали за путовање. По-дробно су прегледали све доступне документе о земљи коју су одавно желели да посете. Сачинили су списак културних и историјских знаменитости као и природних лепота које неизоставно треба видети. На више места су у текстовима наишли на упозорење да је потебно поштовати тамошњи начин одевања. Између редова је провејавало: „Други је то свет.“

Прво јутро, након приспећа, спремили су се за обилазак старог дела главног града. Она је обукла једноставну хаљину која јој је прекривала рамена и руке и сезала далеко испод колена. Марама, коју је код куће с подсмехом одбацивала, покривала јој је косу.

Прошли су узаним улицама и око подне стигли до обале. Било је веома пријатно. Једино јој је сметала топлота коју је трпела у дугој, затвореној одећи.

На другом крају дугог залива био је усидрен велики туристички брод. С њега су малом јахтом довозили и одвозили групе туриста. Ти су шетали и залазили у продавнице и нимало се нису освртали на то што су неприкладно обучени: мушкарци у кратким панталонама, а жене у танким блузама и кратким сукњама. Видевши то, решила је да више не трпи врућину и следећег дана је одбацила сва упутства о пожељном начину одевања.

Неколико дана касније су отпутовали дубоко у унутрашњост земље. Приспели су у старо верско средиште државе. У својој лакој хаљини је хитала ка средњевековним здањима у која су смештени музеји. Он је смирено хо-

дао неколико корака иза ње. У сусрет им је долазио један старији човек у традиционалној одећи. Застао је крај њега и љубазно му се обратио:

– „Господине. Да ли је оно ваша жена?“

– „Да, да. Моја жена.“ – одговори он и климну главом.

– „Знате, код нас није пристojно да жене ходају улицом тако обучене.“

Слегнуо је раменима и одговорио:

– „Знам. Опоменуо сам је пре него што смо кретали, али је само одмахнула руком.“

– „Ох. Добро вас разумем. И ја често имам исти проблем са својом женом.“ Благо се наклонио и поздравио: „Збогом господине.“

Док је отпоздрављао, помислио је – можда је ово други свет, али није пуно другачији.

Дејан Крецуљ

ИЗМЕЂУ ДВА ДОМА

Рано зимско вече, петак. Звонило је за крај последњег часа. Ученици ужурбано пакују ствари у ранчеве. Док проверавам да ли су сви рачунари угашени, један дечак застаје с руком у ранцу.

— Наставниче, да ли смем да укључим телефон? Морам нешто да питам маму.

Климнем главом. Настава је ионако завршена. Не желећи да прислушкујем, ипак чујем:

— Мама, готови су часови... Где да идем? Код тебе или код тате овог викенда?

Кратко ћути.

— Добро, разумем.

Враћа телефон у ранац, захваљује се и полази. Гледам за њим. Напољу је већ мрак. Одједном, необјашњиво, постаје ми тешко.

Немања Лагунџин

ВОДЕ

Упркос свом умећу
Није ме насликала
Није ни покушала
Сумњајући да ћу се разлити
Међу рамовима као тамна луч

Тако се у флуиду сна разжуборила
И њена мирисна коса као уље сипе
Мастећи ми лице и прсте
Будио сам се без даха
Оловно у води

Она је могла бити и овде и тамо
Између је стајала течност
Топла и густа, готово уљана
Што отежава покрете, ућуткује псовке
А преноси дрхтаје

Онда је та течност
Као вешалом притиснута
Међу вратним пршљеновима обешеника почела да
истиче

Ишчекивања су попљувала извор
Рекла је да ће меандрирати када почну кише
Ја сам искасапио своје корито
Гмижући ка далеком ушћу
Шкољке су ми поиспадале из очију

Нисам јој никада рекао
Да је суша притока која не хита току
А мртваја река што се отцепила од кретања
Она, као ни ја, није имала куда
Била овде, или тамо
Била прогутана, или био прогутан понорницама
Јер воде се враћају у воду
И не познају растанак

Дајана Лазаревић

ЛИСИЦА

Она је у потпуности моја иако нимало не припада мени, дивља је и питома истовремено, тиха и опрезна, а ипак има толико поверења у мене. Од детињства слушам да су лисице лукаве животиње, али тако никада не бих могла да назовем моју лисицу, риђу лепотицу која ме ноћу прати као највернији чувар.

Наше пријатељство је почело пре много година, током мог лутања по снежној ноћи, заводљиво хладној и необично светлој. Гледајући по бескрајној белини, одједном сам видела њу, танку и вијугаву, како ми се полако примиче. Изгледала је лагана на својим шапама, крупне топле очи су сијале и из грла се чуло нешто налик на мачије предење.

Никада ми није дозволила да је додирнем, увек је далеко колико и близу, показујући ми само глатко и меко крзно, које се ритмично помера у додиру с насртљивим пахуљама. Воли да слуша како јој причам – начуљи учи и пажљиво посматра, повремено кружећи око мене и испитујући сваки мој корак. Она се диви мом причању, а ја њеној лепоти – заједно смо немирни двојац који сатима ноћу лута и размишља, бескрајно уживајући у белини света.

Она не припада мени, али је део мога света, и више не могу да замислим касне шетње без ње и ситних трагова шапа које оставља свуда око мене. Ходамо тако сатима заједно, до мог повратка кући и њеног поносног одбијања да настави за мном. Седне и проучава, осматра, савија свој меки реп око тела, као да обећава да ћемо се опет видети. А онда, нестаје у ноћи, у снегу, тиха и опрезна, а тако пуна поверења, моја лисица.

Снежана Лазовић Свирчев

АЛАС

Јован није одмах кренуо кући. Сео је на преврнуто корито старог, напуштеног чамца који је лежао упоредо са његовим и запалио лулу. Дим се мешао са мирисом муља и надолазаће свежине. Гледао је Дунав, а у одсјају реке, није видео само своје изборано лице, као стари пријатељи који нема шта да крију један пред другим. Дунав му се указао у свој својој раскоши и лепоти.

Кад год би помислио на Дунав, три слике су га пратиле, оне су по снази биле изједначене.

Прва слика је мирисала на младост: његов чамац, свеже офарбан, још мирише на катран. Тог дана превозио је неку девојку. Имена се њеног није сећао, памтио је црвени шал који је лепшао на ветру. Често му се та слика враћала, као да је са њом, нешто веома битно заборављено.

Сећао се и зимске тишине. Ноћи када је лед окувао обалу, а он, сам под звездама слушао како Дунав „пуца“ – звук сличан грмаљавини, која леди крв у венама.

Као прикази прошлости јављала се и слика рибе моруне. Ње одвано више нема у Дунаву. Сећао се мириса реке, поветарца и старог оца са којим је три пуна сата извлачио огромну рибу, док су им се мишићи кидали од напора, а чамац опасно нагињао до саме ивице потапања.

Док је сунце лагано тонуло иза хоризонта и палило вулканским жаром реку, у даљини с друге стране обале допирала је музика, и дозивање аласа који су спуштали мрежу.

Када је устао, вече је већ тонуло над реком. Прве звезде, као сребрне удице, спуштале су се над водом. Погледао је последњи пут ка хоризонту, тамо где се река у тми ни спаја с небом и више за себе, проговорио:

– Дубоко смо се загледали један у другога, изнемоглост и старост су били присутни. Последњим погледом, помиловао је таласе, схватајући да је ово последњи пут и да се опрашта од реке.

Милосављевић Љиљана

КУДА ИДЕ СВЕТ?

Прво су жигосали стоку и робове у земљи каубоја. Жигосали су бројевима у нацистичким логорима људе и у гасне коморе слали. У новом времену разноразних слобода шаренимо се као детлићи, кажу – модерно је и лепо. И свашта нам је уобичајено постало. Рушити – градићемо новије. Убијати – биће нас на земљи мање. Оружје производити – непресушна зарада. Дрогирање – заборав је најбољи. Коцкање – нада умире последња. Бити задовољан, бити срећан – то је живот! Екрани, екрани – још ако смо и ми на њима, дивљењу краја нема. А душа? Свака одлепрша неповратно.

Славица Максић

МЛАЋИ ОД МЛАЋЕГ

Имала сам два брата. Обојица су млађи од мене. Нај-млађи од нас троје био је мамина маза, што смо схватили када је пошао у школу. Ујутро му се спавало, па је устајао с муком. Онда није могао да једе рано и све тако редом. Када је ишао поподне у школу, по правилу би заборавио на домаће задатке. Сетио би се у задњи час. Онда смо сви присутни морали да му помажемо.

Памтим како му брат пише састав, а ја решавам задатке из математике. Мајка га облачи, а он једе. Она му успут прича о птицама које живе у шуми, што је требало да научи из природе и друштва. На крају би свечано обећао како ће сутра радити сам задатке и то чим устане. Онда бисмо брже-боље потрпали у његову торбу свеске и испратили га у школу. Увек је морао да пожури да би стигао на време.

Невероватно је да се он тога уопште не сећа. Сваки пут ми каже да претерујем и измишљам. А мени је данас невероватно како се нико од нас није сетио да га раније пита шта има за домаћи, пошто смо сви били окупирани школом. Највише наша мајка, која је истовремено ишла у три разреда. Или је он тврдио да нема, ако смо га питали? Ту престаје моје сећање.

Јасмина Малешевић

ТРАЧАК СРЕЋЕ

Компликовани механизми живота клопарају, водећи ме кроз брдовите пределе чежње. Ако путујем једноставнијим механизмима разума, чежња се наљути и затвори ме у Нојеву барку.

Понекад ме из ковчега ослободи нагон за самоодржањем, понекад неустрашиви робот. После краткотрајног сусрета, робот најчешће побегне од страха.

Ипак, на танким линијама хоризонта, качим најлепше љубавне песме. Ако их читам у мраку, наилазим на трачке среће, на птичице и цвеће.

– Шта је то љубав? – питам земљу, затим питам небеса.

– И на овом и на оном свету, љубав је најслабија карика – одговорила је земља.

– Љубав је чаролија, коју не може да објасни ни Хари Потер – одговорила су небеса.

Света Манић

ЈЕБАНЦИЈА МАЈКЛ

Њекња доодил јебанџија Мајкл у село.
Што га је дроњци докарал?
Бш се убаво пременил, а бревенеци се цакле од уба-
вило.
Куде ли џоња?
Бабичка Деса врља воду на друм, заглеђује госијани-
на па че запиткује.
Од који си?

(ПРЕВОД С ПИРОТСКОГ ГОВОРА
НА СТАНДАРДНИ ЈЕЗИК)

СТРАНАЦ МАЈКЛ

Пре неки дан долазио странац Мајкл у село.
Колико је одеће дотерао.
Баш се лепо обукао, а панталоне се сијају од лепоте.
Куда лута?
Баба Деса баца воду на улицу, гледа госта и пита га.
Чији си?

Данко Б. Марин

ЕРА ВОДОЛИЈЕ И ВОДОЛИЈЕ

Диван, децентно честит брачни пар буди се нарочито срећан тог јутра. Јуче су прочитали о њуејџерском просветљењу туширањем глумице Ширли Меклејн. Водолијину еру глумица није чекала, туширањем је ушла, упловила у њу. Потом је све прецизно описала.

Хероји улазе у купатило, скидају пиџаме и пуштају топлу воду. Чедно крећу у њуејџерско просветљење. Водолијина ера и они постају једна вода.

Волимо једни друге. Поштујмо бенигне путеве добрих људи ка срећи.

И ми „савршени“ сигурно нисмо савршени.

Разуменка Марковић

РАТКОВА РАТОВАЊА

Табанима у барици седме деценије, усправан, уочљив, као највише стабло у шуми. Рођен у једној држави, детињовао у другој, у трећој се заљубљивао, лудовао и оцем назвао. У четвртој му се рађају унуци, а дедовина му одувек у Милатовићима, умивена одсјајем Жутице, загледане у раскошну Јеличину хаљину. Шипражје му није до колена. Штрчи и зато је ударан и ударцима намењеним другима. У изразу лица има нешто од сокола, укомбиновано са геном оног који је оставио необране вођњаке и њиве, и дванаесторо нејачи, да би уз мајора Гавриловића бранио Београд. Звездама најближи, домунђава се с облацима, па сусрете претвара у празнике. Притисцима се у брк смеје. Под сталном „паљбом“ оних који би „продали веру за вечеру“, он се после сваке подмуклости из ината дигне и цвета, и смех његов сокацима труби. Образован, али фиоке знања отвара само када преко пута има себи равног. Голија је сурова ветрометина, али то је слобода на којој самоћом учи да крв сачува од отрова. Исклесан да се и са њом инати, док у чизмама обилази пенушаво море кромпира у цватњи. Жваће ваздух међу четинарима, послушкује пуцкетање шишарки и варничење неодустајања. Даје више него што узима, воли и ужива у томе. Његово чело нема боре, па ипак, испод наизглед равне коре зундају инсекти разних упитаности. Због аутобуса му је и А однемилило. Тело контролише, језик га не слуша. По обалама извитопереног времена скупља обележене и спасава да их поплаве не однесу. Чува поред иконе новогодишње честитке које је деди слао нобеловац. На глог ка-

леми мушмуле, а на пријатеље исцрпљене неправдама инађење. Да не би био огорчен и малодушан, инати се Драгачевац са преосталом трећином живота. Ваљда не може другачије. Не дају му беле Костине кости.

Ангелина Марковић-Влајковић

ЏУ-БОКС ЗВАНИ ТИ-БИ

Овај животни тренутак је најбољи тренутак у мом животу. Хвала Богу, тренутак траје, ево, већ не само у минутима, сатима, данима, недељама, месецима већ и годинама. Тај тренутак слободе ме је веома обрадовао јер слобода нема цену – то сви знамо. Већина то доживљава као шок. И ја сам доживела шок – али позитиван. ПЕНЗИЈА. Кад је дошла пензија, прво сам себи испунила неке жеље за које раније није било времена или услова. А онда су дошли на ред сви други. Брачни друг – скувај ово, син – умети оно, унучићи – направи ово и оно. И остали тако: ти би могла ово, ти би могла оно...

Радо им свима испуњавам жеље и уживам у томе, можда и више од њих јер мене то чини веома срећном што су они задовољни.

Сачувајмо себе. Највише смо себи потребни. А кад тако себе сачувамо за своје добро, онда смо добри и другима а највише смо ту за своје најближе. Све док могу. бићу џу-бокс звани ти-би и уживаћу у сваком тренутку.

Снежана Марко-Мусинов

ОЖИЉЦИ НА ДУШИ

Растајање родитеља није успела да превазиђе ни у одраслом добу.

Носила је крст њиховог развода, довека. Био јој је ускраћен део, тачно половина љубави коју је по правилу требало да добије, а која јој је, била је убеђена, као детету, а и касније, што да не, припадала.

Од мајке, с којом је по окончању развода остала да живи, тражила је превише. Пет година старија од брата, ситуацију је могла да сагледа дубље од њега, млађаног. Осим тога, враћале су јој се ружне слике очевог пребијања мајке, шамара, када би му она, саздана од правичности, замерала недолично момачко понашање. Те модрице, остале су њене. Као терет на души их је носила и кад је формирала своју породицу. У сећање су јој се урезали и случајни сусрети с оцем, кад је предност давао својој љубавници Рускињи. Вршац њеног одрастања није био везан само за школовање, интернат, дружење, него и те тужне реминисценције са перона.

Ипак, неколико сачуваних заједничких црно-белих фотографија, из срећног периода, где стоји упарађена поред брата у колицима, окружена с оба родитеља, љубоморно је чувала од пропадања. Живот се расцветао, фотографска хартија пожутела, а она је још за давно ускраћеном љубављу, негде у себи, остарела, жудела.

Замерала је и кад није требало, и коме није требало. Увек јој је нешто фалило, још тога недостајало... Њена аго-нија беше дубока, темељи јој давно ископани.

Саво Мартиновић

ДВА ПАЦИЈЕНТА БЕЗ ГРЕШКЕ

Послије напорног дана, током којег је кроз његову ординацију продефиловала читава мала „менаџерија“ виолентних и питореских типова и ликова домаћег поднебља, психијатар се далеко иза поноћи, на крају крајева, је два домогао кревета, који га је, попут тегљача у вучи конопа, сатима раније мамио у своју утробу. Пошто је пацијентима закинуо од уста пар седатива, психијатар се загнурио у кревет као „погођени бомбардер у воде Пацифика“.

И као кад се казаљке на сату поклопе: тик у први сан зачуло се реско звоно на вратима – трипут кратко па двапут дугачко... Психијатар се у благо изгужваној пиџами је два догегао до мјеста одакле је допирала звоњава. Прво је одврнуо кључ, притиснуо кваку па широм отворио врата.

Испред кућног прага стајао је човјек заобљене фигуре, са зеленом емајлираном шерпом на глави, о чијим ушима су, умјесто минђуша, биле окачене двије црвене смежуране осушене паприке. О врату је имао објешен велики ђердан, као ланац надимљених кривих кобасица, које су падале преко трегера закачених за црвено-бијеле коцкасте купаће гаће... С носа, јагодица и усана бљештало је руменило „насликано“ соком од зрих сочних вишања... Преко трегера и кобасица је имао лако затегнут под-официрски опасач, а на вјероватно босим ногама, биле су кожане црне изгланчане официрске чизме, са симетрично набораним сарама... Ненадни посјетилац је у једној руци држао вретено а у другој преслицу, или провинцијално

речено, штиљезу, са привезаном живом пудлицом, која је „играла“ кудјељу вуне, спремна за пређу...

На бизарну слику, метар надамак ока, сањиви психијатар се није дао збунити. Мирно, као да пред собом има „намјештеног“ пацијента из времена волонтерског стажирања, питао је:

– О, господине, да ли могу да вам помогнем? Кажите слободно све што вас мучи...

– Не мени! Њему, њему, докторе! – завапио је ненадни посјетилац, док му се са риђих бркова топило иње. – Молим вас, нешто хитно учините!... Морате му помоћи!

– Што вам је, што вам је, млади човјече? Оппростите, што му је, што му је?

– Докторе, докторе, с мојим братом нешто није у реду! У строгом повјерењу, међу нама речено, да нико не чује, мој брат није нормалан! Још ми је рекао: „Цио свијет се о јаду забавио од кризе – а тврди да је Овдје све у реду – а ти се тако луксузно, раскошно и нападано накинђурио и одјенуо!...“ Стога сам дошао да закажем преглед за њега. Ако га примите, докторе, имаћете пацијента као из књиге.

Доктор је двапут климнуо главом и вратио се у кревет, који му је до јутра служио само за лежање. Чак је, лежаћи, на секунд, залазио у мисао – који му је прави пацијент од два рођена брата.

Драгица Миленковић

УЧИТЕЉ ЈОВА

– Учитељ Јова?

– Да.

– Звали су...

– ... јер имам проблема с крвним притиском.

Пријатан мирис тек скуване кафе и насмејано лице, у малом станчићу учитељском, дочекују мој збуњени поглед.

– Ово је за вас. Ја и моји ђаци волимо цвеће.

У пруженој руци предиван цвет руже. Исте оне пред улазним вратима школе.

– То је поклон мојих ђака јер вас много воле. Зато сам хтео да вас упознам. А ви никако да свратите... Колико пута сам... су вас моји ученици само позвали...

– Посао, дежурство, хитни случајеви... У нашем позиву је тако... нема слободног времена.

Осмехом озарено лице и радознали, испитујући поглед учитеља.

Звони за почетак првог часа. У учионици више клупа, скамија, него ђака. У првим клупама су по двоје, а у другом реду, у средини, само један. Онај најстарији, из четвртог разреда.

– Ове године његова два друга наставили су школовање у оближњем граду. И тако је остао сам у четвртом.

На зидовима учионице дечји радови, цртежи цвећа, плавог неба, сунца, зеленила... Испред она три дуга реда клупа, катедра, учитељ, рачунарска и велика карта Југославије.

– Добро јутро, докторка! – устају и поздрављају, у хору, дечица.

А онда, један по један прилазе и пружају цвет руже. Црвене.

И осмехе своје искрене.

– Знамо да и ви волите руже.

– Хвала... Прелепе су... ваше руже.

Милица Милетић

МОЈ УНУК И ВЕШТАЧКА ИНТЕЛИГЕНЦИЈА

Када сам се јутрос рано пробудила и нашла мог унука Вука за радним столом, изненадила сам се:

– Зашто си устао тако рано? Шта радиш? питала сам га.

– Бако, данас је задњи дан да пошаљем на конкурс дечију причу.

– И јеси ли је написао?

– Да.

– Хоћеш ли ми је прочитати?

– Нећу.

– Зашто? изненађено питам.

Врпољи се, устаје и седа.

– Не могу да ти кажем.

– Па коме можеш ако са баком не можеш то да поделиш? У чему је проблем?

– Нема проблема, али то је моја тајна.

– Каква тајна? Тема приче?

– Не, не... Ти знаш да ја морам победити и добити ту награду.

– Ок. А која је то награда? питам га.

– Виртуелни новац.

– А шта ће теби виртуелни новац?

– Зато што га могу искористити за игрице на интернету.

– Чекај, чекај, а зашто би ти победио? Је ли мислиш да си ти најбољи?

– Ма не, бако. Победићу јер ми је неко помогао да напишем причу.

– Неко? Па ко?

Поново се мешкољи. Устаје, гледа ме, појављује му се смејалица на образу.

– Помогла ми је вештачка интелигенција.

Заћутала сам. А он ме је упитно гледао очекујући да нешто кажем. Морала сам се брзо прибрати и реаговати.

– А јеси ли ти већ послао ту причу?

– Нисам још, ти си ме прекинула.

Добро је, кажем с олакшањем. И настављам, прво: То не би била твоја прича, већ туђа. Значи учинио би велику превару. Даље, зар мислиш да ти који су организовали конкурс не би приметили да то не може бити прича једног дванаестогодишњег дечака. Њих не интересује знање машине, већ твоја размишљања и осећања. Злоупотребио си вештачку интелигенцију.

А треће и најважније: Зар ти мислиш да она може у потпуности заменити човека? Зар може осетити мирис прољећа, цвећа, лепоту погледа са планине, топлину сунца, љубав... То је само машина!

Његово насмејано лице и очи пуне ишчекивања заледили су се. То је трајало пар секунди и осмех на лицу се почео топити и онако искривљен прелазио у осмех клоуна, а очи су се почеле борити да не потекну сузе.

Гледа разочарано:

Ха, ха ... То је само машина. Машина!?

А онда љутио удара у врата и одлази, па се враћа и мало тишим гласом каже:

– Бако, размисли и молим те да се не замериш вештачкој интелигенцији. Једног дана она ће се прво обрачунати са свима онима који мисле да је то само машина.

Замислила сам се и забринула. Шта ако је мој унук у праву?

Жељка Миловановић

МОЈ ШАШАВИ

Отишао је тихо и скромно, баш као што је и живео. Била је ускршња недеља, Ускрс верника католичке вероисповести. Тамо су га и сврстали они који га нису познавали. Они који су га познавали знали су да је себе сврставао свуда где се може пронаћи смисао. Тражио га је у Библији, Капиталу, делима Достојевског, Камија, Хемингвеја, Андрића, Селимовића. Када су га сврстали, престао је да тражи смисао. Увидео је да бесмисао увек победи.

Његов одлазак баш тог дана, сигурна сам, био је знак на путу. Испратили смо га уз стихове „Бесмртне песме“ Мике Антића. Та песма је мој тата. И кад пожелим с њим да разговарам, чиним то кроз стихове те песме. И упркос сивим данима, кад видим неку комету да зарумени видик, упамтила сам: то он још увек шашав лети и живи.

Позвала сам је.

„Дођи данас, само да седимо и читамо стихове Бесмртне песме.“

„Ту сам“, рекла је.

Дошла је у оном „Мурином“ комплету који јој је купио за свадбу брата од ујака. После тог шопинга добили су забрану да икада више иду заједно у куповину. Био је то, можда, најскупљи аутфит на тој свадби.

Још увек девојчица која покушава да буде девојка и уђе у чудесни свет одраслих. А ја сада, годинама касније, покушавам да побегнем из њега, па је стално дозивам да се подсетим колико је лепо, лако и безбрижно било бити дете. Јурила сам да порастем. Шепурила се у белом морнарском комплету: равне панталоне широких ногавица,

кратак блејзер са златним дугмићима и мајица на пруге. Није била задовољна јер су пруге биле црно-беле. Желела је плаве и беле, али није било у њеној величини.

„Стварно си шик у том комплету“, рекох јој.

„Па за татину принцезу није ни могло бити другачије“, насмејала се и села поред мене.

„Не, добро сам. Желим само да уживам у стиховима. Ти читај“, рекох јој.

Устала је и почела да чита:

Ако ти јаве: умро сам,
а био сам ти драг,
можда ће и у теби
одједном нешто посивети...

Зоран Милошевић

„У ТУЂЕГА ТАТКА, ГОЛЕМА ПАТКА“

Десило се и то. Наш познати драматург прочитао је моју књигу „Приче из војске и живота“ и урадио драматизацију текста. Мени, наравно, срце порасло од среће.

Међутим, проблем је ко ће први да направи представу, тј. које позориште.

Обраћам се познанику ради консултација. Креће се у различитим слојевима нашег друштва. Када сам му изложио проблем, рече:

– Не знаш ти, али ја сам мултимедијална личност. Моја драма играла се преко 70 пута...

– Добро. И коме да се обратим?

– Никоме. Тај мој пријатељ је умро.

Позовем другог познаика и он ми одмах даде број телефона даме која је задужена за једно вишедеценијски старо аматерско позориште. Позовем је и договоримо сусрет.

Средовечна дама, мало агресивног понашања, када сам јој показао драмски текст, одбруси:

– Иако смо аматерско позориште, ми смо стари осам деценија и играмо само проверене европске писце. Ево, сад спремамо Ибзена. Ауторе рођене у провинцији не играмо.

Остадох забезекнут. Европљанка из провинције...

Позовем колегиницу из Врања да јој се пожалим, а она као из топа:

– Знаш ли шта на тако нешто кажу у Врање?

– Не.

– У туђега татка – голема патка!

Драган Митић

ОНАЈ БАКСУЗ

Познавао сам га као и сви други, али, једноставно, не бих о томе. Такав баксуз је то био. А и он, јадан, био је свестан тога. Зато се по читаве дане држао тако даље од људи и непознатих и ближњих. И тако се ваздан врteo по пољу и утрини и најсрећнији био кад никог живог није срео. А животиње је волео. Оне су га, ваљда, боље разумеле. Неки кажу да је он са њима барабар и причао. Како? Јадан, није знао добро ни говорити.

А шта се збивало у његовој глави, ко ће знати? Али сличне старости смо били и често сам се упитивао да ли и он то тако мисли као ја. За једну знам сигурно: волео би он да воли, кô ја, кô сви. Замисли, а њему западе за око права лепојка. Ма видео сам одмах како је он гледа, како ишчекује кад ће се појавити. Возила је бициклу кроз наш атар и тренирала, а једном годишње, на наш вашар, редовно наступала и побеђивала. Обично је гледао шћућурен иза грма, добро сакривен од њених погледа. А за вашар! Е, тада је стао поред друма, потпуно откривен, док су се ноге упадљиво тресле. Откад сам то открио, станем и ја на ту кривину и посматрам тај тихи излив страсти сваке године.

Да ли је он био свестан свега кад је кренуо према њој? Свакако да није, иначе не би такву глупост никада направио. А кад је прилетео да јој помогне и подигне је из прашине јер је на кривини изгубила равнотежу и пала, његов свет се срушио у прах.

„Бежи од мене, баксузе један! Да те никад више нисам видела!”

Наравно, није испустио никакав глас, али из његовог погледа си схватио све. Не, није он њој замерио, себе је прекоревао: зашто је био ту, зашто јој се обратио? Могао је да се сакрије и жуди и чезне годинама и годинама. Овако је сада сам све покварио. Није то рекао, али је, оставши без икаквог смисла, једноставно отишао заувек. А ми остадосмо без баксуза, а несрећнији.

Жељко Н. Митровић

ПУТНИ ЦИЉ ИЛИ ЦИЉНИ ПУТ

Пут и циљ заменили места: циљ је „бити на путу“, а пут није одговоран ако не доведе до циља!?! Штавише, изгледа да је пут постао циљ!? Што се мене тиче: живео пут који не води ка (унијатском) циљу.

Разумем ја што се оволико улаже у путеве! Нисам, међутим, пресрећан што су дуговно финансирани и што они сами дугове никада отплатити неће!

Неки чекају Годоа, а ми чекамо оно што ће да „никне“ поред тих путева и што ће путеве индиректно да отплаћује. Дакле, нови померај: циљ нису ни путеви сами по себи, него треба да буде оно што ће да „никне“ поред путева.

Елем: циљ (пута) није да стигнемо до циља на крају пута, него да стигнемо (до онога што ће да никне) поред пута, а да притом не слетимо стрмоглаво с пута...

Бранислав Мишић

ТИ СИ ПОЛ СРЦА МОГ

Фалила ми је даска. Да, она за шољу. Била је претешка. Жене су је само гледале, а мушкарцима је и позлило. Због ње сам покушао да побегнем из приче, брзином ракете, и то оне домаће производње. Сакрио сам се у школу за лелемуде, где сам изигравао професора уметности која бира бол, а не пол. Све сам тамо окретао на хумор који обухвата само широке људе. А то се није допадало главном и одговорном инспектору и инструктору, уском човеку који је инсистирао на тами. Послао ми је поруку како му личим на манипулативни подвалантски хотел, лепушкаст, али с видљивим последицама претрпљених повреда. Још ми је написао: „Обраћам се људима, а не теби.“

Сместа сам му узвратио: "Немој ми више слати; наплати ми је да те лазумем и да о теби лазмишљам, чак и када се осећам буцмасто." Подсетио ме је на попа који упорно свети водицу људима који му јасно и гласно говоре да им много више прија вино *ex corde*.

А ја сам своје поруке слао неразумевању, које ми је, наравно, увек узвраћало у складу са собом, а никако с предсобљем. Знао сам му и осећао све фазе и све нуле, али полови су представљали непремостив проблем. Њих није познавао нико, што је производило страх да ће због тога страдати Неко. Ипак сам се полако, циглу по циглу и зид по зид, устабилио и утишао. То моје тиховање је уродило плодом, и у мом окружењу је почело да ниче поштовање.

Причи се тако приближио крај, иако крају никад није било доста приче. Ипак сам је забележио јер ми је Дуле

звани Чарли у једној помало буђавој књизи саветовао да увек при руци морам имати бележницу и оловку, чак и кад сам на мајуру који није његов, иако су се некад исто презивали.

Миленко Мишић

ЈА

У мојој глави има много људи.

И сви се одазивају на име Ја.

Неки се међусобно не познају.

Неке чак и ја не знам.

Понекад не знају одговоре на моја питања.

Само ћуте и загонетно се смешкају.

Често знају одлутати без поздрава. Кажу, седну у први воз за било где и путују док не осете жељу за повратком. Када виде да им не верујем, покушавају сакрити крила и уместо извињења поклоне ми понеки стих.

И, наравно, ја им опраштам.

Када се наљуте, навуку маске с мојим ликом и попут разбијеног огледала распу се по мојим најтамнијим угловима, остављајући ме самог и уплашеног на раскршћу одакле путеви никамо не воде.

Понекад их пошаљем на твоја врата да ти шапну: „Волим те“. Прерушим их у сањаре, песнике, клоунове, случајне пролазнике и надам се да ћеш ме препознати. Успут, покупе по неки твој осмех, поглед, или додир и попут реликвије га положи у моју збирку. Они највештији успевају да те наговоре да дошеташ у моје сне.

После кише знају дуго певати сетне песме.

Никад ми не причају своје снове.

Нити где иду док ја спавам.

Знам само да ујутру дуго ћуте.

Можда и они мене сањају.

Маријана Мишић Шканата

SOUTHFIELD ROAD

Улица је дугачка и стрма, али мени је лепо док се спуштам. Видим раскрсницу доле и одмах лево, кад скренем, биће продавница слаткиша. Тамо има свачега: оних малих укуских чоколадица са медом и кикирикијем, са кокосом и млеком, са лешницима и нечим још. Волим и растегљиве пертле у црвеној и црној боји, па гумене бомбоне у разним облицима. Мој дека ме стално води тамо. Продавачице ми увек додају још нешто, углавном лизалицу. Сада сам кренула сама, пошто дека није ту. Мама ми је опрала косу и пустила ме у башту да је сушим. Бака је нешто садила, па сам неприметно изашла из куће.

Сунчано је и мислим да ми је за два дана рођендан. Све куће у улици имају разнобојно цвеће испред улаза. Највише ми се свиђају мали плави цветови, касније ћу сазнати да су то незаборавци.

Видим црни ауто како се пење уз улицу и главе Боби полицајаца, који ми се осмехују. Ја и даље журим ка дну улице. Ауто се зауставља поред мене и један од њих ми каже: „Hello!“

Научила сам да то значи „здрavo“ и кажем: „Hello!“

„Како се зовеш?“ И то знам, па кажем своје име. Можда ме је питао и колико имам година, нисам разумела. Southfields Road заиста је дугачка и радо сам ушла у црну бубу кад су ме позвали. Баш је било лепо возити се. Можда ће ме после одвести и до продавнице слаткиша. „Sweets“, рекла сам, како ме је дека научио.

Одједном је ауто стао и видела сам две познате жене поред. Биле су то мама и бака. Изгледале су уплашено, а ја

сам желела да се још возим. Боби на седишту испред мене изашао је из аута и нешто им рекао. Отворио ми је врата и схватила сам да морам да изађем иако је возња тек почела. Нисмо се ни опростили. Мама и бака су ме загрлиле од радости. „Не смеш више никад да излазиш сама“, рекла је мама. „Још немаш ни четири године!“, изгрдила ме је бака.

Драган Недимовић

ОНО

Недавно сам испуњавао неки формулар на једном шалтеру. Све сам лепо написао и дао га прилично намргођеној дами са друге стране стакла. При том сам морао и да се савијем. Шта ћу, ниска рупа на шалтеру. Леђа су ми се прилично побунила због те спортске егзибиције, али ко њих шта пита.

- Нисте све попунули – скоро вичући огласи се дама.
- Како нисам – питам?
- Нисте уписали свој пол.
- Нема мог пола на том папиру.
- Има човече, видите да овде пише М и Ж.
- Али ја нисам ни једно од тога.
- Па мушко сте, ваљда?
- Нисам.

– А шта сте – иронично и већ видно изнервирана упита дама?

- *Оно* – поносно одговорих.
- Оно?

– Да Вам објасним. *Оно* није ни мушко ни женско, има преко 70 година, малу пензију и свакаве бољке, неке покупљене успут, а неке због замора материјала. *Оно* нико ништа не пита, нико га не слуша и уопште нико не примећује да постоји, осим када су неки избори. Тада постајем дека. Е, тај сам. *Оно*.

Дама је жмиркала гледајући ме.

– А да ја ипак упишем слово М – сада већ тишим гласом и са помирљивим издразом лица упита дама иза стакла?

– Како год хоћете. То слово свакако неће ништа променити.

Радојка Никић Милиновић

КАКО ЈЕ ТО ВОЛЕТИ ПОД СУНЦЕМ

Жуто и лепо. Насмејано. Са укусом жита и цимета.
На Теодорову суботу. Сећање и опет сећање. Ново јављање.

Немања Никић

БЕСКОНАЧНО ЛЕТО

Хангари стари маховином обрасли, усред градске вреве, шећер свету шаљу путем неравне калдрме, крај кога радиодифузни торањ се уздиже у висине да дотакне сунце, обрастао у бршљан са сиренама на врху да прогласе ваздушну опасност продорним фијуком, а бршљан се до њих пење и тихо, нежно стење да дотакне расуте звезде што космос на апаратима држе. Мало даље капија стара фабричког затвореног погона, шивара је тамо негда била а сада је напуштена руина, а ту иза ћошка двориште школе по којем обично трчкарају деца живог бесмисла несвесна. Кад се низ тај пут пође, до насеља од црвене цигле се дође, где град коначно може да мине, где алеје дрвореда дају хлада жези летњих дана, где игралишта стара владају, са својим поломљеним љуљашкама и климавим клацкалицама, са головима без мрежа, и којим усамљеним кошом расутим по његовој тишини. У њему су се скрила атомска склоништа, сваком улазу по два, запуштена и остављена на милост еонима, вечни извор знатижеље и бојазни дечије, детињства најбољи друг, скровишта жмурке и јатаци јурке, који су се као око тотема обрели око брда огромнога, које ко зна какве тајне крије за насеље од црвене цигле. А на другом крају његовом железничка станица градска је на диван својих колосека залегла и својим поквареним сатом време зауставила.

Од ње с воза пођох ја насеље, стазама што наткриљују храстове крошње неме које поветарац тихо милује, гледам скровита места дечаштва мога и усамљене кошеве

без осмеха, нова су игралишта сада, без поломљених љуљашки и клацкалица, без чари се сада играју деца, ван опасности од тетануса, гледам тамо брег, што се између зграда помаља на којем сам звезде с њом гледао, на којем сам први пут њу пољубио... Одавно сам ја њу изгубио, али звездану ноћ нисам забораву препустио, само ми се чини да је онда брдо веће било. Путем даље кренух, оним који из насеља крај хангара води, који сада асфалтом кола беспућу носи, чији хангари више шећер не дају јер сада тамо тржни центар празан зврји, а торањ са сиренама обнажен стоји, и даље са бомбама спреман да се бори. То је све било једног лета кога више нема. Све је то део једног бесконачног лета.

Бојана Николетић

ЖИВОТ ЈЕ КАО САН

Одјавивши се из хотела, Мила је изашла да прошета. Без новца, у страној земљи, хода улицама (мислим негде на мору, можда у самом Региону) руку потпуно црних и болно осетљивих. Мора да су прегореле од сунца.

Нека жена јој на то скреће пажњу, каже, руке су вам црне и суве, то страшно изгледа на телевизији. И да, Мила се сети да их је неко снимао мало раније а да она није имала ништа против. Изненађена питањем о новопостављеном градском сату, заборавила је на тај свој изглед. А и ко је та жена, не зна.

Наилази затим на улицу која под углом сече ону којом она иде. Ту је и разлика у нивоу, степеници и колонада као у приморским градовима. У улици, на том нижем нивоу наређана читава хорда људи са псима на повоцу. На почетку низа они са ротвајлерима и другим већим псима. Пред њима хода лево-десно неки младић дуже косе, уредно подсечене, и узвикује:

– 'Ајмо, *money! Money! Собе, Zimmer, rooms!*

Мила и несвесно застаје да их боље осмотри. Они очигледно треба да јурну, такмиче се у издавању соба и лове муштерије.

Сети се ту опет, одједном ојађена, да нема више новца, а ни собу у којој је одсела. Није се обезбедила како треба. Потрошила је све, расипнички: крај љубави, крај среће.

Боље да се склони, закључи, да не буде згодан плен. Да се не објашњава.

Падоше јој на памет речи једног старца: *...као крај рата, кад се сви нађу исцепани и јадни, а до пре само дан или два су летели кроз ратне пустиловине као змајеви.*

Седе на оближњу клупу, стави на нос тамне наочари и загледа се у даљину као да чека некога. Хорда прође поред ње и не погледавши је. Пси су вукли, и велики и мали.

У даљини, баш тамо куд је понео поглед, она непозната жена и ТВ екипа пресретали су још пролазнике да питају за мишљење о новом сату.

Мила реши затим да се распита за адресу наше амбасаде. Нема друге. Кад се насучете...

Ведрана Николић

ЛЕКЦИЈЕ ИЗ СТИХОКЛЕПАНИЈА

Његов дах мирисао је на алкохол...
Али руке су му биле меке.
– наставак 1 – привржени отац:
Био је несигуран на ногама
Али сам била сигурна у његовом загрљају
– наставак 2 – агресивни отац:
Кад нас је тукао
Нису остајале модрице
– наставак 3 – љубавник:
Пружио ми је ноћи
Пуне меда и једа
– наставак 4 – агресивни љубавник:
Узимао ме је као чашу ракије
Испијао без мере
– наставак 5 – силовање:
Рекла сам, не, нисам могла да кажем
Те меке руке биле су ми на уснама и врату
– наставак 6 – педофилија:
Рекао је имам слаткиш за тебе
Сладак није био
– наставак 7 – љубавници:
Волели смо се моћно и у тишини
Да не растерамо врапце на симсу
– наставак 8 – непотизам:
Да ли бисте ме ви волели
Да нисам татина ћерка?
Да не размишљате „да ли је ово ОН
Или плод њене маште“?
Да вам не пружам на длану
Могућу буђ домаћег елитизма?

Динко Османчевић

БЛИСКИ СУСРЕТ ЧЕТВРТЕ ВРСТЕ

– Из дневника једног ловца на ванземаљце –

Уф...о!

Михајло Палић

ПРЕДИЗБОРНА

Сваки флерт почиње очијукањем, а наставља се ситним лажима. Млади активисти о којима је овде реч би били свесни омладинци да су се родили педесетак година раније. А тренинг на којем се десило њихово емотивно зближавање се звао допунска обука кадрова. Што би песник рекао „...принцип је исти, све остало су нијансе...“. Тешко је рећи да ли су њихове намере биле „поштене“ кад су одлазећи са сесије сели у његова кола.

Да обиђемо бирачка места, рече момак и намигне девојци, што да не, одговори она, сад је право време, и намести полуозбиљну фацу – тек је откуцало три, има још до јутра... имам неки добар осећај да ћемо овог пута... нисам сигурна да ли чинимо праву ствар... ма да, и са политичког и са правног гледишта... само гледај куда возиш, то није мењач... ништа не брини, опуштено, само што нисмо стигли... на бирачко место...

Све је било лепо док фарови са неких других кола нису понудили свој одсјај у ретровизорима аута наших голубова. И не одустају, куда год ови да крену, нечија светла их прате. Момак помисли да је у питању случајност, једноставно возе у истом смеру. Али се онда сети да у три ујутро таква случајност није нити реална, нити могућа. Осим тога, он сам не вози ка неком одређеном циљу. Ипак, дода гас, али се брзо испостави да прогонитељи имају јача кола.

Сад се већ и девојка узнемирила – зашто толико јуриш... изгледа да нас неко прати... ко би то могао бити... како ко, па наши непријатељи, мајку им... откуд сад они...

како откуд, стално нас прате...У брзо у нашем малом мисту настаде јурњава као у лоше режираним холивудским кримићима. Чуло се урлање мотора, шкрипа кочница, а од светлосних ефеката плава полицијска ротација. Као покровитељ ситуације се појавио стари добри Марфи, како оно беше – ако нешто крене наопако, то ће се десити у најгорем могућем виду, у преводу – сендвич увек пада на погрешну страну. Девојка се окренула на свом седишту и завапила – јој, то је мој дечко... како то мислиш, па рекла си да је на нашој страни... изгледа да је променио страну, или сам ја променила страну, чини ми се да је сад то свеједно. А лепо сам себи говорила, док не рашчистиш с једним, не крећи са другим, глупачо!

Недељко Пауновић

КРУШКА

На твом прозору труне крушка, коју сам јесенас
убрао из туђег воћњака од неурачунљивог комшије, само
за тебе.

Рекла си: „Нека мало сазри“,заборавила на њу.

Баш ти је била небитна...

По мом дворишту кружи твоја сен, која прогања це-
лог мене, свакодневно тако... Јер, остала си битна!

А био сам теби битан.

Сећаш се када смо у пустом вењаку седели скоро до
зоре, отварали шкрипаве, пуне натказне личних грехова
из давнина, наше неславне прошлости? Шта све прегрме-
ли... Колико пута рађавани, од оних од којих најмање оче-
кивали... Болна истина је то!

Још болније што је моја душа попут оне крушке на
испуцалом прозору свела.

Твоја рука никад више помиловала!

Божидар Пешев

ВЕСТ

Вест о смрти увек стиже ненадано као нешто нестварно и неприхватљиво. То је изненађење помешано с болом, тугом и празнином. Уколико се појаве сузе, па човек почне да плаче или рида, све је у реду. После тога долази смирење, које не може да одагна жалост, немоћ и пустињу у души због губитка, али помаже да човек умири болне дамаре, који као вулкан разарају унутрашње биће. Али, неретко се дешава да човек само занеми. Ништа не осећа. Нема мисли, суза, ни празнине. Само се тупост усели њега, коју не примећује. Уствари зури у празно, несвестан себе и своје околине.

Данас је умро мој пријатељ. Отишао онако ненадано и без поздрава. До јуче смо заједно седели, смејали се, разговарали... а онда вест да је Дејан умро.

Нормално би било да викнем...

„Како... умро!? То је глупост! Неслана шала!“

Ништа се од тога није догодило. Рекао сам само „хвала“ и спустио слушалицу.

Сада стојим крај његовог одра. Окупило се мноштво света. Неки плачу, други се тихо распитују шта се Дејану догодило... А ја!? И даље зурим, сада у мртвачки сандук не знајући зашто сам на гробљу и шта ту уопште тражим.

Кристина Пиваш

МАЛИ ПРАХ МАГИЈЕ

Дуго је срећа ходала раме уз раме са мном. Пратила ме свуда, добацивала неке олакшице. У последњим секундама сам се извлачила и провлачила и увек ми је то давало неки осећај моћи. Било је довољно само да верујем и да постојим. Као да сам посебна, ја лично одабрана од Бога да успем и никада нисам помислила да ћу се у неком тренутку осамити. Не могу тачно да проценим час, дан и месец, али знам отприлике када је отишла од мене. Није она мене оставила, она се само дистанцирала, али то је свеједно. Није ме изабрала. Не знам из ког разлога када сам се трудила да је заслужим и задржим. Трудила сам се да будем добар ђак, верна девојка, најбоља другарица, најпожртванија сестра, најискренија ћерка, највреднија радница. Изгледа да сам успут заборавила на то каква сам била према себи. Да ли сам и за себе чинила све те ствари које сам толико дуго чинила за друге... пружала разумевање, слушала, бринула, пазила, саветовала, праштала, волела. Да ли сам гинула за себе или сам се стално давала и називала то добротом док сам тонула све дубље и дубље у незнање тога да не знам више шта је срећа сем тога да сам јако добра за друге? Моја срећа је тврдоглава исто као и ја, и не расте у сваком тлу и нису сви људи градинари. Неки су само делузивни, неки су само толико наивни да су увек срећни. Али оваква сам и верујем да је некада довољан само мали прах магије и детињасто сањарење и нико никада није стварно отишао од тебе и ништа ти не фали.

Горан Пилиповић

СТАНИЦЕ И ВОЗОВИ

Неправедно је да раскошне боје јесени, сунцем оживљене, сиве остану. После седам година прашину с прага обрисах пред твојим вратима – „Госпођо, ја сам тај и тај...!“, твоја мајка се појавила. Твој одлазак изненада, без погледа, најаве, без поздрава, речи – слутио је даљину. Да ли је сваки одлазак исти, да ли су сви људи при одласцима исти?! Ко би их знао, али овај има горчину дубоке туге. Кажу људи да одлазак остави – ништа?!, несмотрена варка. Одлазак остави целога себе и људе у њему, у густој празнини која сања о срећи надокхват руке. А та злослутна срећа била је само фатаморгана коју нисмо смели искрено прихватити плашећи се коначности. Истина, површно смо се и познавали, више се као познаници дружили да не бисмо остали сами. Детиње невино, зар не?! Сад знам, одлазак – то је само крет првог вагона, а последњи заувек остане у сну, као опомена, на последњем перону последње заборављене станице са које више не одлазе возови. Одлазак – само је први чин дечје игре скривалице. Одласком тек започне први важан разговор, а до тад је била пантомима глувонемих. Могли бисмо испочетка – овај пут озбиљно, и за цео живот. Ово пишем топла срца у гостиони „Баранда“ уз сећања на детињство кад су ме учили да будем добар. Стварно бисмо могли. Моја бивша жена је нестала за срећом, а деца – отишли својим путем. Ти се врати без да се поправљаш – највише су нам се свиђале наше мане. Твоје ми посебно недостају. Од година треба учити – ах, ти тихи, стрпљиви, савршени учитељи. Поуче свешћу, савешћу, призову врлину. Знаш, поразе човека

празне руке и даљина. Твојим одласком требало је нешто да започне. Живот и јесте да би био поправни – не зато што смо били лоши, него да бисмо сневали срећни. Живот је да се упореди. На крају – вратиш се себи, кућном прагу, огњишту. Утоплићу дланове, саздати гнездо, све по духу и мери – довољно за полетети, и за вечите почетке.

Драган Поп Драган

ТРАГОВИ У СНЕГУ

Устао је пре сванућа да би почистио снег са тротоара испред своје куће. Током ноћи улица се претворила у равну, велику, белу површину. Синоћне трагове нови снег је прекрио. Но, неко је пре њега, у свежем снегу, оставио отиске чизама.

Није могао да докучи да ли је у питању мушкарац, или жена. Трагове је оставила обућа без високих потпетица какву зими носе и жене и мушкарци. Ако је остављач трагова мушко, онда је, судећи по величини отиска, у питању тинејџер, а ако је женско, онда власница ципела тог броја може бити одрасла, чак и средовечна жена.

Ослоњен на дршку лопате, загледан у свежи траг, питао се:

– Ко год да је, шта га је нагнало да се у глуво доба ноћи, по оваквој хладноћи из топле собе и удобног кревета запути негде...? Да ли је неко ту особу изненада позвао телефоном јер није могао да сачека јутро да јој јави неку радосну вест, па је она похитала да заједно прославе? Или је, можда, вест била непријатна, тужна? Или се неком није спавало па је изашао-изашла да прошета и остави свој траг у свежој, невиној белини која је прекрила прљаву улицу.

Допало му се, као могуће објашњење, да је неко хтео да остави свој траг, макар краткотрајан, па се запитао, уствари више констатовао:

– Зар није то исконска жеља свих људи?

О томе је размишљао и даље наслоњен на дршку лопате и би му жао да почне да чисти снег и уништи нечији траг.

– Добро јутро, комшија. Баш си поранио.

Прену га из размишљања комшија који је, са још неколико раноранилаца из краја, кренуо на посао, у јутарњу смену. Након што су прошли њихови трагови у снегу учинише онај први непрепознатљивим.

Драган Попадић

ФОТОГРАФИЈА

Њемачки војници су ужурбано тјерали људе из кућа. Милица је чврсто загрлила синове Љуба и Растка. Војник је покушао да их истргне, али мајка није дала. Дође и други војник да помогне колеги, али мајор их заустави. Извади фотографију из џепа и ћутке показа Милици. На фотографији је била лијепа плава жена која је загрлила двојицу дјечака, плаве косе. У очима мајора заискра суза. Нешто рече војницима и они одоше. Милица са захвалношћу погледа мајора. Он се окрену и оде. Стријељања у Крагујевцу још нису почела.

Зора Поповић-Паповић

ЈАДНИ ПОП ГЛИГОР

Пре много времена поп Глигор је ишао кроз села и ливаде, куда га је пут водио, да надгледа своју паству, народ, да посаветује и причува га од греха. Некад је наишао на комешање мушко-женско, беласање и разголићеност. Поп је пожалио себе: „УУУ! Множите се, ђецо селска. Платиће то јадни поп Глиго...”

Прошло је пуно деценија, а поп Глиго и сада постоји. Само је у цивили.

Старија сестра, пензионер, била је у сталним плановима најмлађе сестре: како да њен стан дода својој великој кући. Муж њен и она су Драгу често посећивали, причали топло и дружили се, тако да је сестра Драга према сестри Марији осетила мајчинску љубав. Жалила је Марију што није сисала млеко њихове мајке, која га није имала.

И Драга је сестри Марији преписала, поклонила свој стан, под условом да јој помажу када иде код доктора, или да плаћа рачуне, или да купује храну. Пензију је држала за њих видно.

Драга је остала без сваког зуба па су јој храну спремали кашасту. Вид јој је слабио. Марија је говорила да јој конзилијум лекара не препоручује ни лечење ни операцију. На опомињање рођаке да то није једини конзилијум, други ће лечити неки део ока, Марија је прекидала њен говор и увек понављала своју мисао.

У Немачкој је Маријина кћерка, запослена да негује слепу жену и њену девојчицу, неговала успут и њеног мужа и себе. И родило се дете.

„Ваљајте се, ђецо селска... Платиће то јадни поп Глиго...“

Марија се повезала с рођаком из другог града и ова ју је обавестила да у њеном граду ради приватни дом за старе људе. И Марија и њен муж присилили су Драгу да пође у тај дом на негу и лечење. Затим су отишли у Немачку. Вратили се, али сестру Драгу не враћају. Закључали су је у онај дом у коме заборавне људе чувају годинама. И у коме се кува за зубате, а не за безубе. И са којима се не разговара и које не крећу по дому, но их возе колицима.

И мало, помало Драга се истопила. Жмурела, тресла се од студени, ослабила. Трајала је мали број месеци. Једне ноћи је „пијенула.“ Њена бака би рекла ову нежну реч, уместо: умрла.

И ето, платио је поп Глигор читавим својим бићем. Најрођенија се устремила на његово постојање.

Драга је умрла седамнаестог децембра, одмах сутра сахрањена, а прексутра је Марија поново славила своју крсну славу.

Предраз Радак

ОСЛУШКУЈЕШ

Очекујеш ли још једну немирну ноћ. Када кошмари бришу границе сна и јаве?

Опет ћеш главом ударити о зид и то те не изненађује. У рукама љуљаш као бебу своју Амор фати. Детенце расте да угоди родитељима.

Ти све мање знаш. Бар тако осећаш. Сваку буру од себе гураш одсутним покретом.

Благо реагујеш. Умор је стигао и тело и мисли.

Вучеш се, средовечан, док је топлина младости само намера.

А желео би да сањаш. Да птица си, да грлиш месец.

Без воде и хлеба, гладан, жедан, ти птица, прелећеш океан макар и сломљених крила.

И врати се. Нађи фрулицу, украси је дијамантима.

Разбарушене косе причај кроз свиралу. Можда ће не-
коме затребати.

Уморним погледом гледаш путеве које си прешао.

Чудиш се својој оданости којом и даље волиш своју судбину, макар каква она била.

Станислава Радосављевић

НАПУШТЕНА КУЋА

Била је то најлепша кућа у улици. Бела, с огромним двориштем пуним дрвећа и цвећа које се смењивало с годишњим добима. Видело се да неко води рачуна о њој. Када падне ноћ, посебно зими, зрачила је тајновитошћу, а понекад је знала и да уплаши јер су на врху капије два камена лава немо посматрала пролазнике, који несвесни да су ту, нагло би се тргнули током шетње.

Да нешто није како треба није било одмах уочљиво. Кренуло је тако што су крушке падале и у двориште и на улицу, а нико их није купио. Затим, недуго после тога, неко је покидао капију. Она је брзо завезана ланцем, али то више није било то. Током зиме, сви трагови цвећа су нестали, а са доласком пролећа појавио се само коров који је растао све више и више. Није ми дуго требало да закључим да у кући више нема никога, а да ју је природа узела под своје, а на крају и вандали који су исписали графите на предњем делу куће. С одласком власника, нестала је она магија којом је кућа зрачила, али остала је мистерија шта се с њима десило. Људи су наставили да пролазе поред куће, коров и неке нове, некултивисане биљке су наставиле да расту; једино коме ништа није сметало је мачки која је наставила да дрема, сакривена травом од света који је већ заборавио да је ту некада било најлепше двориште у крају.

Снежана Раковић

МИРИСАВКА

Добро је да не знамо када нам је задњи сусрет с неким кога волимо јер да знамо, било би нам још теже. Задњи сусрет бабе и мене био је неколико седмица пред њену смрт. Дуго ме је гледала док сам је грлила и љубила, као и увијек кад долазим и одлазим. Гледала и гурала у руке кесе пуне домаћег грожђа, које зовемо мирисавка. Грожђа нисам љубитељ, мирисавке тек никако. Лијепо мирише и то је то што се мене тиче. Говорим баби да ми не треба толико грожђа, али она навалила: „Понеси, понеси, видиш како је лијепо. Подијели другарицама, ако ти је пуно.“ И ја шта ћу, нисам могла изаћи из воље мојој вољеној старици. Послушала сам је и грожђе раздијелила. А овако увијек с јесени, кад осјетим мирис мирисавке, сјетим се тога. Колико је само љубави стало у тај тренутак. Мирисавку и даље не једем, али волим кад осјетим њен мирис јер ме сјећа на ничим, па ни смрћу и пролазношћу, непомућену љубав моје бабе и мене. Бабе већ дуго нема, ево баш данас пуних петнаест година. Нема је, али ту је, у мирису мирисавке.

Санда Ристић Стојановић

КОНВОЈ У САХАРИ

Моје лице у огледалу свих пустиња. Камиле жеља прелазе све препреке пресвучене у слоновачу и агонија и егзалтација. Конвој препорука и порука о осипању песка и пешчаном сату у свим мојим унутрашњим видицима.

Ево иде пустиња догађаја и описује ми свет, распоређује оазе и набраја ми све светове мог опстанка. Низови пустињских олуја претварају се у низове срца изненађења.

Ево конвоја будућих догађаја претворених у звуке песка, унутрашњих дина, камила прошлости, зрнаца парадокса, претворених у олује мојих раскорака што понављају свет.

Иван Русјаков

КАКО САМ ПОСТАО ПРИМЕРАН ВОЈНИК

Било је то пре много година када смо сви из ових региона живели заједно у једној великој земљи. Тада је служење војске била обавеза са којом су се поносили сви мушкарци. У то време су у војсци увели звање примеран војник, које је ретко ко могао да добије. И десило се чудо. Док смо трчали за време јутарње физичке активности, добили смо дозволу да трчимо до самог врха оближње планине и да онај који први стигне тамо, добије наградно – петнаест дана одсуства. Баш тамо се случајно нашла једна млада пастирица која је често чувала овце у близини касарне. И баш њу су моји команданти питали ко се први попео на врх планине, а она је показала на мене. Ја се уопште нисам попео ни до подножја врха, а испао сам најбољи тркач у целој јединици. И, нормално био сам потпуно збуњен зашто и како сам одједном испао победник. После трке сам кришом отишао до ове моје пастирице да је питам зашто је баш мене прогласила за победника. А она се уопште није збунила и рекла ми је да сам био сличан њеном некадашњем дечку који је баш у том тренутку служио војску на савим другом крају земље. Она се сетила њега његове муке и због тога решила да све своје жеље за подршку њеном брату пребаци на мене. Тако јој је било лакше да поднесе његово одсуство. На тај начин се показало да је права љубав у породици незауостављива и да траје вечито, па чак и да се може пребацивати на друге сличне људе. Тако сам нехотице постао члан велике породице коју су сачињавали сви војници тадашње наше заједничке Народне армије.

Тамара Симић

ДА РАТА НЕ БУДЕ

Светлост. Језа обузима моје тело, прсти се грче док усне немо дрхте. Хладан ветар носи крајеве моје хаљине, као да хоће оголити моју душу. Срчане артерије пулсирају, срце убрзано куца. Покушавам направити корак, ноге ми клецају, те падам на стару калдрму. Опет су ми подерана колена, а глава као да тоне у сан. Враћам се стотинама година у назад, шетам крај потока, где мајка незнаног јунака пере крваве кошуље, где коњ пије бистру воду, где љуба драгог из рата чека, где сестра брата жива оплакује, јер ко се добром у то време надати може кад се деца с пушком рађају и 'место школе друге занате похађају. Око мене, чизме, чарапе, опасач, бомбе и гранате, само божури цветају и све на тугу мирише. Поређан јунак до јунака, часни крстови изнад тела и опет јаук мајке. Шум грана и јако лупање прозора буде ме из сна. Киша је већ увелико падала као да је покушавала да избрише сећање на ноћ. Ослушкујем своје мисли као да је сан миљама далеко, а заправо не знам када ће рат закуцати на врата.

Белинда Сипкоска Гаштарова

СВЕДОК

Ноћ се тихо спустила на кућу, а месец је ушао кроз прозор као да јој је најбољи друг. Светлост се разлила по њеном телу, правећи је да изгледа као да је исклесана из нечега између воде и снова. Жена је стајала поред лавора, полугола, са спуштеним бретелама. Нежно је потопила пешкир у топлу воду и принела га уз кожу.

Капи су се задржавале кратко између облина, па полако су се сливале низ тело, пратећи његове линије. Око ње се подизала пара, помешана с месецом, стварајући мекану завесу која ју је истовремено скривала и откривала. Свако кретање било је споро, пажљиво, као да је слушала своје сопствено тело. Дланом је прошла по врату, по кључној кости, по грудима, задржавајући се тренутак дуже, као да жели да запамти топлину.

Он је случајно стао испод њеног прозора. И случајно постао сведок нечега што га је оставило без даха. Није смео да трепне. У тој сцени било је нешто што га је истовремено одбијало и привлачило, лепота која није била намењена сведоцима.

Када је она полако вратила бретеле на рамена, као да је затворила једну тајну. Светлост се повукла с њене коже.

Он је направио корак назад, тихо као кривац који бежи од нечега што није смео да види. Срце му замало искочило из груди, а усне су му прошапутале:

„Леле, каква лепота...”

Напољу, ноћ је била иста. Само у њему, ништа више није било исто.

Мирослав Средановић

МОСТ

Ходочасници. На Косову. Разбојишту кравом.
Стижемо у рану зору. Мрклу. Без праскозорја. И сванућа.

Митровица. Некада Титова. Сада ничија.
Киша нас запљусну. Ледена. Пробија. До сржи. Дрхтуримо. Не због студи.

Ибар. Хучан. Мутан. Ваља муљ. И талог. Односи их незнано куда.

Подрива обале. Српске. И албанске. Чини их ровитим. У воду се обрушавају.

На реци мост. Ни контуре му се не виде. Ни лепота лукова. Којих и нема.

Око моста тезге. Склепане. Бувљак. Највећи на Балкану.

Ни рефлектора. Ни сијалице. Шкиљаве. Ни звезде. Трепераве.

Севају блицеви. Кратки. Немоћни. Да осветле тмину. Онострану.

Мост аветињски. Амбис. Не повезује. Раздваја. Људе.
Али доћи ће и то време. Да и овај мост протутњи. Од корака. Људских.

Ани Стајкова – Иванова

ШКОЛСКИ ДРУГ

Био је топао јесењи дан. Решила сам да прошетам градом до градске баште. Ушла сам у неколико продавница да разгледам, деловало је лековито. Поред посластичарнице, видела сам свог школског друга из гимназије, Владимира. Владо је имао благи дефект леве ноге, мало је храмао, али сам га памтила као доброг дечака. Био је једино дете родитеља лекара који су га натерали да студира медицину. Оженио се лепом девојком и имао је добру породицу.

Угледала сам га дебелог, са штапом, како храмље још приметније. Потрчала сам за њим и викнула: „Владо!“ Окренуо се и погледао ме оholим погледом. „Ја сам Анка, били смо школски другови, сећаш ли се.“ и наставила: „Јеси ли видео неког од наших школских другова? Да ли је скоро била матурска забава?“ Поглед му је био као у разјареног бика. Рекао ми је: „Људмила одржава неке скупове, али ја не идем на њих.“ Знаш ли ко је жив, ко је мртав?“ била сам упорна. „Ја не идем на те скупове“, одговорио је и наставио својим путем, шепајући са штапом.

Нисам отишла у градски парк. Ухватила сам први аутобус да се вратим. Стигла сам кући, хистерично плачући. „Зар се Владо тако арогантно понашао према мени, зато што сам пастирска ћерка?“ понављала сам у себи. Моја психотраума, лечена деценијама, поново се вратила. Ни својим српским пријатељима нисам рекла зашто сам поново запала у дубоку депресију. Изговарала сам се бољшћу сина, али никоме нисам рекла за своју емоционалну рану. Због тога сам пропустила многе конкурсе поезије и

прозе и у Србији и у Бугарској. Српски пријатељи су ме подстицали да пишем, слали су ми обавештења о конкурсима, али није ишло.

После неког времена, позвала сам своју пријатељицу психологињу. Објаснила сам јој зашто сам поново запала у тако дубоку депресију. Ирина ме је одмах питала: „Како можеш дозволити да неко уђе у твој духовни простор и уништи твој мир до те мере? Слушаш моја предавања на телевизији, зар не? Разговараћемо када се видимо. Мислила сам да си већ изградила добру одбрану од злонамерног утицаја лоших људи. Не дозволи више да такве сметње уруше твој имуни систем. Сабери се и крени даље.“

И онда сам себи рекла: „Шта сам очекивала од Владе? Дипломирао је медицину, постао је патолог. Читав живот је секао лешеве у мртвачници. Постао је груб и безосећајан као месар. Како сам очекивала топлину и срце од овог бездушног човека?“

Од савета ове мудре жене, постепено је почело моје исцељење. Пријатељи су ме подстицали да пишем јер ме писање лечи. Знам да трауме из детињства остављају ожиљак за цео живот. Надам се да ћу, уз помоћ својих српских пријатеља, моћи све да превазиђем.

Соња Сте Лазовић

ОЖИЉАК

Иза капије фабричког круга крај смене прати брзи талас сивих радника. Гурају се, журе што даље. Новембарски пламен јесени уситнио је лишће и претворио га у дуван чварке. Извирује мирис мотаног дувана из џепова снуженог пролазника. Сунце на заласку испушта крваве трагове иза оштрих врхова Копаоника. Плавокоси дечак тесно се завукао између две трошне давно напуштене трафике. Халапљиво гута празан сендвич, дрхте му руке... Док седи на дасци са зарђалим ексерима вире му начете беле патике. На грудима га притиска зелени школски ра-нац. Мучи га један расклаћени предњи зуб, додирује га језиком. Крије се од школских другова, ако би га видели, пребили би га... мљацкао је убрзано... „Немаштина уме опасно да провоцира“, рече један младић с ледено белим зубима. Старица на станици је сувим пегавим рукама брзо покрила очи. „Сагорелог нико не запали“, рече неко.

Радмила Стојадиновић

НЕВИДЉИВИ ЧОВЕК

„Шта је оном човеку што тако изгледа?“

Милош је сваког јутра седео на истој клупи у парку. Стари капут, излизане ципеле, шешир који је видео боље дане. Ћутао је и хранио голубове.

Двоје тинејџера пролазе и један шапне, довољно гласно да се чује:

„Шта је оном човеку што тако изгледа... као да нема никог свог?“

Други се насмеја.

„Ма пусти... неки чудак.“

Милош спусти поглед. Руке су му биле грубе, али чисте. На домалом прсту — траг где је некад био прстен.

Нису знали да је тридесет година предавао књижевност. Да је знао напамет Диса и да је плакао читајући Ђацима „Можда спава“. Нису знали да је пре две зиме испратио супругу, а прошлог пролећа и сина.

Нису знали да сваког јутра долази у парк јер су ту некад њих троје седели и делили кифлу на три дела.

Девојка из пролаза се ипак вратила. Застала је, оклевала, па села крај њега.

„Добар дан“, рекла је тихо.

Милош је подигао поглед. У очима — цело једно небо које нико није приметио.

Понекад је потребно само једно „добар дан“ да неко поново постане човек, а не призор.

Александар Стојановић

НА ТАВАНУ

Изван нивоа ластавичијих гнезда, крај тополе чија висина личи на прст у оку богова, лежи таван породичне куће. Забачен, заборављен, тешко доступан и још теже проходан, он у својим ходницима од сенки, чува устајали ваздух и још устајалије успомене. Давно изгубљени прстен, затурену свеску из школских дана, избушену кошаркашку лопту, поцепане дечије панталоне, очеву ловачку пушку, дедин сат на навијање, мајчин накит од сребра или бабин сандук са свадбеним даровима. Ствари сличних по карактеру, има милион, везаних постојаном чињеницом да припадају неком другом времену и неким другим људима, који наше име, некад, носише. Вредност ових ствари, како то обично бива, није у њиховом материјалном и употребном, већ у оној прикривеној тескоби, мешавини меланхолије и лаког узбуђења, због подсећања да можда више и нисмо толико млади и да околности нису какве некад беху. Ако су ствари довољно древне, после неког времена, када из заборава изгњуре стидљиво и несигурно, тада, као да постају нове. Као да читањем старих писама, дневника и разгледница, откривамо нешто што досад нисмо знали. Као да породични албуми крију тајну коју тек сада, са ретроспективном мудрошћу, препознајемо и учимо. Има ту и других, мање колоричних и мање пријатних, успомена. Као оно, изгужвано и воском догореле свеће, запечаћено писмо – избледела, невешта и потресна слова чукундеде, који својој јединој кћери, са фронта, крвавим, одсеченим палцем, исписа последњи

поздрав и молбу за опроштај. На тавану, под гредама које памте много зима, читав један ритмични универзум света у својој младости – љубавних писама, бракоразводних парница, рођачких тужби, болничких отпуста, затворских свезака, дечијих цуцли, момачких пушки, девојачких минђуша, очевих слутњи, мајчинских брига, бабиних погача и дединих ножева, живи својом логиком и у свом парадоксу. Тако је било. Тако ће и бити. Све док записи из поткровља трају и живе у јединој познатој стварности. Стварности пропадања.

Биљана Тасић

ПЕРАЈЕ ЦРНО
(Запис с обале Гое, 2020. год.)

Исекло ме је страхом.
Руса и мене.
Најдаље пливаче
најближе црном перају
што изрони испред нас
као црни троугао.

Да л' за три секунде
или тридесетитри
или три године
вечност је прошла
од шока
до обале.

* * *

Момак из шека
(који не зна да плива)
каже ми да ајкула
тј. њено црно пераје
иде право,
а делфин (тј. његово
црно пераје)
изрони, па зарони.

Дакле, у томе је разлика...

Разлика је у томе
да више никада нисам
најдаљи пливач.

Само, понекад заборавим...
„Понављање је мајка учења“
(*„Repetitio est mater studiorum”*) –
прозуја сарказмом моја (унутрашња)
двојница...

Гордана Тешановић

МАМАЦ

Прољетно поподне на дјечијем игралишту измамило баке и унуке. Пуне су клупе у хладовини бреза, а жагор мале дјеце и њихових мајки шири се ланчано. Шкрипе љуљашке и клацкалице, успављују кућне љубимце без којих се не излази.

На једној од клупа унук и бака дијеле слаткише онако, успут. Бака се наслонила на наслон и погледом претражује град који се простире испод њих. Погледом поздравља квартове тражећи зграде фамилије и пријатеља. Застаје на ријеци која дијели град и окреће се унуку да га нешто упита. Питање се одбија као лоптица. Бака се смијеши и гледа са љубављу мале руке које држе телефон.

Унук сједи у грчу. Држи телефон с обје руке и притишће типке стишћући усне, помијерајући се лијево-десно несвјестан гдје се налази. Бљеште боје са екрана, чују се пуцњи, покрети се убрзавају. Онда уздах и мир. Окреће се да узме слаткиш и не занима га нико на игралишту. Он је у свом свијету, јер жели да пређе на нови ниво игрице. То је изазов.

Баки није право. Жељела би да га увуче у разговор, да га одврати од игрице и одмори очи. Не занима га школски програм, а не занима га ни природа. Ту је да њој прави друштво, а не због себе. А онда се бака невјешта прави, па га упита где је стадион, где је школа? Унук је прогутан мамац, буди се и оставља телефон. Наслања се на клупу и осматра град. Уз смијех и радосно задиркивање, причају о школи и хобијима. Затим се загледани у облаке такмиче ко ће пронаћи нешто препознатљиво.

Вријеме тече и сутон се спушта. Залазак сунца боји запад и облаке, а бака и унук претражују грмове дјетелине коме ће се осмијехнути она са четири листа. Заједно ће до продавнице да набаве млијеко за палачинке које су обавезне суботом. Ту игру играју стално. Унук припреми све, а бака их пече. Биће то и вече без телефона. Обоје су задовољни.

Зоран Тодор

НА БРАНКОВОМ МОСТУ

И ове ноћи вода светлуца, односи прљаво београдско небо, одвлачећи ме са звездама у дубине дна.

Изувам ципеле да босоног с моста погледом прелазим између обала.

Тако до зоре сакупљам крике самоубица и уплићем у косу да их ветар не разноси низ реку и буди уснуле птице.

Маја Томић

НА ПРАГУ МОМЕ

Неко је оставио картонску кутију пуну изгубљених душа на мом прагу.

Кутија је ћутала и вирила испод одшкринутог поклопца.

На њој је писало „отвори или не“.

Гледала сам како сумрак клизи преко паркета.

Пустила сам време да седне поред мене.

Нисам је отворила.

Кутија се увређено надувала и зујећи распала у пљусак визија.

Схватила сам да понекад, ако не изабереш ништа, живот изабере тебе – да ти покаже *шта би тебе све избрало*.

Медиха Туфекчић

МОЈЕ БУЋЕЊЕ У ЗОРУ

Свако јутро ме буди цвркут птица које су дошле с југа на ову моју сјеверну страну Земаљске лопте.

Мирис цвијећа је почео у Прољеће, јутарња роса ме освјежава и удишемо дубок уздах у мом врту.

Поред језера Лабудови се њишу, као у редове да су поредани.

И моји љубимци су овдје.

Мачка са својим мачићима свако јутро долази на доручак који јој сервирамо у жутој тави.

Љетниковац је отворен, ал' још вјетар свира.

Понекад надјача као да ће кров однијети или да ће спасти неки цријеп са старе грађевине.

Прошетам тако до извора воде да се умијем, затим ставим Мараму и уђем да залијем питу за доручак.

Упалим ТВ на Сарајевски да изгледам јутарњи програм и да чујем дешавања.

Све чуда у свијету.

Нешто лоше нешто весело.

Дође и мој мили да заједно кахвенишемо. Онда за послом.

Марко М. Ђурчић

ЛЕТЊИ РАСПУСТ

Код трећег пива га више нисам слушао. Загледао сам се у цигарету и препустио врисци деце с оближњег купалишта.

– Сећаш се? – ударио ме је по руци.

– Чегаш?

– Сећаш се типа који је скочио са бране претпрошлог лета, па је пукао главом у неки камен?

– Немам појма – угасио сам цигарету.

– Сигурно се сећаш! – смејао се – циркали смо пиво као и сад и добацивали му, а онда је након једног скока изашао сав крвав из воде. Срећом, само је поцепао усну па је изгледало гадније него што је стварно било.

– Немам појма – упалио сам цигарету.

Претпрошло лето је било спој ствари којих нисам могао ни желео да се сећам. Испрекидане слике које су ишле овако:

Допутовао из Београда након непреспаване ноћи. Изласци. Пијанке. Несаница изазвана спидом. Седење по кафанама и парковима до свањавања. Бела јутра. Будим се мамуран на поду поред кревета. Тог лета сам се често будио на поду поред кревета, вероватно су ми пријале хладне плочице. Дане проводим у замраченој неклиматизованој соби. Лежим у гаћама и гледам у плафон док се на ТВ-у смењују репризе глупих серија са наснимљеним смехом. Лажем себе да ћу спремати испите. Уместо тога читам *Мање од нуле*, али заборављам шта сам прочитао. Излазим чим зађе сунце. Поново се смувао са бившом девој-

ком. Пребио ме њен тадашњи дечко. Виђамо се још неко време након тога, али ми брзо постаје досадна. Сећам се зашто смо раскинули. Једно вече ми прилази девојка и пита да ли је се сећам? Говорим да је се сећам мислећи да је у питању Ивана из основне. Разговарамо, а онда права Ивана пролази поред нас. Немам појма с ким разговарам и након те вечери се више нисмо видели. Концерт у провинцији. Пушимо, пијемо, скачемо. Све смрди на зној и изветрело пиво. Не сећам се музике, само галаме. Јефтин руски сладолед који кева узима сваког лета. Ћала слабо виђам, само смо једном отишли на ручак. Глупа питања око факултета, тремор у рукама и мучнина. Алкохол више не помаже. Хронично неиспаван. Пад имуног система и грозница на усни. Одлучио сам да се вратим у Београд десет дана раније не бих ли се коначно одморио.

– Не, не могу да се сетим – рекох му.

Илонка Филиповић

ОБИТЕЉСКА СЛИКА

Карл и Лујза остарјели и сити, након обилног и славног недјељног ручка одлазе на балкон на кату. С балкона се поглед пружа преко вртова и кућа готово до Саве. Сава се, додуше, не види, скрива се негдје иза кућа и дрвећа, али Карл и Лујза знају да је тамо, да на њу могу рачунати и да ће тамо остати још дуго, утјешна и сигурна.

Лујза пије каву, а Карл који за каву не мари, пије црно вино које ради сам и ниједно купљено није му ни до кољена.

Ријечи су им кратке и лагане и лете између њих као винске мушице. Не носе собом никакав терет, не носе ни дарове.

Неко ће вријеме заједно гледати у даљину, Карл ће затим задријемати на топлем послијеподневном сунцу, а Лујза ће сјетно уздахнути, збрајати све несреће и губитке које јој је живот удијелио неправедно и неоправдано, па ће и она задријемати.

Послијеподне ће протјецати тихо да их не пробуди и узнемири.

Сретен Филиповић

СЛЕПИ

Милан је седео на столици. У руци је држао дневне новине.

– Ухапшени слепи путници! – прочитао је.

Милан је скинуо наочари, затворио новине, а онда се окренуо ка зиду.

– Ем, слепи, а ухапшени на броду – рекао је.

Миланова кћерка се насмејала. Пришла је до њега и спустила шољицу са кафом на сто.

– Тата, нису они слепи – рекла је. Они су ушли на брод без карте. Разумеш?

– Е, сад ми је лакше – рекао је Милан и почео с испијањем кафе.

Светислав Хаднађев

СУСРЕТ У ВОЗУ

Вероватно је била касна јесен, не сећам се. Точкови воза уједначено су клопарали, а очи су ми се невољно склапале. Возови су тада, док је Тито још био жив, углавном били уредни — полазили су и стизали на време. Београд–Косово Поље, то ми је била рута, па одмах затим назад.

Наслонио сам се на даску прозора у ходнику и посматрао бандере како промичу — најпре полако, затим све брже, док нису ухватиле свој, не превише брз, али постојан ритам.

Из џепа вијетнамке извадио сам папирну кесу са виршлом у кифли, купљеном на оном црвеном киоску на Зеленом венцу. Тамо сам једном срео Тању Бошковић — три дана нисам долазио себи. Али то је нека друга прича.

Пре него што сам загризао, приметио сам девојку како ме посматра. Можда је гледала мене, можда сендвич — не знам. Пришао сам јој, понудио пола и започели смо разговор. Онако, ни о чему.

Њено име, лице и речи одавно су појели време, али осећај је остао. Онај чисти, платонски. Верујем да сам се тада заљубио. Звала ме је да пођем с њом, али...

Она је продужила за Приштину. Ја сам се из Косовог Поља вратио за Београд.

Никада је више нисам видео.

Кажу да свакоме у животу наиђе воз са срећом, у којој треба само ускочити. И дан-данас не знам да ли сам из њега искочио.

Светлана Цвијановић

ОЧИ

Поглед детета у судници био је мутан и уплашен, час прикован за под, час подигнут ка онима који говоре. Очи су се гасиле и поново палиле, као да траже сигурност коју простор не нуди. У њима се преливала тишина – између таме и бљеска пролазне наде. Сваки покрет одраслих изазивао је трептај, сваки шапат или шум у ходнику био је тежак, као да свет око њега постоји само да би га збунио и тестирао. Тај поглед је говорио о рањивости, неизвесности, и о нечему што ни речима, ни временом, не може бити обуздано.

Марија Челебиева

ТУГА

Тамнокоса жена је полако ишла путем. Очи су јој биле пуне суза. Осетила је тугу у себи, која јој је парала срце. Погледала је у стару изношену кошуљу која је почела да губи сјај на љутом ветру.

Надолазеће кише испрале су јој сваку сузу из очију. Сјела је на клупу у парку. Сетила се дана које је провела у радости и срећи са својим мужем Мошом. Али сада је остала сама да се бори у вртлогу судбине која је све више мењала њен живот, све док су њене три ћерке биле поред ње. Најстарији син Исак је отишао у Израел, често јој је писао, али једног дана писма су престала да стижу на њену адресу у Скопљу.

Једног дана разбијено стакло изазвало је крварење из њених прстију. Сакривала је своје сузе, које је скупљала сваке ноћи, све док је гледала како месец сија на тамном небу.

Само њена непоколебљивост и истрајност омогућили су јој да савлада окрутни бол. У својим ожиљцима препознала је сву горчину живота.

Живот нас води разним путевима. Ми бирамо којим ћемо ићи да не подлегнемо налету судбине.

Сара је једног јутра умала и пребројала неколико златника који су јој остали од прошлог месеца. Сада је морала да се бори сама у животу. Комшиница Изабела је дошла да јој помогне. Отишли су у болницу. Знала је да је болесна, али је морала да остане јака.

Поподне су обе морале да се врате кући пре почетка полицијског часа.

Сара је видела своју најстарију ћерку Клару како у свесци стално црта црне облаке и децу у мајчином наручју, са сузама у очима.

Питала је мајку:

– Мама, зашто нас не пусте напоље да видимо плаво небо, зашто не смемо да идемо у позориште, већ се увек кријемо код куће ?Јуче сам видела како је војник ударио мајку моје другарице? Јер није ставила жуту звезду на капут.

Клара се приближила мајци и чврсто је загрлила. Сара је погладила плаву косу своје ћерке.

– Немој, лепа моја кћери, да показујеш да се плашиш пред окупатором. Они желе да те виде тужну. Потребно је да увек будеш јака, и да као најстарија сестра бринеш о своје две сестрице. Ова времена ће проћи, а ми ћемо опет заједно вратити изгубљену имовину и продавницу која нам је одузета. Уздигћемо се у висине, као феникс из пела.

Друге две Сарине ћерке, Ана и Миријам, сишле су низа степенице и селе поред њих.

Миријам је питала своју мајку:

– Хајде, мама, испричај ми причу. Желим да прочитам много књига као ти. Желим да будем писац, који ће описивати свет у коме сва деца живе у слободи, никада нису ни гладна ни тужна, а бели голуб увек лебди у висинама!

„Ја хоћу да будем докторка”, нестрпљиво је рекла Ана. Волео бих да никада не буде ратова у целом децем свету!

– Знам, драги моји, учинићете од мене веома поносну мајку!

Загрлила је своје ћерке и повела их у њихову дечију собу, тамо им је испричала најлепшу причу која ће остати скривена у њиховим срцима која ће их заувек спајати.

Било је хладно мартовско вече. Јак ветар је дувао и разбио прозор.

Пре него што је свануло, аутомобил се зауставио испред Сарине куће. Војници су изашли и гласно покуцали на врата њене куће. Ухапсили су Сару и њене ћерке, као и остале Јевреје, 11. марта 1943. године у Скопљу.

Следећег дана, Кларин цртеж су пронашле њене комшије испред улаза у уништену кућу. Њена најбоља другарица из детињства, Марија, однела је Кларин цртеж на коме су се видела деца у наручју своје мајке, као што су и Сара и њене три ћерке последње вече у Скопљу провеле загрљене заједно, када су прочитале своју најлепшу причу која ће заувек спајати њихова мала срца.

Снежана Шолкотовић

БАСНОПИСАЦ

Журним корацима учитељица је кренула према учителици. Дојава да су инспектори били на путу ка школи баш ју је успаничила. Њена наставна јединица из Српског језика била је –Басна–. Још једном је погледала на сат, нервозно претурајући по књигама и плановима по наставничком столу. Унервозила се скроз наскроз. Деца су је гледала зачуђеним погледом. Никада је нису видели у оваквом расположењу. Куцање на врата их је све пренуло. Чуо се жамор споља. Учитељица је знала да су инспектори стигли код ње да присуствују њеном часу.

Неко од ученика се гласно закашљао. Погледала је у правцу врата која су се широм отворила и на којима се појавио просветни инспектор. Љубазно је поздравио објашњавајући јој да ће присуствовати часу. Гледао је ученике све од реда, а онда се упутио к једној слободној столици у последњој клупи. Сео је и на сто је ставио бележницу.

– Само ви наставите... – обратио се смиреним гласом учителици. Учитељица се још више збунила. Једва се некако снашла да саопшти ученицима коју страницу да отворе у читанкама. Радили су басну...

Дрхтавим гласом је прочитала текст. Чинило јој се да читање траје вечност. Онда је следила припрема за главни део часа. Деца су на постављена питања одговарали с устезањем. Присуство непознатог човека стварала је у разреду затегнуту атмосферу. Час су гледали учитељицу, час човека који је нешто писао.

Нешто су ученици и знали, нешто су прећутали... Ова ситуација је била неуобичајена. Читали су они добро. Дали су своја мишљења о ликовима...

А онда из чиста мира човек је устао и питао ученике.

– Е, сада децо, набројте ми баснописце. Девојчице су се погледале, кријући црвенило образа. Један дечак који је био смелији, подигао је два прста.

– Ја ћу рећи... Учили смо Езопа... –

Други пегави дечак додао је видно смелије: – Учили смо и Доситеја Обрадовића... –

Човек је скинуо наочаре, пажљиво гледао ученике који су ћутали.

– И кога још знате...?

Следила је мукла тишина. Нико није чинио ни најмањи покрет, а камоли да нешто каже...

Човек је погледао у учитељицу која је пребледела. Нервозно је склонила косу која јој је падала преко рамена.

– Кри, кри... – понављао је инспектор. Учитељица је ћутала као заливена. Изгледа да је он очекивао да ће она дати жељени одговор, али она ни сама није знала на кога мисли...

– Можеш да крикнеш до сутра – мислила је она, – кад ни ја не знам...

У том моменту је зазвонило звоно за крај часа. С видним олакшањем кренула је к вратима.

Касније јој је инспектор причао о Крилову и његовим баснама у стиху...

То је била још једна новина за њу...

О томе је дуго причала својим колегама...

Чедомир Б. Шопкић

ЧЕКАЈУЋИ ДА ПРОЋЕ

Стајао је на аутобуској станици, крај поломљене надстрешнице, док је ситна мартовска киша прскала по асфалту. Није имао кишобран. Није имао ни куд да жури, заправо. Чекао је аутобус, али је, дубље у себи, чекао нешто сасвим друго.

Чекао је да прође оно што га боли од јутрос, она тежина у грудима која се пробудила с њим. Чекао је да прође нервозни трептај ока који га прати већ данима. Чекао је да прође туга за пријатељем који се одселио и јавља се све ређе. Чекао је да прође и онај стари, усађени страх да неће бити довољно – довољно новца, довољно снаге, довољно времена.

Све га је то млело, али шта је могао? Ништа. Није могао да врати пријатеља, ни да умири шефа, ни да исправи грехе из прошлости. Могао је само да стоји и чека да те ствари, као облаци на тмурном небу, саме оду.

Пролазници су журили. Нико није гледао у њега. А онда му поглед паде на мокру траву поред пута. Из те смеђе, блатњаве масе провиривало је нешто зелено. Мали, тврдоглави листић. Крај њега, жути цвет дрхтао је на ветру.

Први пут тог јутра, нешто се у њему помери. Тај цвет никог није питао да ли сме да никне. Није чекао да прођу све буре и зиме. Само је никнуо, јер је дошло његово време.

Март је. Зима је, али пролази. Све што га је болело, мучило, чинило му се вечним... и то ће проћи. С овим кишним данима, с првим сунцем, с тим што се зелена боја полако враћа у свет.

Схвати да чекање није било немоћ. Било је уточиште. Док чекаш да прође лоше, све што те боли, мучи, нервира, све што те растужује, све што ти смета, а није у твојој моћи да га промениш – проћи ће. Јер ти не стојиш скрштених руку – ти правиш места за нешто друго. За наду. Јер ко уме да чека, тај зна да ништа није вечно. Ни бол, ни зима.

Аутобус је стигао. Ушао је, сео поред прозора и обрисао мокро стакло дланом. Кроз ту провидну мрљу видео је свет како се буди. И први пут после дуго времена, помислио је: „Могу. Могу да се надам.“

Пролази зима, пролазе и бриге.

Проћи ће. Све ће проћи. А ко уме да чека, уме и да се нада! А оно што остане после, то ће бити тек права прича.

II

ИЗ КЊИГА

Златомир Алексић

ПРИЧАЛИШТЕ

(„Нова АРТИЈА“, Параћин, 2025)

Шкарт

Ђед Гаврило није ишо у рато. Имо једну ногу дужу. Оно сви веле једна нога краћа, ама код Гаврила та била нако нормална, ал десна брате дужа. И то баш лепо дужа!

Е он ко неспособан имо срећу те осто у селу. Рато ко рато, мука, смрт, кукњава. Море, има и живота ко кад није рато. Мора се орати, копати, жњети. Мора се и појест и попити. Жива душа иште и више. Знаш оно кад засврби, а нема ко да почеше. Долеко пуста Грчка! Е ту се да припомогну обично нађу они неспособни за војску. Богами се наш ђед те три и нешто јаче године фино начешо свакојаки снаша и млађи жена. Он и онај бангави Милија. Мада веле људи да је ђедо бијо раднији. Стизо и у Горњу малу и у Забрђе. Због ноге лакше му било узбрдо. Е од њега на овамо прозваше нас шкартови. Гаврило Шкарт, Мило Шкартов, Јован мали шкарт...

2.

Јован Милов Гарић звани Мали шкарт, неспособан за ЈНА одбио да иде на омладинску радну акцију.

Исти завршио само осмољетку и код мајстора Крсте Пајића, ковача овдашњег изучио занат. Ожењен Веселинком Јевтић, из фамилије кулака који су јавно против народне власти и Партије.

На свадбама и вашарима лупа у бубањ. Више пута певао неприкладне песме и песме о народним непријатељима. Пријављиван и за то и за слободан живот са удатим другарицама, а посебно женама другова из месног одбора у нашем селу.

Има једно дете, сина Ратомира.

3.

Ја, Ратомир Гарић, рођен 1962. године, завршио средњу машинску и Школу резервних официра артиљерије, сада студент треће године ФОН-а, члан ССОЈ, активан у раду КУД-а „Фрула“ уз молбу за пријем у Савез комуниста дајем и следеће податке:

4.

Види брате, јесте мој Ратомир био гузоња у оној Југи, тако морало. Мислим, није био баш максимални дрматор, не, више онако друга лига. Али кул тип, да учини, да поједе, попије, преврне туђе. То нам фамилијарно, од прадеде. Помогао бре и селу. Средио им асфалт, Дом културе, школу... Добро претекло ту и за дедину кућу, онако баш етно! Овај стан оставио кеви кад се развели, мени купио први

192

ауто. Кад је пукла Југовина пукла и викендица на Пељешцу. Није реално да и ми немамо губитака. Мада смо после некако скрпили за нешто мало код Улциња. Оно можда и ту пукнемо...

А што мене зову Шкарт? Зајеб брале. Није наследно, није због војске. Кад сам ја стигао на ред војска укинута. Смувам једну из села а она баш љаксе. Каже даће само кад се уда. Али кад је њена прабаба чула с ким се дете виђа, па да ми је прадеда Гаврило, онај са дужом ногом све нас исхвалила. И мала попусти...

И кажем зајеб брале. Рекла баби да изгледа нисам прави Гарић, ал да сам шкарт!

Marijana Balog-Parazajda

TIHO URUŠAVANJE

(„Pučko otvoreno učilište Velika Gorica“, Velika Gorica, 2025)

Zoran

Moje ime je Zoran i ja sam pisac. Wc papir nije pogodan za pisanje. Stoga sam ispisao zidove. Lijevi i desni, te ovaj ispred mene.

Bilo je poprilično zahtjevno, i nikome se nije svidjelo. Često su me opominjali i prijetili samicom, ali ja sam ustrajao.

Riješio sam i podnicu kreveta. Čudni položaji tijela, negativno utječu na kosti.

Široka tišina ispunjava prostor oko mene. Ta tišina stvara buku u mojoj glavi. Usta mi se pretvoriše u suhu pukotinu. Samo je ruka živa, ispisuje sama.

Strop je bio prilično zahtjevan. Da sam znao prije, da me žena toliko voli, ubio bih je i ranije.

Sutra me zatvorski čuvari sele u novu ćeliju. Veselim se novom prostoru.

Luka Gaća

NISAM

(„NEOS izdavaštvo“, Deliblato, 2025)

Krivi krovovi

Noć je večna.

Mesečina obasjava vodu i slo-
mljeno staklo. Bezbroj zvezda krase
crno nebo, ali nijedna se ne ističe.

Ceo svet je sačinjen od beskraj-
nog okeana i dve plutajuće zgrade.
Drevne građevine su.. *ruinirane*. Ne-
dostaje im veći deo fasade, dok vr-
hovi su izloženi vetru. Deluju spalje-
no, iz nekog razloga. Jedino što je
preostalo od gornjeg dela je *skelet*, tj.
krive čelične grede nagrižene rđom.
Kroje pravougaonu konturu davno-
zaboravljenom kamenu i cigli. Zgra-

de ponosno lebde jedna naspram druge, tako da ih je meseči-
na delila na dva savršeno nejednaka dela. Od vode su uzdig-
nute nekoliko metara, taman dovoljno da je lebđenje vidljivo.
Za dno je fiksirana vlažna zemlja koja se neprestano fragmen-
tira i tone u okean.

Kameni su bastioni bunta protiv neoborive degradacije
kao posledice prolaznosti.

Sve što se čuje je pesma retko-viđenih galebova. Primorske ptice vreme provode po (ostacima) krovovima. Neke bi intrigirano gledale u polomljene antene, a druge u spaljen nameštaj i istopljeni čelik. U tandemu sa talasima odozdo definišu načistu napuštenost ambijenta.

Na sedmom spratu u obe zgrade, na simsu polomljenih prozora sede dvoje mladih. Neprestano se gledaju; sintetičkim osmesima stvaraju svetlost. Svako na „svojoj“ strani, distancu koja ih razdvaja tretiraju kao neoborivu. Noge im vise namerno: njišu ih u pravcu jedno drugog. Petama s vremena na vreme udaraju o napuklu ciglu ispod simsa. Činom ubrzavaju neminovni kolaps. Vetar periodično nastani prostor između dve građevine, valjda u nameri da se ruga nesuđenim saputnicima. Ne mareći, oni sanjaju o onoj, magičnoj noći kada će moći da se dodirnu.

Ehoi njihovog zajedništva odjekuju u pozadini. Više ništa nije realno, pogotovo ne njihova ljubav.

Ljiljana Grubač

RIBA KOJA PRIČA

(„Imperativ izdavaštvo“, Beograd, 2025)

Alberto

Ključ je u bravi. Okret na levo. Guranje vrata. Alberto zaranja u oporo-slatkasto-sveži miris. Zatvara oči, diše duboko. Lice mu prekriva osmeh. Stoji.

U prostoriji je skoro potpuni mrak. Male količine svetlosti prodiru u jednakim snopovima kroz otvore na debeloj metalnoj roletni koja prekriva izlog.

Sporim koracima odlazi u skućenu prostoriju iza. Polako skida kaput, kači ga na zid, namešta prevoje. Odlaže zadovoljstvo. Ključeve ostavlja na stolu. Još sporijim koracima nego što je ušao u prostoriju za osoblje odlazi do kupatila. Navlači snežno belu gumenu kecelju. Svake večeri je pere pod mlazom vode i dezinfikuje. Pritiska aparat za sapun jednom, dvaput, treći put. U šaci mu je ljjigava barica plavkaste boje. Razmazuje je prvo po dlanovima, zatim po nadlanicama. Trlja šake prvo nežno, a onda između prstiju vrlo revnosno. Zavlači nokte desne ispod noktiju leve šake, zatim leve ispod desne. Tada podiže polugu na slavini i topla voda spira sluzavi omotač njegovih šaka. Hvata belu krp u i natapa je vodom koja na njoj izgleda kao trag prozirnih rana.

Spreman je. Vraća se u mirise. Obe ruke zavlači među pileća srca u kadici. Zatvara oči da mu ništa ne bi ometalo uživanje u sluzavim komadićima. Mulja rukama kroz srdašca, a onda hvata jedno, izvlači ga iz kantice i gnječi kao sunder. Zadovoljstvo. Blaga vrtoglavica, halucinacije nemogućih predela. Gnječi, gnječi. Uzima drugo u drugu ruku i ponavlja isto. Vrtoglavica je jaka, crveno pred očima. Čini mu se da oseća kako kucaju. Da, ona kucaju. Stiska sve jače svojim šakama što liče na petokraka klešta. Na kraju stisak oštrij i jači od prethodnih i maleno srcoliko meso bljucne nekoliko kapljica krvi koje udare u gumenu kecelju i krenu niz nju. Alberto ispušta glasan uzdah. Ispušta crvene ljigave komadiće mesa na pult, nasloni se na njega obema rukama i izdiše.

Kad mu se dah smirio, grabi komad pilećeg filea. Dugo ga mazi svojim debelim prstima, s jedne strane, s druge strane, stiska, pritiska. Prinosi ga licu, čujno udiše miris, a zatim zavlači ispod majice, stavlja ga na levu sisu. Drži ga tako pritisnutog, diše duboko. Zatim ga nežno vadi, cepa na dva dela, pa na tanke trake. Mekano. Divno. Opet zatvara oči, uzima po jednu trakicu u obe ruke, za jedan kraj, podiže do iznad glave i njima dodiruje zatvorene kapke, nos, usne. Usne rastvara i blede mesne trake usisava, guta.

Udiše, izdiše. Zatvorenih očiju otvara vrata vitrine, napipava iznutrice. Štipka jetrice, bubreščiće.

„Evo, igramo se. Ovako ne bismo mogli da imate perje na sebi. Ne bismo se nikad ovako dobro upoznali, pilići moji“.

Zagrabi šakom, privuče nosu i snažno udahne. Miriše na život. Vraća u kadicu.

Vrhovima prstiju hvata kost jedne od svinjskih krmena-dli, naređanih u pravom nizu na metalnom poslužavniku. Klata je sebi ispred očiju i njuška.

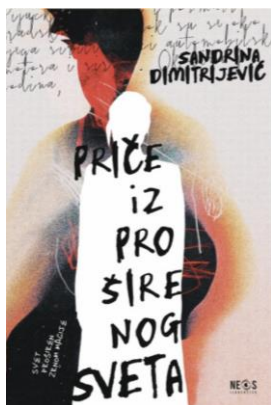
„Gudice, šta je bilo? Možda se plašiš? Nemoj, nikako nemoj jer ja sam tu. Igraćemo se ti i ja i uvek.“

Sandrina Dimitrijević

PRIČE IZ PROŠIRENOG SVETA

(„NEOS izdavaštvo“, Deliblato, 2025)

Opravdanje

Otac i sin sedeli su za stolom i razgovarali. Otac je zasukao levi brk, povukao dim iz cigarete, pa počeo da iznosi životne mudrosti. „Ti si, sine, još mlad, ali shvatićeš s vremenom kako se u životu ne odvija sve onako kako si zamislio. Ma koliko se trudio da nešto postigneš, nećeš uspeti ako ti nije suđeno, i obrnuto, nešto ti dođe kao na tacni, a nisi ni prstom mrdnuo. Eto, recimo, koliko sam ja obletao oko devojaka dok sam studirao.

Imao sam razne strategije. Kao, slučajno bih naleteo na lepu studentkinju u hodniku fakulteta i probao da zapodenem bilo kakav razgovor s njom. Pa bih dugo u dvorištu čekao da neka od mojih simpatija izađe sa časova, kako bih dobio priliku da je otpratim kući. I ništa nije vredelo. Nijedna nije želela da bude sa mnom.

A tvojoj sam se majci svideo na prvi pogled, bez ikakvog udvaranja. Upoznali smo se sasvim slučajno. Obratila mi se u liftu zgrade u kojoj sam radio. Nije znala na kom se spratu nalazi kadrovska, pa sam je otpratio tamo, do samih vrata. Eto, da sam tog dana koji minut ranije krenuo na pauzu, život bi

mi bio sasvim drugačiji. Tu je sudbina uplela svoje prste. Nema drugog objašnjenja.“

Otac je sve vreme klimao glavom siguran u svoje reči.

„Isto je bilo kada sam dobio ponudu za posao u glavnom gradu. To se dogodilo zato što su obe koleginice, za koje je to radno mesto bilo mnogo pogodnije, otišle na trudničko. Sudbina. Prosto mi je išla naruku.“

Mladić je pomno saslušao oca, pa skupio guste crne obrve i upitao: „Ali, tata, zar ti nisi već bio oženjen kada si upoznao majku? A na drugo radno mesto su te sklonili, jer bi bilo nezgodno da radiš sa bivšom ženom u istom odeljenju?“

„Ma kakve to gluposti govoriš? Ja sam se sa bivšom ženom već bio rastao, i to u miru i poštovanju. Samo još nismo bili zvanično razvedeni. Tvojim majci nisam odmah kazao punu istinu, ali prosto je sudbina sve tako namestila.“

„U miru i poštovanju? Pa nikada se više nisi čuo sa njom? Zašto onda svoju decu iz prvog braka nikada nisi išao da vidiš? Ne znamo ništa o njima.“

„Pa sudbina, sine, sudbina. Sve vreme ti pričam, a ti me uopšte ne slušaš.“

Слободан Ескић

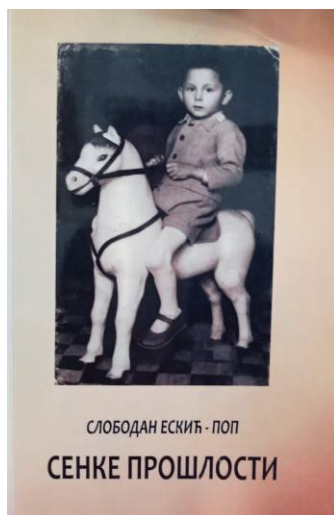
СЕНКЕ ПРОШЛОСТИ

(„Књижевни клуб 21“, Смедеревска Паланка, 2025)

Мађионичар

У дворишту смо имали кућу која се састојала од две просторије. Мало испод ње се налазила штала која је временом постала амбар. Поред је била фуруна. Не знам када је почела изградња друге куће која се састојала од три просторије. У њој је живео ујак Милован са породицом. То је трајало док се нису преселили у Паланку где је моја Ујна Зора купила стару оронулу кућу склону паду одмах иза трикотаже. О тој кући ће бити речи

нешто касније. Знам да су код нас у Водице долазили и ноћивали калуђери на свом путу и мисији коју су имали. Једно време су ту боравили и радници на изградњи моста преко Јасенице. А најчудније од свега је био долазак и боравак за оно време чудног и загонетног човека-мађионичара. Баба Јана је без икаквог размишљања пружала уточиште свима и у томе је нико није могао спречити. Дакле, долази код нас мађионичар и борави у једној од просто-

рија те нове куће. Са њим је била предивна девојка крупних очију и дивног осмеха, мада је и он био врло леп човек са негованом брадом, сувоњав, продорног погледа. Касније сам упознао пустолова и авантуристу Тибора Секеља у Београду који ми је вратио сећање на Водице и мађионичара јер јер је био ликом исти он. Мађионичар и девојка су преноћили спремајући се за приредбу у сеоском дому. Устали су доста рано врло расположени. Стајао сам на прагу старе куће и посматрао их опчињен неком магијом која је извирала из њих. Онда је он дошао до мене узео ме у наручје и причао нешто дивним топлим гласом. Не сећам се не једне речи које је изговорио али глас бих и сада познао када бих га чуо. Онда је урадио оно што сам највише волео. Почео је да ме баца увис исто као мој ујка Петра. Почетни страх и стегнутост су нестали и ја сам се кикотао као никада. Летео сам високо скоро дотичући крошњу белошљиве испод које смо били. Девојка је скакутала и пљескала рукама узвикујући – лети, лети, лети –. И ја сам летео. Видео сам деда Младена како седи на трonoшцу испред амбара, баба Јану и мајку које су стајале на прагу, посматрајући све ово са дозом неповерења у мађионичарево умеће. Упркос свој својој радости у једном тренутку ми се учинило да су очи моје мајке испуњене сузама и да је прогутала кнедлу у грлу. Онда нисам знао али сада знам зашто је до тога дошло. Растао сам без оца а то није најбољи начин да се улази у живот. Кад се уморио од силног бацања увис он ме је држао у наручју и рекао ми да обавезно дођем вечерас на приредбу. Затим ми је из ува извадио цигарету, неку лоптицу из носа па неке марамице из џепова. Прави мали спектакл. Гледајући у баба Јану упитао је да ли хоће да је хипнотише. Баба је ћутала неколико тренутака па је рекла да су то сотонска посла и ушла у кућу. Он се насмејао и рекао ми значајно да се ви-

202

димо вечерас. Мислим да се све ово дешавало с пролећа. Дан је био топао али без врелине. Једва сам чекао вече. Чудно је да се не сећам са ким сам отишао на приредбу. Неко је био сигурно од мојих сестара и браће из околних кућа. Било како било испред дома се окупио народ јер се таква прилика не пропусти у оно време када је мало њих имало радио. Онда је публика почела да улази. Плаћали су карте ту одмах при улазу. Дошао сам на ред и рекао да ме је мађионичар позвао да дођем и да га позову ако има неких проблема. Један од оних који су стајали на улазу је хтео да ме пусти али други је то одлучно одбио уз псовку говорећи да нико неће ући без карте. Ја нисам има паре за карту и сада знам да због тога није пошла моја мајка рачунајући да ће мене мађионичар да уведе у салу. Сви су ушли а ја сам стајао без речи испред врата молећи их да позову мађионичара или девојку. Онај који је био груб и осион ме је опсовао и рекао да се губим. Затим је залупио врата. Враћао сам се полако кући тешко хватајући ваздух борећи се са неком неподношљивом силом која ми је стезала груди. Сунце је зашло и осећала се свежина која је у мени изазивала дрхтавицу. Пси су лајали, прве сијалице се палиле у Паланци а ја сам тешких ногу ишао кући дубоко разочаран и повређен. Те ноћи ока нисам склопио а пред јутро сам добио и температуру. Све је ово прошло али сећање на мађионичара и лепу девојку, на тренутке среће у њиховом друштву, на разочарење што нисам гледао приредбу, неће никада избледети. Жао ми је што их нисам испратио када су одлазили. Унели су у мој живот тренутке неописиве радости који су ушли у мозаик лепих ствари које су ми се дешавале.

Драгица Миленковић

ЗАГРЉАЈ БОЛА

(„Алма“, Београд, 2025)

И кад ме сви забораве

Покушавала је да приђе излазним вратима аутобуса, али јој је сметао високи човек, широких рамена. Лако је додирнула његову руку.

– Извините, само да прођем.

Нагло се окренуо, тако да се уплашила. Збуњено су гледали једно друго, а онда се он осмехнуо.

– И ја силазим овде.

Сачекао је крај излаза и пружио руку.

– Хвала, могу сама.

– Извини...те...

Осмех није силазио са његовог лица. И био јој је некако драг, познат... Те очи, лице, покрети...

– Твој глас... И после толико година... твој глас и твоје очи нисам заборавио...

– И то је отрцана фора...

Тихо, скоро шапатом, изговорио је њено име и...

– ... Сети се нашег растанка и песме... И кад ме сви забораве, немој ти...

Прстима је бојажљиво дотакао њену руку.

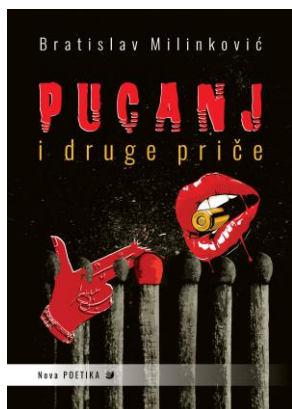
– Ја тебе нисам заборавио.

Bratislav Milinković

PUCANJ I DRUGE PRIČE

(„Nova poetika“, Beograd, 2025)

PUCANJ

Ispruži ruku u ramenu u pravcu mete, raskorači noge, pištolj drži lagano u ruci, ne steži, promašićeš, jedno oko zatvori, drugim nišani, zadrži dah, ruka se ipak pomera. Vraćaj nišan na podnožje crne tačke i polako vrhom kažiprsta pritiskaj, okidač ima prazan hod, psihološka zadržka. Ti ne znaš kada će pištolj da opali, stalno vraćaj nišan na podnožje crne tačke i polako vrhom prsta pritiskaj okidač, to zna malo da potraje, i treba da potraje. Kada se čuje pucanj ruka će da odskoči u vis, ali tada se već metak zabio u crnu tačku. Tako su nas učili.

Pod dejstvom lekova, alkohola i umora, Joni je osećao da nestaje u vrtlogu svesti pokušavajući da u sebi izgovori reči molitve. Ipak je blokirao, nije mogao da se seti poslednjih reči. Pravilo je tada da počne molitvu ispočetka. I počeo je ponovo, ali sada je mozak blokirao još ranije. Hemija i umor su učinili svoje, pomisli Joni i bi mu čudno kako izgleda ovako opružen na krevetu ležeći na stomaku. Ruke i noge su štrčale iz tela tako smešno i nezgrapno, ovako gledano odozgo. Bože kako

smešno stvorenje, pomisli, poslednje čega se seća, pre nego što je utonuo u mrak.

Bila je to igra, dok smo čekali da idemo na dužnost. Stajali smo u hodniku sa punim naoružanjem kada je Zijad, omleni mršavi vojnik sa špicastom ošišanom glavom i simpatično klempavim ušima, razvukao osmeh i rekao: „*Hajde da vidimo ko je brži legendo*“. Raskoračio je noge kao neki revolveraš iz vestern filmova, dečaćki željan igre i dokazivanja. Ruka mu je bila u pravcu pištolja okačenog na opasaču. Trgao sam pušku sa ramena uvežbanim pokretom da uperim u revolveraša, ali Zijad je bio brži, već se cerekao, mrtav si legendo. Bila je to igra u kojoj je on pobedio i bio je srećan zbog toga, nisam imao ništa protiv, bilo mi je sve jedno, hteo sam samo da mu učinim. Još se cerekao vraćajući pištolj u futrolu. Posle toga smo ćutali i gledali kroz prozor kako iz susedne zgrade iznose mrtvački sanduk.

Jonia ništa drugo nije moglo da probudi osim sirena vatrogasnih vozila, a to se ovaj put stvarno dogodilo. Prvo nije mogao da veruje, misleći da mu je u glavi ludilo od tih sirena, ali kada je sve to potrajalo Joni otvori oko, bio je dan, i bile su stvarno sirene vatrogasnih vozila ispred zgrade na parkingu. Neki tip je u ludačkom zanosu bacaо stvari sa terase zgrade preko puta parkinga. Vatrogasci su pokušavali da postave merdevine do terase, lekari su stajali pored vozila sa oznakom crvenog krsta, policajci su užurbano ušli u zgradu. Joni ispruži ruku u ramenu, raskorači noge, jedno oko zatvori, zadrža dah i počе prstom da nišani. Radoznali susedi su posmatrali događaj sa bezbedne udaljenosti. Kada su napokon savladali ludačaka i strpali ga u policijski automobil, Joni je i dalje stajao iza staklenih vrata. Nije imao u koga više da nišani, na parkingu je ostala samo hrpa bačenih, polomljenih stvari, a susedi su počeli da se razilaze komentarišući događaj, zvuk sirena vatrogasnog vozila se udaljavaо. Poneko od suseda je podigao po-

gled i Joni bi mu uzvratio pozdravom, tek tada primeti da na sebi od odela ima jedino čarape.

I pištolj je opalio. Bila je to ona naša igra. Zijad je opet navaljivao, bio je dosadan, već se raskoračio kao revolveraš. Vikao je, hajde Joni potegni još jedanput prvi, da te vidim legendo. Mrzelo me je više da ga slušam, ponovio je treći put, valjda je po mojim očima procenio da ću da potegnem pušku sa ramena. Bio sam star, lenj i spor. Zijad je i ovaj put bio brži, ali malo mu je zaigrao prst na okidaču, čuo se pucanj, nije mogao da promaši, bili smo isuviše blizu jedan drugome. Dok sam padao odbačen udarom metka, video sam njegovu zabezeknutu facu sa špicastom glavom i simpatično klempavim ušima. Više ga nikada nisam video, samo sam čuo još jedan pucanj.

Željka Milovanović

TRAG U BESKRAJU

(„Besani“, Beograd, 2025)

RANE

Prvo su stigle one male – u vidu ogrebotina.

Potom nešto nalik razderanom kolenu.

Onda je život počeo da donosi one rane nalik udarcu tupim predmetom, kada izgubiš tlo pod nogama.

A zatim, kad se čovek najmanje nada, neka oštrica se tako silovito zarije u telo.

One prostrelne – one su bile najopasnije.

Ostavljaju dva ožiljka: ulazni i izlazni.

Telu treba vremena da se od takvih rana oporavi.

Ali telo – nekako i uspe.

Ranjena duša – nikad.

Počelo je s ogrebotinama.

Razboleo se tata.

Reumatski artritis, bolovi, bolnice.

Kući se vratio kao senka od čoveka.

Oporavio se.

Ali ogrebotina je ostala – na tvojoj duši.

Zatim se razbolela tetka.

Bolnice, rane, ožiljci.
Dijagnoza: psorijaza i lupus.
Na psorijazu ste navikle – to nam je porodični pečat.
Ali lupus je ostavio tragove – i na licu, i kao pečate bez
kose po glavi.
Ona se nikad nije oporavila.
Ta bolest se ne leči.
A na vašim dušama, koje su disale kao jedna, nastale su
ozbiljne razderotine.
Onda se, jednog hladnog decembra, oštrica zarila duboko.
Rezala, komadala, cepala.
Rezultat: teško ranjena i iskasapljena duša.
Bez šanse da rane ikada zacele.
Razlog – smrt mog ujaka.
Tvog brata.
U vrlo kratkom roku, još jedna oštrica, još jedna krvava
rana.
Umro je deda.
A onda je život krenuo da šiba – u ritmu devedesetih.
Rat. Inflacija. Beda. Nemaština.
Zvuk i ritam devedesetih bili su užasavajući.
Ostavili su nam trajne posledice.
Od nekih se još uvek oporavljamo.
U međuvremenu – 1999.
Bombardovanje.
Tad smo već imali naviku da na svakih nekoliko godina
život pripremi terapiju stresom.
Ja se i danas prestravim ako mi sve ide od ruke.
Odmah se posvađam sa suprugom – protiv uroka.
Terapija stresom – kao droga.
Kriziraš kad je nema.
Već smo svi znali da se bliži prva prostrelna rana.
Ti nisi.

Razlog – smrt tate.
Nisi stigla ni da ustaneš.
Usledio je još jedan metak, duboko, nemilosrdno.
I tvoja mama se, iste te godine, umorila – i otišla.
Bila si izranjavana, umorna i stara kad je stigao onaj poslednji metak.
Ravno u srce tvoje duše.
Pokosio te je.
Nikad više nisi ni pokušala da ustaneš.
Rana je ostala otvorena do kraja tvog života.
Uvek je krvarila.
Desilo se to nakon smrti duše tvoje duše – moje tetke.
Zašto ti sve ovo pišem?
Zato što želim da znaš da znam kako te je bolelo.
Videla sam svako tvoje savijanje, svako bolno grčenje ranjene duše.
Nisam znala kako da ti priđem.
Ja sam umela terapiju rečima – ti si sa rečima bila na vi.
Tražila si tišinu.
Ja znam najlepše da grlim.
Pitaj moju decu i mog supruga – verovatno sada kolutaju očima.
Ti nisi bila osoba za zagrljaje.
I zato smo nastavile da ćutimo.
U tišini smo se i rastale.
Ali želim da znaš: osećala sam svaku tvoju ranu kao svoju.
Čak i one udarce šibom života.
Otkaz. Poraz. Tatin otkaz.
Kad si morala da vučeš gajbe u prodavnici, sve do penzije.
Mnogo sam suza prolila sama, u tišini.
Nisam znala kako drugačije.
Zato sam izabrala da poštujem tvoje tišine.
„U tišini smo se i rastale.“

Stjepan Crnić

PLAVI RAZLIČAK

(„Redak“, Split, 2025)

Ljubavni jadi

Mia je sjedila na klupi u parku ispred zgrade. Rukama se držala za glavu oborivši ju na prsa. Za nju više nije bilo nikoga, ništa nije postojalo...

Sve je počelo prije nekoliko dana. Došla je u park sa svojim malim zecom. Zec je skakutao po travi, a kad se umirio, nježno ga je gladila. Potom ga je dala okupljenoj djeci da se igraju s njim. Uzbudeno je gledala prema zgradi očekujući da će Luka stići svakog trena. Sama pomisao na njega bila je radost za njezino srce. Sanjala je njegov osmijeh, pogled. Zapisala je njegovo ime na svaku stranicu svojega tajnog dnevnika...

Taj dan Luka nije došao, a obećao je da će doći. Razočarana i tužna, otišla je kući. Što ako ju on više ne želi vidjeti? Ta ju pomisao zaplaši. Jučer ga vidjela ispred trgovine s nekom djevojčicom. Trnci su joj prošli tijelom. Mučila ju je teška slutnja da je Luka jednostavno ne voli. Osjećala je da će joj srce puknuti od jada. Nije mogla zaspati. Jedva je čekala drugi dan nadajući se da će ga sresti.

Prošla su tri dana. Luka se nije pojavio, a onda se dogodila nova nesreća. Dok je ona pogledom tražila vesele Lukine

oči, djeca su se igrala sa zecom. U jednom trenu zec je pobjegao i sakrio se u granju obližnje ograde.

„Nema zeca!“

Taj povik kao da ju vrati u stvarnost. U trenu shvati da nema njezina zeca. Sva protrne od straha i otrči do ograde. Panično je zagledavala u svaki dio široka grmlja, ali zeca nije bilo. S vremenom su svi odustali od potrage. Ostala je sama. Shrvana od tuge i jada, sjela je na klupu i zaplakala. Nema više zeca, a ni Luke nema. Za nju, jednostavno, više nema života...

Mia sada nije osjećala ništa, pa ni dodir nečije ruke na ramenu. Trgnula se tek kad je netko spomenuo njezino ime. Glas joj se učinio poznat.

Podigla je glavu. Ispred nje stajao je Luka i držao njezina zeca u rukama...

III

О АУТОРИМА

Азгић Славица (1958, Бачка Паланка), пише поезију, прозу, афоризме, сатиру и песме и приче за децу; објавила је збирку поезије „Башта живота“, књигу афоризама „Цвет без мириса“ и песме за децу „Разиграни кишобрани“; заступљена у антологијама и зборницима; живи у Бачкој Паланци.

Ајтић Тања (1964, Београд), слободни уметник; пише кратке приче и песме; објавила књигу поезије „Обриси љубави“ (2018); сарађује са часописима; заступљена у преко седамдесет зборника (штампаних и електронских); живи у Канади.

Алексић Златомир (1958, Шабац), пише приче; награђиван; збирка прича „Неке моје приче“; живи у Шапцу.

Алексић Снежана (Београд), магистар драмских уметности; пише кратке приче; објавила је књиге „Одлазак 5.“ (краћи роман), „Поглед из другог угла“ (збирка прича) и „Мека прича у прашини“; заступљена у зборницима; живи у Београду.

Андрић Иво Мијо (1948, Чанићи), пише поезију, прозу, драме, есеје, афоризме, епиграме, огледе и књижевне приказе; објавио је више од четрдесет књига; сарађује са часописима; књижевни радови су му превођени на енглески, немачки, руски, чешки, словачки, словеначки, македонски, кинески, румунски и јерменски језик; живи у Загребу.

Аризановић Оливера (1971), дипломирани филолог (српски језик и књижевност); пише поезију, прозу и есеје; заступљена у зборницима; сарађује са часописима; живи у Нишу.

Арсид Смиља (1958, Горње Романовце), правник; пише поезију, кратке приче и хаику; објавила књиге поезије „Земљо“ (2010), „Боје ветра“ (2011), „Незаборав“ (2011), „Небесно ткање“ (2012) и „Прегршт сунца“ (2012); пише на српском и енглеском; превођена на италијански, румунски и јапански; заступљена у преко осамдесет зборника и антологија у Србији, Италији, Румунији, Хрватској, Канади и Јапану; награђивана и похваљивана у нашој земљи и иностранству; живи у Београду.

Арсов Ванчо (1961, Штип), пише песме, приче и афоризме; заступљен у више зборника и алманаха; живи у Кочанима (Северна Македонија).

Балог-Паразајда Маријана (1981, Копривница), награђивана на књижевним конкурсима; сарађује са часописима; заступљена у зборницима; живи у Крижевцима (Хрватска).

Бандука Јововић Милојка (1951, Сарајево), пише афоризме, песме, епиграме, хаику поезију, приче и дечију поезију; објавила четири књиге поезије, књигу дечије поезије, две књиге хаикуа и три књиге афоризама и епиграма; сарађује са часописима; заступљена у зборницима; награђивана; живи у Подгорици.

Батин Борислав (1954, Београд), инжењер машинства; пише песме, прозу и есеје; објављене књиге: „Зборник свесновидости“ (2001, збирка поезије, есеја и кратких прича), „Три дана новембра“ (2004, роман), „Логонаути“ (2004, роман), сарађује са часописима; заступљен у зборницима; живи у Београду.

Башановић Марковић Жељка (1973, Београд), грађевински инжењер; пише кратке приче и афоризме; књига „Приче с карактером и карактер без приче“ (2023); причама и афоризмима заступљена у зборницима; сарађује са часописима; живи у Београду.

Блажевски Тоде Ристо (1948, Скопље), дипломирани правник; карикатуриста, хумориста, есејиста и аниматор; пише

хумористичке приче, кратке приче, афоризме, есеје; објављене књиге: „Нула Вавилонска“ (карикатуре, 1995), „Хомо балканикус ептен занесеникус“ (карикатуре, 1999), „Јас сум виновен за сѐ“ (збирка хуморески и афоризама, 2008, објављена је и на француском језику под насловом „Mea culpa“, 2014), „Аспекти на карикатурата“ (2014), „Воинственото перце“ (карикатуре, 2015), „Јас не сум виновен за ништо“ (збирка хумористичких прича, афоризма и карикатура, 2018, објављена је и на руском језику под насловом „Я ни в чем не виноват“, 2019); сарађује са бројним штампаним и електронским часописима; превођен на енглески, бугарски, српски, турски и руски језик; живи у Скопљу.

Божовић Марија (1991, Ужице), мастер филолог; пише прозу и поезију, за децу и одрасле; живи у Београду.

Бојовић Ивана (1972, Зајечар), дипломирани филолог (српски језик и књижевност); пише кратке приче; сарађује са часописима; заступљена у зборницима кратких прича; живи у Земуну.

Бркић Пајо (1963), професор разредне наставе; пише песме и приче; објавио је збирку песама „Живот је шареница“; живи у Пелагићеву (Република Српска).

Бујила Гордана (1967, Зворник); пише кратке приче; награђивана за причу; живи у Лозници.

Букоња Живко (1940, Метовница код Бора), пише песме, афоризме, приче и хаику поезију; објављене књиге: „Коњаник таме и светле песме“ (2017) и „Капије бола“ (2019); заступљен у зборницима; живи у Бору.

Буовац Марин (1941), дипломирани филолог (немачки језик и књижевност) и дипломирани археолог; пише поезију и прозу; уредник више листова, новина, гласила и портала; превео више књижевних дела; добитник је бројних домаћих и страних признања и награда; живи у Задру.

Васић Мирјана (2000), доктор ветеринарске медицине; пише поезију и прозу; живи у Голобоку код Смедеревске Паланке.

Васић Момир (1958, Тузла), дипломирани економиста; пише песме, приче, поезију за децу, афоризме, сатиричне приче и са-

тиричне песме; сарађује са сатиричним часописима; живи у Зворнику.

Белевски Татјана (1968, Пландиште), инжењер информатике; пише кратке приче и поезију; заступљена у зборницима; сарађује са часописима.

Влајковић Милан (1949, Појате – Ћићевац), социјални радник у пензији; пише кратке приче и монодраме; објавио књиге: „Балкански вигвам“ (сатиричне приче), „Не, зовем се Павле“ (аутобиографске приче), „Пас“ (монодрама), „Избори у балканском вигваму“ (сатирични играказ), „Време поздера“ (аутобиографске приче); заступљен у зборницима кратких прича; живи у Параћину.

Влаовић Јелица (1957, Херцег-Нови), дипломирани економиста; пише песме за децу и приче; заступљена у зборницима; живи у Београду.

Вучевски Стефан (1991, Вршац), објавио је књиге: збирку твитова „Вучевсковање“, романе „Плава се слаже са црвеном“, „Распадање“ и „Сломљени негативци“, драму „Пресудан викенд“, збирку поезије и прозе „Забавна слова“ и збирку прича „Најзабавнији универзум“; заступљен у зборницима; сарађује са часописима.

Гаџран Љубинка, дипломирани филолог (општа књижевност са теоријом књижевности) и дипломирани библиотекар; објавила је збирку кратких, сатиричних прича „Моји универзитети“ (1922) и збирку песама „Одговор сунцу“ (2025); преводи на српски.

Гавриловић Зорана (1967, Лесковац), дипломирани правник; пише кратке приче; објавила књигу „Кестенова fuga“ (2009), као и више електронских књига; заступљена у зборницима; живи у Београду и Лесковцу.

Гаћа Лука (1995, Нови Сад), ИТ инжењер; објавио је два романа и једну збирку прича; живи у Новом Саду.

Гринвалд Маја (Maја Greenwald) (1965, Београд), пијанисткиња, оргуљашица; објавила књигу „Принц на белом коњу“ (1997); ауторске драме „БаШТа“, „2020“, „Survivress“ и „About NY“

су необјављене али извођене преко тридесет пута; живи у Београду.

Громић Шејла (2007, Тузла), ученица; пише поезију и кратку прозу; живи у Тузли.

Грубач Љиљана (1981, Београд), преводилац за италијански и енглески језик; објавила збирку прича „Риба која прича“ (2025); заступљена у зборницима; живи у Београду.

Дамњановић Д. Саша Славица (1952, Стапар), фармацеутски техничар; књига песама „Кроз трепавице Неба“.

Димитријевић Мирјана (1992, Ћуприја), мастер професор српског језика и књижевности; пише афоризме, епиграме, кратке приче и приказе књига; заступљена у многим зборницима, штампаним и електронским листовима, као и на интернет порталима; живи у Нишу

Димитријевић Сандрина (1983, Мајданпек), дипломирани економиста; збирка прича „Приче из проширеног света“ (2025); живи у Београду.

Дрљевић Дарко (1962, Колашин), слободни уметник; пише кратке приче, бави се сликарством, илустрацијом, графиком, као и анимираним филмом; објавио је књигу карикатура и кратких прича 2010. године; добитник је више од сто награда на домаћим и међународним такмичењима; живи у Подгорици.

Думичић Доната (1971, Зеница), дипломирани правник; пише кратке приче; објавила књиге: „Рејхана која то није“ (2007), „Трагови смисла“ (2016) и „И близу и далеко“ (2023); заступљена у зборницима; живи у Рабу.

Ђонових Весна (1970, Подгорица), дипломирани филолог (енглески језик и књижевност); пише песме и приче; објавила збирку песама „Одувијек смо били ту“ (1998); живи у Подгорици.

Ђуг Јасна (1956, Лукавац), пише кратке приче и поезију; објавила три збирке поезије: „Ријечи иза шутње“, „Небо изнад облака“ и „Између јаве и сна“; заступљена са песмама и причама, за децу и одрасле, у преко четрдесет међународних збирки; сарађује са часописима; живи у Тузли.

Ђуза Живко (1954, Подрашница код Мркоњић Града), пише кратке приче, прозу и афоризме; објавио збирке афоризама: „Прогнозе из воде“ (2008), „Истрага је у току“ (2010), „Буква ливадарка“ (2011), „Шта су писцу хтјели да кажу“ (2012), „Ово и оно“ (2015), „Писање у вјетар“ (2019), као и књигу прозних текстова „Мркоњић Град на узбрдицама и низбрдицама“ (2017); сарађује са бројним часописима; заступљен у више антологија хумора и сатире; живи у Подрашници.

Ђукановић Весна, учитељица; пише поезију и прозу; објавила две књиге кратких прича: „Радост жуте лубенице“ (2016) и „Одсјај свилених нити“ (2018); заступљена у зборницима; вишеструко награђивана; живи у Кикинди.

Ђукановић Османчевић Маја (1977, Чачак), дипломирани правник; пише афоризме, сатиричне песме, поезију, хаику, кратку прозу; заступљена је у многобројним зборницима, антологијским збиркама, књижевним новинама, дневним листовима и часописима у Србији и региону, као и на интернет порталима; вишеструко похваљивана и награђивана; збирке поезије „Са покошених ливада“ (2000) и „Кроз прозор вагона“ (2025); живи на релацији Бања Лука – Чачак.

Ђурин Маргит (1949), дипломирани инжењер електротехнике у пензији; пише кратке приче, песме, приповетке, романе, есеје, путописе; објавила: „Време чуђења“ (1994), „Минијатуре“ (песме, 1999), „Стереотипи и маске“ (2000), „Копиле и друге приче“ (аутобиографски роман у виду збирке кратких прича, 2002) и „Унутрашње равнање (збирка прича, 2023); вишеструко награђивана; живи у Зрењанину.

Ђурић Живота (1950, Загорје, Вучитрн), пензионер; пише кратке приче, прозу, поезију, есеје; објавио једанаест књига; заступљен у многим зборницима; сарађује са часописима; живи у Београду.

Ђраковић Драгиша (1951, Ниш), пише кратке приче, песме и афоризме; објавио је књиге песама: „Задужбине“, „Перивој љубезни (Врт љубави)“, „Пијана времена“, „Азбучник православних манастира на тлу Србије“, заједничку књигу „Дружење са вековима“ (заједно са Ј. Ђурић и М. Митковић), „Азбучник српских право-

славних манастира ван Србије“, „Графити живота“, „Душа светлости“, „Записи“; заступљен у више од сто педесет зборника поезије и кратке приче и неколико антологија; радови су му објављени у Србији и иностранству; превођен; живи у Нишу.

Ескић Слободан (1953), објавио је збирку поезије и три књиге драмских текстова; живи у Ковачевцу.

Живковић Љиљана (1978, Грац), магистар немачког језика; пише приче, песме и романе на српском и немачком језику; објавила је романе „Артемије тврди да...“ (2009) и „Ако је веровати Артемију“ (2011); заступљена у више од седамдесет антологија на немачком и српском језику; награђивана у Србији и у Немачкој; живи у Београду.

Заграђанин Лука (Крагујевац), ученик; пише поезију и прозу; заступљен у зборницима; сарађује са часописима; живи у Крагујевцу.

Зенг Бранка (1955, Панчево), кројачки радник у пензији; пише поезију и прозу; објавила три збирке поезије: „Сунцокрет“ (2010), „Михољско лето“ (2011) и „Још искри у оку“ (2014); сарађује с књижевним часописима; заступљена у зборницима поезије, прозе и прича; награђивана; живи у Панчеву.

Илић Снежана (1970, Јагодина), пише поезију и кратку прозу; заступљена у зборницима; живи у Црквенцу.

Јаковљевић Биљана (1973, Београд), професор историје; пише кратке приче; објављена прозна књига „Мица Мафија“ (2017); живи у Београду.

Јаничић Чедомир (1967, Задар), дипломирани историчар уметности; пише кратке приче, поезију, прозу и драме; објавио књигу прича „Et in Arcadia Ego“ и „Источно од Дизниленда“; сарађује са часописима; заступљен у неколико регионалних зборника прозе и поезије; награђиван; живи у Сомбору.

Јеж Никола, ученик; пише песме и приче; живи у Новом Саду.

Јеж Страхиња, студент Православног богословског факултета; пише песме и приче; живи у Новом Саду.

Јовановић Бранко М. (1960, Нови Сад), дипломирани инжењер електронике и телекомуникације; сарађује са часописима; збирка прича „У два пера“ (2022, у коауторству са супругом); живи у Новом Саду.

Јовановић Љ. Маријана (1960, Нови Сад), дипломирани инжењер електротехнике; сарађује са часописима; збирке прича „Огледала“ (2019) и „У два пера“ (2022, у коауторству са супругом); награђивана за приче; живи у Новом Саду.

Јовановић Славица (1969, Шабац), новинар; објављене књиге: „Алилуја“, „Албатрос“, „И уби дрво човека“, „Небом лете Церски самораста“, „Косовски црни косови“, „Подсмевач“, „Златовез муња“, „Не клечи пред злотвором“; добитник више књижевних награда и признања; живи у Мачванском Прњавору.

Јовичић Нада (1955, Мостар), дипломирани психолог; пише поезију и прозу; објавила збирку песама „Изданци душе“; заступљена у зборницима; сарађује са часописима; живи у Београду.

Кале Тереза (1983, Ваљево), менаџер у култури; пише песме и приче; заступљена у зборницима; сарађује са часописима; живи у Ваљеву.

Кљајић Горан (1955, Чапљина), пише афоризме и кратке приче; оснивач сатиричника „Носорог“; објавио око четрдесет и пет књига; приредио више зборника сатире; заступљен у зборницима; живи у Бањалуци.

Ковачевић М. Александар (1962, Пријепоље), доктор електротехничких наука; пише песме, афоризме и приче; објављене књиге: „А Стаљин роди Тита и браћу његову“ (2004), „Што се смијеш, о теби се говори“ (2021, афоризми, мини хумореске, сатирична поезија), као и три збирке поезије: „Црни јахачи“ (2000), „Аранжери“ (2003), „Кратки резови“ (2016); заступљен у зборницима; сарађује са часописима; живи у Београду.

Комбиљ Јарослав (1944, Стара Дубрава), дипломирани технолог; пише песме, приче и приповетке на српском, украјинском и русинском; сарађује са часописима; заступљен у зборницима

кратких прича; преводи са српског, украјинског и русинског; живи у Врбасу.

Контић Душка (1958, Зеница), дипломирани филолог (српскохрватски језик и југословенска књижевност); пише поезију и прозу; сарађује са часописима; заступљена у зборницима објављеним у Тунису, Русији, Италији, Бразилу, Филипинима, Јапану, Индији, Перуу, САД, Албанији, Шпанији; збирка поезије „Немирни смирај“; награђивана; живи у Никшићу.

Кравар Драган (1972, Панчево), електротехничар аутоматике; пише кратке приче; заступљен у зборницима; живи у Панчеву.

Крајиновић Предраг, дипломирани инжењер електротехнике; објављене књиге: „Деветнаест прича и песма“ (2020), „Незавршена путовања“ (2022), „Дебло“ (2023) и „Алеја (2024)“, те дигитално издање књиге са збирком фотографија „Чаролије суботичких прозора“ (2026); заступљен у зборницима.

Крецуљ Дејан (1959, Панчево), професор физике и групе ИТ предмета; пише кратке приче, поезију, приче за децу, басне; сарађује с већим бројем штампаних и електронских медија; заступљен у више зборника и антологија кратке приче и поезије; живи у Београду.

Лажунцић Немања (1987, Кикинда), дипломирани правник; пише кратке приче и поезију; објавио збирку поезије „Вешала сунцокрета“ (2007); заступљен у зборницима; живи у Новом Саду.

Лазаревић Дајана (1993, Шабац), мастер професор језика и књижевности, преводилац; пише кратке приче, поезију, прозу и романе; објавила је четири збирке песама, роман и једну духовну биографију; њена дела и преводи су објављивана у бројним часописима и зборницима литерарних радова; превела са белоруског, руског и енглеског језика укупно четрдесет књига, од тога су капитална дела: збирка поезије „Венац“ белоруског класика Максима Богдановича, „У сусрет духу – антологија белоруске хришћанске поезије“ (2019), „Златна птица – белоруске народне бајке“ (2020), „Наслеђе“ Јанка Купале (2020); вишеструко награђивана у земљи и иностранству; превођена на енглески, француски, мађарски, руски, белоруски и малајски језик.

Лазовић Свирчев Снежана (1964), пише приче; заступљена у зборницима; живи у Београду.

Максић Славица (1957), доктор психолошких наука; пише кратке приче, путописе, афоризме и песме; објавила књигу афоризама „Од лука до стреле“ (2020), књигу прича „Моја прича“ (2022) и књигу афоризама и прича „(X)уморан свет“ (2024); заступљена у зборницима и часописима у земљи и окружењу; живи у Београду.

Малешевећ Јасмина (1962, Београд), ветеринар; пише кратке приче; објављене књиге: „Рођени из исте смрти“ (коаутор, поетски дијалог о љубави, 1990), „Скарабег“ (поезија у прози, 1992), „Адаме не љути се“ (проза, 2001), „Јади младог анђела“ (поезија, 2010), „Дневник урбане сирене“ (поетски роман, 2013), „Чарна шума“ (поезија у прози, 2014), „Мачкасте приче“ (књига за децу, 2015); заступљена у преко сто зборника, алманаха, књижевних часописа и антологија; вишеструко награђивана; живи у Београду.

Манић Света (1948, Горњи Стрижевац), економиста у пензији; пише кратке приче и песме; објавио збирку песама „Она и ја“ (2015); живи у Доњем Милановцу.

Марин Б. Данко (1965, Сремска Митровица), пише афоризме, песме, хаику и пратеће хаибуне, сатиру, кратке приче и политичке текстове; објавио три књиге: „Модрило неба“ (2000, хаику збирка), „Тело ми је борбена машина“ (2000, поетски триптих) и „Песме, пјесма и кафански зен“ (2001, триптих песме и приче); заступљен у зборницима; сарађује са часописима; превођен (хаику); живи у Новом Саду и Мартинцима.

Марковић Разуменка (1966), економиста; пише поезију, прозу, есеје, приказе, дечју поезију и приче за децу; превођена на енглески, македонски и турски; објавила књигу песама „Осмех са којим кестенови зру“ (1999); заступљена у зборницима; сарађује са часописима; члан је редакције књижевног часописа „Свитака“ из Пожеге.

Марковић Влајковић Ангелина, социјални радник у пензији; пише кратке приче и песме; заступљена у бројним зборницима; живи у Параћину.

Марко-Мусинов Снежана (1958, Падина), студирала енглески језик и књижевност, административни техничар – компјутерски оператер; пише кратке приче, песме за децу и одрасле, афоризме, хаику, есеје, критичке осврте; објавила збирку песама „Зауостављен ток“ (2018) и збирку прича „Чар различитости“ (2024); заступљена у бројним антологијама и у преко шездесет зборника; сарађује са бројним часописима (штампаним и електронским); превођена на енглески, арапски, словачки; вишеструко награђивана; живи у Земуну.

Мартиновић Саво (1935, Даниловград) пише афоризме, епиграме, романе и приче; објавио је књиге афоризама: „Ништа између“ (1991), „Хазардни рјечник“ (1994), „Пуна капа“ (2000), „Мала глава пуна капа : афоризми за оне који расту“ (2005), „Питање : афоризми од питања“ (2008), као и више романа, књига епиграма и прича; коаутор је „Антологије црногорског афоризма : Ријетке честице“ (2006); заступљен је у домаћим и светским антологијама мудрости, хумора, сатире и поезије; превођен на руски, белоруски, енглески, пољски, чешки, словачки, италијански, шпански, бугарски, баскијски и неке балканске и друге језике; сарађује с бројним листовима и часописима; добитник бројних награда; живи у Београду.

Миленковић Драгица (Књажевац), лекар; пише приче, песме и афоризме; објавила књиге песама „Шапутања душе“ (2002), „Завет“ (2018) и „Крај мене“ (2025), књиге прича „Домишљарци“ (на дијалекту, 2018), „Читанка“ (2020), „Корона“ (2021), „Ако ти кажу“ (2023) и „Загрљај бола“ (2025) и приредила позоришни комад „На прелу се вода замутила“ Светислава В. Илића (2019); заступљена у многим зборницима прозе и поезије (електронским и штампаним); сарађује са часописима; вишеструко награђивана; живи у Књажевцу.

Милетић Милица (1955, Вишеград), магистар менаџмента; пише кратке приче и поезију; објавила књигу кратких прича „Људи који не постоје“ (2018); сарађује са часописима; заступљена у

бројним зборницима и антологијама; превођена на енглески; вишеструко награђивана; живи у Сарајеву.

Миловановић Жељка (1973, Сомбор), трговац; пише кратке приче и поезију; књига прича „Траг у бескрају“ (2025); живи у Кљајићеву.

Милосављевић Љиљана (1952, Београд), архитектонски техничар; пише кратке приче и поезију; објавила књиге љубавне поезије „Постојбина срца“ (2007), „Небо у реци“ (2013) и „Окрени се где сунце греје“ (2020); сарађује са часописима у земљи и иностранству; заступљена у бројним зборницима и антологијама, како домаћим тако и страним; превођена на енглески, француски, немачки, бугарски и пољски; вишеструко награђивана; живи у Смедеревској Паланци.

Милошевић Зоран (1959, Богатић), официр, доктор политичких наука; пише прозу и преводи.

Митић Драган (1956, Ниш), магистар физике; пише кратке приче, есеје, драме и поезију; пише на српском и словеначком језику; заступљен у бројним зборницима у земљи и земљама у региону; превођен на словеначки, македонски, бугарски, руски и енглески језик; живи у Нишу.

Митровић Н. Жељко (1970, Београд), мастер економиста; пише кратке приче, афоризме и есеје; сарађује са часописима; заступљен у зборницима; вишеструко награђиван; живи у Умци.

Мишић Бранислав (1968, Београд), инжењер; пише приче; заступљен у зборницима прича; живи у Београду.

Мишић Миленко (1968), дипломирани инжењер електротехнике; пише песме, приче и сценарија за стрипове; књиге поезије: „Песме с двориштем“, „У ритму ноћи“, „Постојаног токови“; живи у Београду.

Мишић Шканата Маријана (1961, Београд), дипломирани филозоф; пише песме и приче; сарађује са часописима; заступљена у зборницима; живи у Тивту.

Недимовић Драган (1950, Београд), атлетичар; пише кратке приче и поезију; објавио књигу ангажоване поезије „Ако же-

лиш бити жив, не смеш бити мртав“ (2020); песмама и причама заступљен у преко сто зборника; сарађује са часописима; вишеструко награђиван; живи у Београду.

Никић Милиновић Радојка (1974, Ваљево), дипломирани богослов; пише поезију, кратку прозу, путописе; објавила песничке књиге: „Дуго откидање капи светла (2004), „Слика после сна“ (2007), „Трагови чекања дугих“ (2012), „Расуте сенке (2012), „Цветови неба“ (2013), „МАШНЕ ходочашћа“ (2014), „Чудесни вез“ (2016); „Капља бића“ (2021); заступљена у зборницима поезије, хаику поезије и кратке прозе; сарађује са часописима; награђивана; живи у Београду.

Никић Немања (2001, Ваљево), дипломирани правник; пише песме и приче; збирка поезије „Сан пред заборав“ (2025); заступљен у зборницима; живи у Београду.

Николетић Бојана (1956, Београд), преводилац; пише кратке приче, афоризме, цртице, есеје, приче за децу; објавила: „Појмови – псеудонаучно дело“ (16 псеудонаучних текстова из области психосоциологије са илустрацијама, 2002), „Градске приче“ (кратка проза, 2015), „Минти, Ноло и остали (мале приче о псима и мачкама, књига за децу, 2015), „Јесен/зима 2015/16“ (афоризми и слично, 2016), „Поза, пресек и став“, (кратке приче, 2016, електронско издање 2017, 2018), „Сањај, Марело“ (кратке приче, 2018, електронско издање 2018), „Шесторна штација“ (кратке приче, електронско издање, 2019); сарађује са часописима (афоризми); „Иуппике не важи“ (афоризми и друго електронско издање 2020); заступљена у зборницима прича и афоризама; живи у Београду.

Николић Ведрана (1975, Сарајево), новинар; пише кратке приче, афоризме и хаику поезију; заступљена у зборницима; живи у Београду.

Османчевић Динко (1971, Бањалука), пише сатиричне, (научно) фантастичне, крими приче, афоризме, колумне; објавио збирке афоризама „Велики прасак“ (2019), „Златне резерве“ (2021) и „Афористична артиљерија“ (2023); сарађује са часописима; заступљен у антологијама и зборницима; вишеструко награђиван; живи у Бањалуци.

Палић Михајло, инжењер хране; пише кратке приче; заступљен у зборницима кратких прича; живи у Новом Саду.

Пауновић Недељко, пише кратке приче.

Пешев Божидар (1946, Скопље), магистар антропологије; пише кратке приче, афоризме, песме, романе, драме, уметничке бајке, сатиру, позоришне комаде за децу и младе, књижевне критике; објавио је двадесет и четири књиге прича, песма и романа за децу и за одрасле, афоризама: „Мала башта песама“ (1991, поезија за децу), „Зу-легенде или сањарприче“ (1993, приче за децу), „Испод свиленог плашта“ (1994, поезија за децу), „Најлепше речи“ (1994, поезија за децу), „Стаклена лопта“ (1996, роман за децу), „Одрастање до смрти“ (1997, роман), „Чуварприча и његово благо“ (2000, приче за децу), „Сећања“ (2000, поезија), „Легенда о Водгори“ (2000, роман за младе), „Враголије и чаролије“ (2003, поезија за децу), „Књигочувар у контејнеру“ (2003, сатира, под псеудонимом Стефан Ј. Божић), „Чуваре планете Акраш“ (2006, роман за децу), „С неба“ (2008, басне), „Бисер приче и легенде“ (2009), „Премрежавања“ (2010, поезија), „Пчела на шљивином цвету“ (2011, хаику поезија), „Кашика и дуга“ (2013, поезија), „Необичан дан“ (2013, недовршена прича за децу), „Магарећа симфонија“ (2015, афоризми, 2015), „Зима у Прованси“ (2015, роман), „Кад је гуска била крушка“ (2016, мешовита књига за децу), „Приче из чаробне земље“ (2017, приче за децу), „Путевима сновиђења“ (2017, поезија), „Звездане птице“ (2018, поезија за децу); заступљен у многим зборницима, панорамама и антологијама; сарађује са часописима; живи у Београду.

Пиваш Кристина (1998, Београд), апсолвент логопедије; пише приче и песме; заступљена у зборницима; сарађује са часописима; живи у Београду.

Пилиповић Горан (1959, Бањалука), инжењер архитектуре; пише песме, есеје, афоризме и приче; заступљен у зборницима; живи у Бањалуци.

Поп Драган Драган (1959), пише поезију, приче, књижевну критику и афоризме; објављене књиге: „Загубљене адресе“ (поезија, 1987), „Пут у ништа“ (поезија, 1990), „Душа у кутији шибица“ (хаику, 1997), „Мачке“ (хаику, двојезично на српском и енглеском

језику, 1998), „Доручак са Фројдом“ (поезија, 1999), „Утопија ентропија дагеротипија“ (поезија, 2009), „Кукурику хаику“ (хаику, 2013), „Могло је и горе“ (кратке приче, 2015), „Речи о мислима, мисли о речима“ (поезија, 2023); песме су му превођене на енглески, бугарски, мађарски, румунски и јапански језик; живи у Кикинди.

Попадић Драган (1961, Зрењанин), дипломирани политиколог (новинарство); пише кратке приче, песме, афоризме, драме; објавио књиге: „Грчка трилогија“, „Свакодневно када мрем“, „Што се не би мјесец јео“/„Sose luna ma te has“ (књига дечје поезије, заједно са Иваном Тоскићем), „Рјечник ромске душе“; сарађује са часописима; заступљен у зборницима; живи у Тивту.

Поповић-Паповић Зора (1943, Гољак), дипломирани филолог; пише кратке приче и романе; објавила романе „Град низ брдо“ (2015), „Град низ брдо 2“ (2018) и „Крилат човек“ (2020); заступљена у зборницима; сарађује са часописима; живи у Прокупљу.

Радак Предраг (1959, Београд), студирао право; пише песме, романе и приче; објавио роман „Путем заспалог ветра“; сарађује са часописима; живи на Новом Зеланду.

Радосављевић Станислава (1993, Праг, Република Чешка), мастер аудовизуелни уметник; пише приче и књижевну критику; тренутно је на докторским студијама у Крагујевцу.

Раковић Снежана (1977, Босанска Дубица), дипломирани историчар; пише песме и приче; заступљена у зборницима; живи у Бањалуци.

Ристић Стојановић Санда (1974, Београд), дипломирани филозоф; пише кратке приче, поезију, есеје и приказе; објавила је шеснаест књига поезије, а неке од њих су: „Ноћ је праштање своје“ (2000), „Свитање је лет боје“ (2007), „Ноћи наше, услуга“ (2008), „Тишина разликује светлости“ (2010), „Облачна птица“ (2011), „Годишња доба речи“ (2012), „Измишљотина ватре“ (2013), „Осматрачница двадесет првог века“ (2019); једна од четири аутора у заједничкој збирци поезије „Из сенке стиха“ (2012); приредила је зборнике „Авангарде ће увек постојати“ (2018) и „Арт ребел 21

(љубав, револуција и револуционарно 2000 – 2020)“ (2020); заступљена у бројним зборницима и у неколико антологија; сарађује са часописима; преводи поезију са енглеског; песме су јој преведене на енглески и француски језик; живи у Земуну.

Русјаков Иван (1947, Скопље), електроинжењер и програмер у пензији; пише кратке приче; објавио књигу „Зрнца“ (2014); сарађује са часописима; заступљен у зборницима у Македонији и на Балкану; живи у Скопљу.

Симић Тамара (1999, Шабац), пише песме и приче; заступљена у зборницима; објављена књига „Живот кроз стихове“ (2022).

Сипкоска Гаштарова Белинда (1970, Битољ), пише приче.

Средановић Мирослав (1936, Вучија, код Требиња), дипломата у пензији; пише афоризме, песме и кратке приче; књиге афоризама „Сто и ниједан афоризам“ (2000), „Није смешно“ (2001), „Записи на кожи“ (2004), „Упадице“ (2007) „Смешна збиља“ (2010, 2011), „Нагазне мисли“ (2015) „Ренесанса без хуманизма“ (2017); „Крстареће мисли“ (2019), „Умњаци“ (2021) и „Изабрани афоризми“ (2021); заступљен у зборницима, енциклопедијама и антологијама прича и афоризама; поезију објављивао у књижевним часописима; вишеструко награђиван; живи у Београду.

Стајкова – Иванова Ани, пише кратке приче; живи у Бугарској.

Сте Лазовић Соња (1966, Прокупље), дипломирани хемичар; пише приповетке, кратке приче, песме, афоризме, романе и драмске текстове; објавила збирку приповедака „Како победити кризу“ (2014); заступљена у зборницима; сарађује са часописима; живи у Прокупљу.

Стојадиновић Радмила (1970, Пожаревац), пише поезију и прозу; објавила је два аутобиографска романа – „Хоћу свој живот назад“ (2023) и „Све се то десило“ (2024); сарађује са часописима; заступљена у зборницима; добитница је више значајних награда у земљи и иностранству; живи у Пожаревцу.

Стојановић Александар (1994, Лесковац), завршио основне и мастер студије на Факултету безбедности; пише кратке приче и приповетке; сарађује са часописима; живи у Београду.

Тасић Биљана (1963, Ниш), дипломирани правник; објављене збирке песама: „Пловидба“ (2010), „На змајевом ветру“ (2011), „Осврт и врт“ (2015) и „Плов ветроплав“ (2020).

Тешановић Гордана (1958, Приједор), сарађује са часописима; живи у Бања Луци.

Тодор Зоран (1959, Смедеревска Паланка), академски сликар; пише кратке приче; заступљен у зборницима; живи у Смедеревској Паланци.

Томић Маја (1961, Београд), графички дизајнер; пише кратке приче; заступљена у зборницима кратких прича; живи у Београду.

Туфбекчић Медиха, пише приче; живи у Сарајеву.

Ђурчић М. Марко (1989, Чачак), социолог, новинар и преводилац; пише приче, афоризме и есеје; сарађује са часописима; заступљен у зборницима; награђиван; живи у Чачку.

Филиповић Илонка, дипломирани социјални радник, пише кратке приче, поезију за одрасле и децу и приповетке; заступљена у зборницима; живи у Загребу.

Филиповић Сретен (1957, Ваљево), пише прозу и драмске текстове; објављене прозне књиге: „Поноћ“, „Сутра“ и „Подне“; живи у Ваљеву.

Хаднађев Светислав (1959, Бечеј), пише прозу; објавио децији роман „Максимилијан зомби“; заступљен у зборницима; живи у Бечеју.

Цвијановић Светлана (1976, Сремска Митровица), лекар; пише приче; живи у Сремској Митровици.

Црнић Стјепан, пише приче; књига прича „Плави различак“ (2025); сарађује с књижевним часописима; заступљен у зборницима.

Челебиева Марија, пише приче; живи у Струмици (Северна Македонија).

Шолкотовић Снежана (1962, Кладово), професор разредне наставе; пише поезију и прозу; објавила је двадесет и пет књига за децу и одрасле: „Песма је мој живот“, „Од срца срцу“, „У знаку љубави – Сурове судбине“, „Извор живота“, „Кад проговори душа“, „Шапат ветра“, „Дечја заврзлама“, „Зврка“, „Смицалице“, „Хоризонти љубави/ Horizons of love“; заступљена у многобројним зборницима и антологијама; песме су јој превођене на бугарски, енглески, арапски, македонски, италијански, румунски и русински језик; награђивана у земљи и иностранству; сарађује са бројним часописима; живи у Корбову.

Шопкић Чедомир (1959, Смедерево), дипломирани економиста, новинар; пише песме, приче и афоризме; награђиван; објављене књиге: „Чувар сна, анђеле мој“ (поезија, 2018), „Времплов бесконачности“ (поезија, 2020, 2021), „Невидљива присутност“ (поезија, 2022), „Вео чежње“ (поезија, 2023).

САДРЖАЈ

I Приче	5
II Из књига	189
III О ауторима	213

НАЈКРАЋЕ ПРИЧЕ 2025
(Приредио Ђорђе Оташевић)

1. издање

Издавач:
„Алма“, Београд

Корице:
Дејана Јовановић

Штампа:
„Алма“, Београд

Тираж:
200

ISBN:
978-86-6122-320-4

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије

821.163.41-36(082.2)
821.163.41.09-36

НАЈКРАЋЕ приче 2025 / (приредио Ђорђе Оташевић). – 1. изд. –
Београд : Алма, 2026 (Београд : Алма). – 233 стр. : илустр. ; 21 см. –
(Библиотека Савремена књижевност / [Алма] ; књ. 528)

Текст ћир. и лат. – Тираж 200. – О ауторима: стр. 213–232

ISBN 978-86-6122-320-4

1. Оташевић, Ђорђе, 1959– [приређивач, сакупљач]

а) Српска књижевност – Приповетке

COBISS.SR-ID 1...